

L I E T U V I U

DIENOS

LITHUANIAN DAYS
JUNE, 1967

VINCAS MYKOLAITIS - PUTINAS (1893 – 1967)

1967 M. BIRŽELIO MĖN.

Vyriausias Redaktorius / Editor-in-Chief

Bernardas Brazdžionis

Literatūros Redaktorius / Literatur Editor

Juozas Tininis

Foto Redaktorius / Photo Editor

Daumantas Čibas

Anglų kalbos Redaktorius / Senior English Editor

Milton Stark

Anglų kalbos Redaktorius / English Editor

Mrs. Rita Medziukaite-Bureika

Leidėjas / Publisher

Anthony F Skirius

Administratorius / Circulation Manager

Juozas Andrius

Redakcijos atstovai atskiruose miestuose ir valstybėse /
Contributing Editors:

Juozas Bertulis, Vladas Būtėnas — Chicago, Illinois;
Vytautas Alf. Braziulis — Cleveland, Ohio —; Vladas
Mingėla — Detroit, Mich.; Balys Raugas — Philadelphia,
Pa.; Cezaris Surdokas — Baltimore, Md.; Petras W. Ur-
ban — Cleveland, Ohio; Vaclovas Verikaitis — Toronto,
Canada; Vytautas Voieras — Riverside, N. J.

Nuolatiniai foto bendradarbiai / Photographers:

JAV: Boston, Mass. — B. Kerbelienė; Brooklyn-New
York, N. Y. — V. Augustinas, V. Mazeis; Chicago, Ill.
— A. Gulbinskas, B. Lungys, V. Noreika; Cleveland,
Ohio — V. Bacevičius; Los Angeles, Calif. — L. Briedis,
Pr. Gasparonis, L. Kančauskas; Hollywood, Calif. — P.
Jasiukonis; Manchester, N. H. — K. Daugėla; Omana,
Nebr. — Rev. L. Musteikis; Philadelphia, Pa — F. Ja-
kaitis, V. Gruzdis; Washington, D.C. — Photo Aida,
P. Labanauskas. CANADA: Hamilton, Ont. — A. Juraitis;
Montreal, P. Q. — L. Stankevičius; Toronto, Ontario —
J. Dvilaitis. AUSTRALIA: E. Butkūnas, E. Karpavičius, P.
Sakalauskas, Vyt. Vosylius.

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu
ar inicialais nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

Signed or initialed articles do not necessarily reflect the
opinion of the editors or of Lithuanian Days magazine.

Žodinę ir visą kitą medžiagą, spausdintą "Lietuvių Die-
nų" žurnale, LD leidykla pasinaudo teisę panaudoti kitais
atvejais be atskiro susitarimo.

Publishers reserve the right to reprint any or all matter
published in Lithuanian Days magazine without sepe-
rate agreement with the authors.

Rankraščius ir kitą medžiagą, jei kitaip nesusitarta, re-
dakcija tvarko pagal savo nuožiūrą.

Manuscripts or other matter submitted for publiication
in Lithuanian Days magazine will be edited at the dis-
cretion of the editors, unless otherwise agreed upon.

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTOS SU "KALIFORNI-
JOS LIETUVIU", LEISTU 1946-49 METAIS.

"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH
"CALIFORNIA LITHUANIAN".

Skaitytojų pageidavimu prenumerata atnaujinama auto-
matiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas
prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja
laišku. / If subscription is to be discontinued at expi-
ration, notice to that effect should be sent; otherwise
it will renewed automatically. This policy accords with
the wishes of our subscribers.

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpjūčio mėn.
Published monthly, except July and August.

Atskiro nr. kaina 65 centai.

Single copy 65¢.

Prenumerata metams \$6.00 bet kuriame pasaulio krašte.
Subscription \$6.00 per year in any country of the world.
Garbės prenumerata / Honorary subscription \$10.00.

"Second Class Postage Paid At Los Angeles, California".

LIETUVIŲ DIENOS

LITHUANIAN DAYS MAGAZINE

4364 Sunset Boulevard

Hollywood, California 90029

Telefonas: 664-2910

BIRŽELIS, 1967 METAI
Nr. 6 (175), XVIII metai

JUNE, 1967
Vol. XVIII, No. 6 (175)

TURINYS / CONTENTS

Bendraujant su pavergta tauta. Vliko pareiškimas dėl sportininkų išvykos.	3
Darbai, pastangos, pareigos. Anketos atsakymai.	4
Vietoje tartas žodis. Spaudos reakcija dėl Sovietų mažųjų tautų pavergimo.	5
P. V. Raulinaitis, Tautos suverenumas.	5
Spaudoj ir gyvenime: Lietuvių kalbos bėdos okupuotoje Lietuvoje.	6
Ašarų ir vainikų piliakalnis. Vietoje eulogijos V. Mykolaičiui-Putinui.	7
Vincas Mykolaitis-Putinas, Pirmieji žingsniai gimtinėje. Fragmentai iš atsiminimų. ..	8
V. Mykolaitis-Putinas, Raudonspalvė aušra. Eilėraščių ciklas.	9
Bern. Brazdžionis, Poeto agonija.	9
J. Brazaitis, Gelmių ir viršūnių poetas. Biografijos bruožai.	14
Iš dailės parodų.	15
Knygos ir autoriai. Baltasis stumbras, rec. R. Bureikienė.	16
Brazdžionio Rinktinei Leisti Komiteto laiškas.	16
Kas pasirašė po Putino nekrologu. R. M.	17
VEIDAI IR VAIZDAI. Foto kronika.	18 - 19
ŽMONĖS, DATOS IR DARBAI. Smulkioji kronika.	20

ENGLISH SECTION

Captive Nations Week Manifesto 1967.	21
Poems by V. Mykolaitis-Putinas.	22
Lithuanian History in Stamps, Part LCVIII, by A. Bernotas.	24
LITHUANIANS MAKE NEWS.	25
Lithuanian Wayside Shrine.	26
Lithuanian Students Are Still Far From the Goals of Communist Morality.	23

COVERS / VIRŠELIAI

Front Cover — Pirmas viršelio psl.

V. Mykolaitis-Putinas, miręs šį pavasarį oku-
puotoje Lietuvoje. Plačiau žiūr 7 — 14 ir 22
puslapiuose.

Foto nuotrauka paimta iš Vilniaus albumo.

V. Mykolaitis-Putinas, who died in occupied
Lithuania on June 7, 1967, is one of the most
famous Lithuanian poets and authors. He left a
lasting imprint on Lithuanian letters as poet,
dramatist, critic and literary historian. The
best known book of V. M.-P. is the novel
"Altorių šešėly" (In the Shadow of the Altars),
1933, translated into German, Russian, Polish
and several other foreign languages. During
the Soviet rule, he wrote an ambitious histo-
rical novel about the 1863 anti-Russian uprising,
SUKILĖLIAI (The Rebels), marred by some

"socialist realist" stereotypes. Under the Soviet
occupation, the late author's voice was often
distorted. Only in his last collections of poems,
BŪTIES VALANDA and LANGAS (The Hour
of Being, 1963, and Window, 1966), his verse
regains a ring of authenticity.

Back Cover — Paskutinis virš. psl.

Meų aplanko piešinys — V. K. Jonyno.
K. Donelaičio Metus (The Seasons) neseniai
išleido Lietuvių Dienų Leidykla. Daugiau žiūr.
24 psl.

Jacket design of "The Seasons", by artist
V. K. Jonynas. More on page 24.

Montrealio Aušros Vartų mišrus choras. Viduryje — solistai A. Kebelis, A. Paškevičienė ir dirigentė M. Roch.

Lietuvių Dienos programoje (rugsėjo 2-3 dienomis) choras koncertuos Expo 67 teatre. Visa kita L. D. programa vyks už parodos ribų.

Montreal's Our Lady of Vilnius parish choir with soloists, A. Kebelis and Mrs. A. Paškevičienė, and the choir's conductor, M. Roch. The choir will perform at Expo 67 during the Lithuanian Day program. (September 2—3).

Nedviprasmiškai: Ne!

“Caveant consules... Hannibal ad portas...” — šiais romėnų konsulo žodžiais norėtusi ir šiandieną įspėti ramiai sau ranka numojančius lietuvių bendruomenės narius — ne tik “konsulus” — valdybų narius ir kitus pareigūnus, bet ir eilinius. Hanibalas, t. y. priešas jau nebe prie vartų, bet už vartų; o kartais ir mūsų pačių tarpe.

Čia hanibalas sėdi pakviestas (!) susirinkime kartu su veiksmių valdybų nariais; ten hanibalas valdybų nariams rodo filmą, kaip jis žudė lietuvius partizanus (komunistiškai vadinamus ir vaizduojamus banditais); trečiur hanibalas (ar tik jo bičiuliai) jau yra organizacijos nariai ir balsuoja, kad tos draugijos nariais gali būti ir nepripažįstą Lietuvos Nepriklausomybės idėjos žmonės... Draugija garbinga, jos tikslai kilnūs, grynai lituanistiniai, o atsiranda joje bent 20% narių, nebeištikimų Lietuvos laisvės idėjai (balsuojant 18 narių pasisako už, 5 prieš, 7 susilaiko).

Prie ko einama? Kas tiems penkiems išplovė smegenis ir kur nueis savo nuomonės nebeturį septyni?

Pasitaiką spaudoje paklydę balsai, žinoma, ir liks vieniši, nerandą pritarimo — iš karto gal būt kurioziški, paskui jau tik pasigailėjimo verti, o dar vėliau — reikalingi dialogo, kad būtų atversti. Su tų balsų autoriais dialogas dažniausiai pasirodo beprasmis, nes jie, atitolę nuo lietuviškos visuomenės (ar prie jos nepritapę), yra susikūrę savas fantastines teorijas ir jų ambicingai laikosi. Dėl jų daug sielotis netektų, nes be lietuviškos dirvos jie, kaip nulaužtos šakos, patys nuvys, nudžius ir neprigis net prie tų, kurie šiandieną juos gauda, gundo ir klaidina.

Blogiau yra su tais, kurie ima operuoti neva patriotiniais jausmais, kai išnaudojama žmonių patriotinis jautrumas, tam tikros ambicijos. Panašiai atsitiko su sportininkų grupės išvykos organizavimu į ok. Lietuvą. Krepšininkai — lietuvių silpnybė nuo Nepriklausomybės laikų; jie kėlė lietuvių vardą Pietų Amerikoje, su nugalėtojų laurais grįžo iš Australijos... Krepšininkai padarys stebuklus ir Lietuvoje!.. Nežiūrint to, kad sportininkų vadovybė priešinga, kad veiksniai ir visuomenė tam nepitaria, užsispyrusieji ir jų suklaidintieji teigdami, jog tai esanti privati išvyka, puola ir toliau okupantui į glėbį, prašydami aukų kelionei laisvojo pasaulio (JAV) lietuvių visuomenę, tuo pačiu jau išeidami iš privatumo ir siekdami visų lietuvių mandato.

Periodinė spaudoje skaitytojas gali rasti “organizatorių” ir “koordinatorių” pavardes; jie skelbia ir rėmėjus, kurių dalis, deja, neabejotinai gerų lietuvių, bus patekę dėl nesusiorientavimo ir, kaip minėjo-

me, pagauti patriotinės ambicijos parodyti, ką mūsų sportininkai gali. Neskelbiamas, nes nežinomas dar, tik sportininkų sąrašas. Tačiau paskelbtas Vliko raštas šiuo reikalu turėtų atšaldyti entuziastus.

Rašte, tarp kitko, sakoma:

“Numatomoji Amerikos lietuvių krepšininkų išvyka į Lietuvą š. m. rugpjūčio-rugsėjo mėn. išeina iš privataus bendravimo (su tauta, R.) ir pereina į *santykiavimą su okupantu*, nes

1) išvyką organizuoja ne privačių asmenų grupė, kaip neteisingai teigia organizatoriai, o American Lithuanian Sports and Culutral Committee, Inc., taigi laisvųjų lietuvių organizacija, specialiai šiam reikalui įkurta ir net inkorporuota;

2) išvykos dalyviai būsią Lietuvos Krepšinio Federacijos svečiai, — neteisingai teigia organizatoriai: savarankiškos Lietuvos Krepšinio Federacijos okupuotoje Lietuvoje nėra, o yra tik vad. LTSR krepšinio federacija, atitinkamos Sovietų Sąjungos organizacijos padalinys, taigi jie bus Sovietų Sąjungos organizacijos svečiai;

3) išvykos organizatoriai savo privačiame ir slaptame rašte nedviprasmiškai teigia, kad

a) paskutiniaisiais dvejais metais sovietinės įstaigos (Soviets) reiškančios norą kvieisti Vakaruose gyvenančius lietuvius aplankyti kraštą;

b) formalus kvietimas gautas iš “Lietuvos Krepšinio Federacijos”, taigi iš sovietinės sporto organizacijos padalinio, ir

c) Sovietų Sąjungos ambasada Washingtone pažadėjusi išduoti vizas tokiai kelionei.

Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas, kreipdamas lietuvių visuomenės dėmesį į čia išdėstytus faktus, pareiškia, kad šios rūšies išvykų negalima laikyti privačiu laisvojo lietuvių bendravimu su savo pavergtuoju broliu. Tai yra ryškus laisvųjų lietuvių organizacijos santykiavimas su okupacinėmis institucijomis bei organizacijomis, sudaręs nesklaidumą Lietuvos laisvės kovoje.”

Išvykos pasisėkimu susirūpino prokomunistinė “Laisvė” — ji pasiskelbė renkanti kelionei paremti aukas. Niekas negalėjo geriau sugadinti krepšininkų “privačios” išvykos reikalo, kaip šis “antspaudas”. Tat klausime atvirai ir nedviprasmiškai: ar “Laisvė” tiek nukomunistėjo, kad ėmė remti laisvų lietuvių pastangas, ar kai kurie laisvieji lietuviai jai pasirodė jau esą susemti į komunistinį bučių?

Ar jau remiame okupanto užmačias demoralizuoti mūsų jaunimą? Atsakymas aiškus ir nedviprasmiškas: ne!

Darbai, pastangos, pareigos

Pasisako naujai išrinktieji Lietuvių Bendruomenės V-sios Tarybos nariai

LD redakcija pasiuntė LB V Tarybos nariams tokio turinio laiškus: JAV LB V-sios Tarybos rinkimai liudija, kad Amerikos lietuvių pasitikėjimas organizuota Lietuvių Bendruomenė auga. Kylantis pasitikėjimas uždeda didesnę atsakomybę ir Tarybai, kaip LB vyriausiai institucijai, ir kiekvienam Tarybos nariui individualiai.

Neabejojame, kad kandidatuodamas į Tarybą, turėjote tam tikrų idėjų, kurias, išrinktas Tarybos nariu, planavote Bendruomenėje įgyvendinti. „Lietuvių Dienų“ žurnalas ryžtasi sekančiuose numeriuose pasaulio lietuviams pristatyti naujai išrinktuosius Tarybos narius ir jų bendruomeniškas idėjas. Maloniai prašome iki liepos 12 trumpai formuluoti savo idėjas, kurias manytumėte, reikėtų prarasti organizuotos Pasaulio Lietuvių Bendruomenės arba specifiskai JAV-bių Lietuvių Bendruomenės gyvenime. (Pareiškimas gali būti trumpas — sakinio, dviejų ar keletos, iki šio laiško dydžio; šį laišką siunčiame visiems, kurių adresus LD administracija turėjo — maždaug pusei Tarybon išrinktųjų, tat prašome visus atsakyti; taip pat prašome pridėti savo nuotrauką; kitų atsakymus, gavę adresus, parengsime kitam LD numeriui.). Čia dedame pirmuosius gautus atsakymus. Laukiame atsakymų iš kitų, o taip pat, ir iš tų, kurių adresų neturėjome.

DR. S. BIEŽIS:

— Atsiliepdamas į Jūsų pageidavimus pasisakyti savo užsimojimus kandidatuojant į LB Tarybą, patiekiu porą minčių:

1. Dėti patangas užinteresuoti senosios lietuvių išeivijos žymesnes organizacijas, kaip Susivienijimai, Prekybos Rūmai, ir t. t., įtraukti jas į Lietuvių Bendruomenės darbus, kad jie būtų našesni.

2. Tiksliau informuoti plačiąją amerikiečių visuomenę apie Lietuvos praeitį, jos kultūrinius laimėjimus, dabartinę jos okupacinę būklę ir t. t., kad tokia informacija sustiprintų palankumą mūsų pavergtai tautai, kas, be abejonės, sustiprintų galimybes ją išlaisvinti.

DR. ANTANAS RAZMA:

— Atsakau trumpai:

Virš 9 tūkstančių savanoriai lietuviai balsavo šiuose JAV-bių LB V-sios Tarybos rinkimuose, — tai parodo LB svarbumą, gaivalingumą ir augimą. Išrinktieji asmenys, nežiūrint jų profesijų, pateko į LB Tarybą pagal jų asmeninius užsitarnavimus lietuviškame darbe. Mano supratimu, grupių reko-

mendacijos ir įvairūs „sąrašai“ visiškai nepaveikė balsuotojų — tai yra sveikas, logiškas balsuotojų pasisakymas, nes lietuviškame darbe visi aktyvūs lietuviai reikalingi ir lygūs, nežiūrint, ar jie priklauso ar nepriklauso kokiai grupei. Kandidatų gausumas parodė LB svorį mūsų lietuviškoje visuomenėje. Mes išrinktieji turime įrodyti savo darbais balsuotojams, kad atėjome į LB vadovybę ne dėl garbės ar mados, bet atlikti savo prideramą tarnybą efektyviausiai lietuvių misijoje.

Mano supratimu, Lietuvių Bendruomenės vadovybei turi rūpėti visos lietuviško gyvenimo sritys. Lietuvių Bendruomenė turi būti virš visų lietuviškų organizacijų; Lietuvių Bendruomenė turi būti panaši į sąjungą, savo organizaciniu charakteriu apimanti visus lietuvius laisvajame pasaulyje. Lietuvių Bendruomenė turi eiti dirbti betkokį lietuvišką darbą ten, kur trūkstama darbininkų ir būti tik globėja tų darbų, kurie atliekami sėkmingai privačių asmenų ar kitų lietuviškų organizacijų.

Tokia veiklos politika vadovaujama Lietuvių Bendruomenė bus visų lietuvių organizacijų užnugaris, parama ir vadovė. Nuskaiti broožai yra ir mano, kaip Tarybos nario, gairės.

KUN. L. JANKUS:

— Atsiliepdamas į Jūsų laišką, noriu pareikšti, kad į Lietuvių Bendruomenės Tarybą buvau išrinktas „per nesusipratimą“. Man buvo įkalbinėjama, kad IV-je Taryboje nebuvo nė vieno kunigo ir kad bent V-je Taryboje turėtų būti kunigas. Sutikau kandidatuoti ir buvau išrinktas. Tik po rinkimų pastebėjau, kad Tarybon buvo išrinkti net keli kunigai. Visiems žinoma, kad Lietuvių Bendruomenės vadovybė Brazilijoje, Italijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje ir kitur kur turi pernelyg didelį kunigų skaičių. Tai nepatinka pasauliečiams ir tai turėtų būti vengiama bent JAV-se. Deja, V-toji Taryba to neišvengė. Manau, kad Bendruomenė visai gali apsieiti be kunigų, nes pastarieji gali atlikti Bendruomenės darbus ir nebūdami vadovybėje.

Bendruomenės darbai atliekami ne Taryboje, bet skyriuose, apylinkėse ir centro valdyboje. Tarybos nario pareiga yra daryti viską, kad būtų sudaryta veikli Bendruomenės centro valdyba. Neturiu jokio priekaišto dabartinei ir ta kryptimi veiksiu V-je Taryboje.

Daugelis mūsų veiksmų (Bendruomenės organų neišskiriant) veikia vien lietuvių išlaikymo ir Lietuvos laisvės atgavimo dirvonuose. Man to neužtenka. Aš esu įsitikinęs, kad šiuo metu mes daugiau galime patarnauti Lietuvai padėdami lietuviams materialiai. Naujojoje Taryboje ir stengsiuos ryškinti karitatyvinį momentą. Sibire, Lietuvoje ar pasaulyje vargstančiam lietuviui labai maža paguoda iš sunkių Lietuvos laisvinimo darbų, lietuvių išlaikymo pastangų ar net būsimų milijoninių fondų. Jie reikalingi duonos ir drabužių dabar. Gražiais žodžiais ir raštais jų negalima patenkinti. Lietuvių Bendruomenė tai turėtų pirmoje vietoje atminti, ir mano pareiga bus apie tai kalbėti.

Man atrodo, kad dabartinė Bendruomenės veikla vis tebėra mėgėjiškumo stadijoje. Net centras neturi savo kampelio, nors apmokamo sekretoriaus. Tai laikau didele kliūtimi organizuotai veiklai bent JAV-bių sąlygose ir per Tarybą stengsiuos tatau pataisyti.

Labai norėčiau, kad organizuota Bendruomenė ateitų Bendrajam Lietuvių Šalpos Fondui į talką. Balfas ir prašo ir laukia iš Bendruomenės talkos, bet Bendruomenė ir neprašoma, ir net nekviečiama, suka į politinius laukus, kuriuose, mano supratimu, ir taip jau pilna darbininkų; mano pareiga bus ir šiuo reikalu kelti balsą Taryboje.

Nesu Bendruomenėje naujokas. Dalyvau aktyviai jos kūrime Vokietijoje, visuose seimuose buvau pilnateisiu atstovu, kelinti metai dirbu vienos apylinkės valdyboje. Deja, vis dar neturim iš CV pakankamai nurodymų, ką konkrečiai reikia dirbti. Mėginsiu talkinti CV kokius nors konkrečius apylinkių darbo planus sudaryti, kad apylinkės valdybos nebūtų tik „ant popieriaus“.

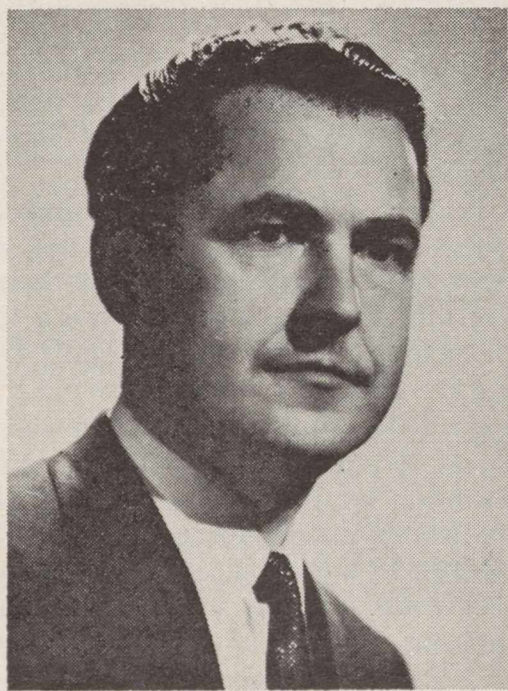
Visose bent JAV-bių Bendruomenės apylinkėse yra daug „mirusių dūšių“, gal Taryba galės kaip nors ir šią problemą palukštenti. Aš mielai tam tikslui paaukosiu savo laiko ir pastangų.

Patekau į Tarybą beveik prieš savo norą, tačiau dirbsiu su noru visus tuos darbus, kuriuos Tarybos suvažiavimai ar jos vadovybė man užkraus.

DR. S. BIEŽIS

DR. ANTANAS RAZMA

KUN. L. JANKUS

VIETOJE TARTAS TEISINGAS

ŽODIS

Izraelio - arabų konflikto eigoje, kai Jungtinėse Tautose buvo svarstoma karo pasėkoje užimtų teritorijų ir miestų klausimas, ir Sovietų atstovas reikalavo, kad Izraelis pasitrauktų iš užimtų vietų, mesdamas jam agresoriaus kaltinimą, Izraelio atstovas grąžino tą teigimą Sovietų Sąjungai, primindamas, jog ji pirmoji okupavo mažas valstybes, kaip Lietuva, ir pasiūlė jai iš okupuotų kraštų pasitraukti.

Tai buvo aštrausia rakštis Sovietų "teisingumo" akyje. Sovietų atstovas nutylėjo...

Bet nenutylėjo pasaulio spauda. JAV ir kitoje laisvojo pasaulio spaudoje pasipylė straipsniai ir karikatūros, vaizduojančios Sovietus, kaltinančius Izraelį agresija, bet savo paisigrobtas tautas laikančius už kalėjimo grotų, kapuose ir p.

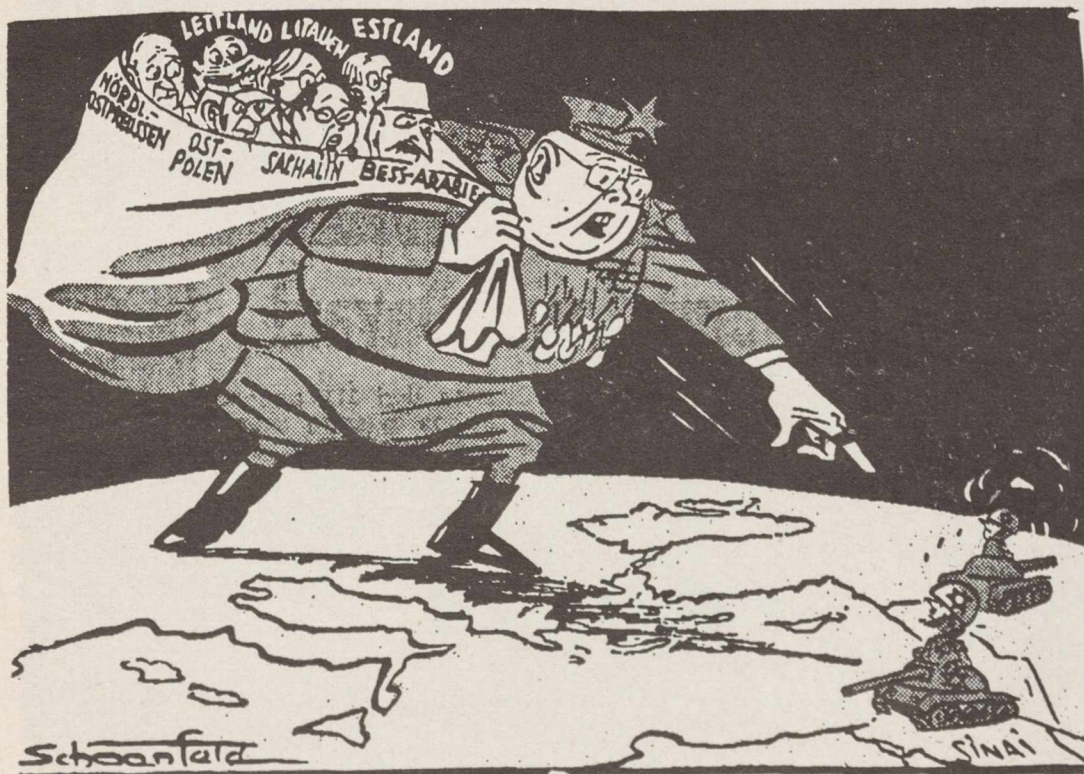
Keletą karikatūrų dedame čia ir 21 psl.

Norime pastebėti, jog tokios antisovietinės propagandos ir Sovietų, kaip agresoriaus, traktavimo pasaulio spaudoje nebūtume galėję pasiekti už tūkstančius dolerių. Tatai padarė vietoje teisingas tartas žodis. (Red.).

Politinė karikatūra, kurią išspausdino The Philadelphia Inquirer birželio 16 d.

(Čia spausdinama perpus sumažinta)

LIETUVIŲ DIENOS, 1967, BIRŽELIS.

TAUTOS SUVERENUMAS

Tautos suverenumo negalima nei atimti, nei jo atsisakyti.

Valstybės konstitucija nustato tautos valios pareiškimo dėsnius, taip pat nurodo, kokia tvarka gali būti keičiama pati konstitucija. Konstitucija nenustato teisės tautai atsisakyti savo suverenumo ar jo vykdymo. Pirmiau buvo konstitucijose rašoma, kad tautos suverenumas yra nedalomas, kad jo negalima atsisakyti, kad jis nepranyksta ir visad priklauso tautai. (Tai liudija, pvz., 1791 metų Prancūzijos konstitucija, skyrius III, str. 1; 1848 metų konstitucijoj straips-

nis 1). Šie nuostatai, laikui bėgant, virto savaime suprantami ir jokio įrašymo konstitucijoje nereikalaujanti tiesa ir prigimtoji žmonių ir tautų teisė.

Pažiūrėjus į aukas, darbus, pasišventimą ir atiduotus materialinius turtus, iškentėtą vargą ir skurdą kovoje dėl suverenumo išlaikymo, kiek kultūringos tautos pasišvenčia, pasidaro neįmanoma prileisti net minties, kad tauta norėtų suverenumo atsisakyti. Kultūringųjų tautų istorijoje tokių pavyzdžių neturima. Nepriklausoma savoje valstybėje gyvenanti tauta, savo suverenumą vykdžiusi, negali ir nenori paneigti savo praeities, savo garbingų žygių ir sudėtų brangių aukų tautos laisvei išlaikyti.

Lietuvių tauta priklauso tokios tautos kategorijai, ji brangino ir brangina savo suverenumą, jos nariai aukojo savo gyvybes ir didvyriškai mirė už tautos laisvę, o taip pat savanoriai ir kariai bei partizanai atstatė ir pašventino Lietuvos laisvę ir valstybę. Kiekviena tauta brangina savo laisvę ir pirmuoju tautinio gyvenimo tikslu laiko būti nepriklausoma ir suverenine. Todėl tautos atsisakymas nuo savo suverenumo yra moraliai neįmanomas, o teisiškai gi visiškai negalimas ir niekingas.

Žymus prancūzų teisininkas prof. A. Esmein pastebi, kad atsisakymas nuo savo teisių tėra įmanomas tik privatinėje teisėje, o viešojoje teisėje jis yra nesuprantamas (ne se concoit pas).

Nei pavienis asmuo, nei visa tauta teisiškai negali pasiduoti arba dovanotis ar pasiduoti svetimajam valdymui, nes kaip asmeninės, taip ir politinės laisvės natūraliai yra neperleidžiamos. Fizinio požiūriu, techniškai imant, galima surašyti suverenumo perleidimo sutartį, bet tokia sutartis, arba tolygus jai politinis aktas, teisėje yra laikomas nesančiu ir negaliojančiu.

Tautos suverenumas nėra dabartinės gyvenančios ar buvusios generacijos išimtiną teisę; šios generacijos turėjo ar turi tik laisvą to suverenumo vykdymą ir naudojimąsi. Nei vienai tautos generacijai nėra leista disponuoti suverenumu, kadangi jis priklauso visai tautai, t. y. visai eilei viena kitą pakeičiančių jos generacijų, ir sudaro neatskiriamą tautos savybę, kuri pasilieka tautoje ir egzistuoja joje tol, kol gyva pati tauta. Tauta savo suverenumą tik naudoja kaip laisvo ir nepriklausomo gyvenimo ir kultūrinio kilimo kelią ir jį kaip šventą tautos turtą ir palikimą perduoda iš kartos į kartą, tiksliau sakant, jį saugo neatskiriama nuo savo gyvybės, o kada biologiškai keičiasi tautos nariai, mirdami ir nauji gimdami, tai kartu su tuo keitimusi persiduoda ir suverenumas. Kaip matome, suverenumas yra natūraliai perleidžiamas iš kartos į kartą. Kaip toks, tautos suverenumas negali priklausyti ir nepriklauso išimtinai asmeniškai tautos narių dispozicijai; jis tuo labiau nepriklauso tautos atstovybės kompetencijai, nors toji atstovybė būtų konstituciniu būdu teisėtai sudaryta.

Suverenumo perleidimo aktas teisiškai būtų niekingas ir neįvaldomas nei vienos tautos nariui, dargi jis neįpareigotų net ir tų asmenų, kurie būtų jį nutarę ar pasirašę. Teisiškai negaliojantieji aktai yra savaime nesami ir niekingi, jų niekingumo konstatavimas nėra reikalingas.

P. V. Raulinaitis

Daugiau tautos suverenumo klausimu autorius rašo "Draugo" dienraštyje 167 nr., liepos 19 d.

Karikatūra, išspausdinta Worcesterio "The Evening Gazette" birželio 21 d.

(Sumažinta)

Political cartoons taken from the American and European press. (More on page 21).

Šią karikatūrą įsidėjo latvių laikraštis "Laiks" (nenurodyta iš kur paėmė).

Lietuvių kalbos bėdos okupuotoje Lietuvoje

Ok. Lietuvoj leidžiamų „Kultūros Barų“ š. m. 4-tame nr. daug vietos skirta gimtosios kalbos reikalui. Pravestas kalbininkų pašnekesys, o taip pat dedama keli „autoritetų“ rašiniai.

Tebūna leista man pasidalinti su LD skaitytoju keletu grynų ištraukų, komentarus ir išvadas paliekant pasidaryti pačiam skaitytojui.

Vidurinėse mokyklose

— Apie mūsų kalbos kultūrą daug kalbame, bet maža ką praktiškai darome tai kultūrai kelti. Leidinių kalbos praktikos klausimais yra. Yra, pavyzdžiui, J. Jablonskio raštai. Tačiau dar ir dabar daroma tokių klaidų, kurias taisė Jablonskis prieš 50 metų... Daugelio iš mūsų kalbos jausmas atbukęs: nejaučiame, kad kalbame netaisyklingai. Jei ir ateityje visuomenė į kalbos dalykus žiūrės indiferentiškai, gerų rezultatų nepasieksime. — J. Palionis, Filologijos mokslų kandidatas.

— Labai silpnai paruošti mokiniai ateina iš vidurinės mokyklos į aukštąją, o čia jų gimtosios kalbos mokymas nutrūksta. Reikėtų pagalvoti apie jų tolimesnį gimtosios kalbos mokymą, ypač kreipiant dėmesį į specialybės dalykų terminologiją. — V. Ambrazas, Filologijos mokslų kandidatas.

— Aukštosiose mokyklose stengiamasi kelti kalbos kultūrą, daug dirbama, bet rezultatai kol kas menki. Pagrindinė nesėkmės priežastis, mano manymu, — vidurinė mokykla. Reikėtų galų gale pasiekti kad jaunuolis, baigęs vidurinę mokyklą, kalbėtų ir rašytų taisyklingai, kad jo žinios ir igūdžiai atitiktų programos reikalavimus. Deja, kol kas to dar nėra. Priešingai, per stojamuosius egzaminus į aukštąsias mokyklas pastebimos net smukimo tendencijos... — J. Balkevičius, Filologijos mokslų kandidatas.

— Iš tikrųjų, dalis mūsų abiturientų nemoka geros kalbos.. Tačiau mokyklai labai sunku: juk 5—8 klasėse, kur kalbos dalykams skirta daugiau laiko, mokiniai mokosi teorijos, o vyresnėse klasėse, kur galima būtų daugiau laiko skirti kalbos praktikai, **per savaite turime po vieną valandą** (Mūsų pabrakta. J. V-nas). — K. Milašiūnas, Vilniaus XV vid. mokyklos direktorius.

J. Kabelka priduria, kad mokyklos „neturi net tinkamo vadovėlio. Ko mes mokykloje mokome? Linksniuoti asmenuoti... O, pavyzdžiui, latvių dešimtų-vienulių klasių vadovėlyje randame frazeologijos, stiliaus ir panašius dalykus.”

Filologijos mokslų kandidatams bei mokyklų direktoriams painiojantis toje neišbrendamoje baloje, minint daug priežasčių, tačiau neužsimenant tikrosios, — kad lietuviškoje mokykloje pirmoje vietoje svarbu mokinių rusinimas, rašytojas A. Gričius pasakoja apie savo „jaunystės laikus“, t. y. nepriklausomos Lietuvos laikotarpį, kada tikrai rūpintis kalbos taisyklingu:

—Mano jaunystės laikais mokėmės ne tik mokyklose, bet ir iš mūsų rašytojų klasikų. Tada J. Jablonskis nebuvo mums tik „girdėtas“, o kartais net ir „nėgirdėtas“, kaip, pasirodo, neretai pasakoma dabar. Žurnalas „Gimtoji kalba“ būdavo ant stalo kiekvienoje redakcijoje, net įstaigose. Ne tik rašytojai ir žurnalistai, bet ir valdininkai jau buvo įpratę turėti tą žurnalą po ranka. Periodikoje būdavo net skyreliai: „Kalbėkime lietuviškai.“ *) Laikraštininkai redakcijose dažnai susitikdavo su žinomais kalbininkais kartu panagrinėti laikraščių numerius, iškeliant ir apsvaistant klaidas.

Aš nepažinojau tada šviesesnės šeimos, kurioje būtų buvęs toleruojamas vaiko iš gatvės atsiųstas žargonas. Vaikai būdavo pamokomi, o jei reikėjo, tai ir prispiriami kalbėti taisyklingai. Žinau net tokių atvejų, kai, gavęs atostogavusio

sūnaus mokinio netaisyklingai parašytą laišką, tėvas pataisydavo kalbą ir grąžindavo sūnui, parašęs raudoną dvejetą.

Akademikų raštuose

—... Pažiūrėkime, pavyzdžiui, į disertacijų kalbą. Kai kurie disertacijų autoriai tiesiog girtasi, kad nemoka lietuvių kalbos. — J. Kabelka, Vilniaus Valst. V. Kapsuko Universiteto vyr. dėstytojas.

— Teko pastebėti, kad daugelio medikų ir teisininkų daromos kalbos klaidos yra tarsi „profesinės“ — kalbėdami ar rašydami, jie daro tas pačias klaidas. Peršasi išvada, jog taip kalbėti ir rašyti jie išmoko kartu su specialybe aukštojoje mokykloje. — J. Paulauskas, Filologijos mokslų kandidatas.

Rašytojas A. Gričius, tai patvirtindamas dar priduria:

—Kaip gali būti, kad net diplomuoti specialistai, žmonės baigę aukštąjį mokslą, nebemoka taisyklingai rašyti gimtąja kalba?

Prisimenu, prieš kelerius metus Kaune po vienos disertacijos gynimo žymūs mūsų mokslininkai profesoriai Vl. Lašas ir A. Purėnas sunešė kalbėjosi dėl disertacijų kalbos. Kaip dalyko specialistai disertantai parašo savo darbus be priekaištų. Bet ta jų kalba, kalba!

Išvada — neleisti ginti disertacijų, parašytų netaisyklinga lietuvių kalba. Nei Maskvoje, nei Leningrade nepasirodys su mokslo darbu, parašytu su rusų kalbomis klaidomis, palaidai. Ten išgirsi: „Prašom atnešti, parašius gera kalba.“ Kodėl pas mus nesilaikoma tokios tvarkos?

Taip galvojo įžymūs mūsų senosios kartos mokslininkai, nors jie ir nebuvo lituanistais...

O įvesti tokią tvarką tikrai reikia. Eidamas vidurinį, paskui aukštąjį mokslą, kiekvienas žinotų, kad jam bus bloga gerai lietuviškai neišmokus.

Ir gyvenime

— Daugelis mūsų inteligentų į kalbos kultūrą žiūri kažkaip iš aukšto, nekreipia į ją dėmesio. Žiūrėk, jaunuolis, baigęs aukštąjį mokslą, dargi neblogas specialistas, o kalba.. baisu klausyti.

— rašo mokytojas J. Kvedaraitis. Negana, kad taip yra privačiame gyvenime. Toliau jis sako: „Tik pasiklausykime, kaip kalba per radiją ar televiziją buvę kai kurių aukštųjų mokyklų auklėtiniai: agronomai, veterinarijos gydytojai, zootechnikai, inžinieriai, net vienas kitas kultūros švietimo darbuotojas! Ir kirčiavimas, ir žodynas — apgailėtini. Ir šitai kalba žmonės, prisisekę prie krūtininių aukštojo mokslo baigimo ženklukus.”

Niekas kukliam mokytojui neleisti niekinti „socialistinės inteligentijos“ kalbos, jeigu nebūtų tokios pat nuomonės ir bolševikinis bonza — A. Venclova. Šitas ponas, „kruviniojo Smetonos“ laikais išėjęs mokslus ir išmokęs kalbos, negali pakęsti jaunų bolševikėlių žargono, sudaryto iš kalbos klaidų ir vis labiau beišsiginčijusių rusicizmų. Jis tiesiai nuo Olimpo viršūnės režia:

„Nueiname į susirinkimus ir girdime iš tribūnos kalbėtojus. Vieni jų kalba turtinga, taisyklinga kalba. Kitų kalbos panašios į keistą kartinį — nesuprasi, kur sakiniai prasideda ir baigiasi, kur kalbėtojas savo sakiniuose, jeigu juos parašytų, dėtų taškus ir kablelius. Žodžiu, tvarka suvelta, jie kirčiuojami ne pagal lietuviškos kalbos dėsnius, o pagal įvairių tarmių įpročius arba dar blogiau — kaip paklius. Kai kas, pritrūkęs lietuviškų žodžių, į savo kalbą spraudžia svetimžodžius, ir kalba primena žargoną arba parodiją... Tenka skaityti ir klausyti, kaip kartais mūsų spauda, radijas ir televizija skleidžia blogos kalbos pavyzdžius. Čia vertimai iš kitų kalbų atliekami dažniausiai tik pagal žodžius, o ne pagal prasmę. Tai, beje daugeliu atveju pasakytina ir apie vidurinių bei aukštųjų mokyklų vadovėlius.”

Dėl vadovėlių nusiskundžia ir jau tas pats minėtas mokytojas J. Kvedaraitis: „Gadina mokinių /ir net mokytojų/ kalbą blogai parengti vadovėliai, ypač verstiniai. Vertimai jų dažnai menki, pažodiniai, daug kur randame tik lietuviškus žodžius, o išsireiškimai, sakiniai, kons-

trukcijos lieka kaip originale.” Kandangi visi vadovėliai verčiami iš rusų kalbos, tai žinia, kurie sakiniai ir konstrukcijos; bet mokytojui žodis „rusų“ neprasprunka pro dantis. Toliau jis priduria, kad „Vis dar neturime gerų gimtosios kalbos gramatikos vadovėlių” Ar nėra kas jų parašo? Yra, kur nebus! Bet rusifikatoriams tai nerūpi! O gal kaip tik rūpi — rūpi, kad ko menčiau lietuviai išmokyti lietuviškai ir ko greičiau imtų vartoti rusišką žargoną... **J. V-nas**

LIETUVOS LAISVĖS KOVOS
PROGRAMA

Birželio 30 d. įvyko Vliko tarybos posėdis. Pirmininkavo Rytų Lietuvos Rezistencinio Sąjūdžio atstovas K. Čižiūnas, sekretoriavo Lietuvos Valstiečių Liaudininkų atstovas J. Audėnas. Vliko valdybos vardu pranešimus padarė J. Audėnas ir P. Vainauskas. Dr. B. Nemickas referavo 1968 metų Lietuvos Laisvės Kovos Programą. Ji priimta tokia:

1. **Politinė konferencija Washingtone.** Šaukia Vlikas, 1967 m. spalio 22-23 dienomis. Dalyviai: Vlikas, Lietuvos diplomatai, Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, Amerikos Lietuvių Taryba (kol kas teigiamo atsakymo nėra davusi) ir Lietuvos Laisvės Komitetas.

2. **Leidiniai.** LITHUANIA (pataisyta laida); MARTIROLOGIJA, I tomas; Trumpas INFORMACINIS LEIDINYS APIE LIETUVĄ; VLIKO SANDARA (paaiškinimai).

3. **VLIKO DELEGATŪRŲ ir KITŲ ORGANIZACIJŲ ŽYGLIAI** į visu kraštu visuomenes (per spaudą, radiją, televiziją) ir vyriausybės bei parlamentus (vizitais ir petijomis).

4. **MANIFESTAS IR INFORMACINĖ MEDŽIAGA**, per delegacijas pateiktina vyriausybių bei parlamentų sluoksniuose.

5. **PETICIJA**, kurios tekstą paskiruos kraštus gyvenančio lietuvių jaunimo pastangomis parūpintų tų kraštų įžymių asmenybių parašais, įteiktų atitinkamoms vyriausybėms lietuvi jaunimo atstovai, dalyvaudami bendrose lietuvių delegacijose.

6. **VADOVAUJANČIŲ PAREIGŪNŲ PASISAKYMAI.** Vliko delegatūroms ir kitoms lietuvių organizacijoms teks uždavinys pasirūpinti, kad vyriausybių atstovai, parlamentarai, gubernatoriai bei miestų burmistrai padarytų atitinkamų viešų pareiškimų Lietuvos laisvės klausimu.

7. **KREIPIMASIS Į BAŽNYČIŲ HIERARCHUS**, kad jie tinkamai atkreiptų tikinčiųjų dėmesį į Sovietų Sąjungos Lietuvai padarytą skriaudą.

8. **SPAUDOS KONFERENCIJŲ ORGANIZAVIMAS** sostinėse ir kituose centruose, ypač, kur gyvenama lietuvių.

9. **VEIKIMAS Į JAV ir kitų Lietuvai draugingų VALSTYBIŲ PARLAMENTUS**, siekiant juose prieš Lietuvą įvykdytos Sovietų Sąjungos agresijos pasmerkimo.

10. **VEIKIMAS Į JUNGTINES TAUTAS**, ypač į 24-rių Komisiją, per JT narių vyriausybes bei delegacijas, kad svarstyti sovietinio kolonializmo panaikinimo reikalą.

11. Pastangos surengti specialių televizijos bei radijo programų apie Lietuvą.

12. Siekimas Lietuvos laisvės aspiracijų supratimo laisvojo pasaulio akademiniuose sluoksniuose, lietuvių profesorų, studentų bei kitų Lietuvos draugų rūpesčiu organizuojant atitinkamas paskaitas bei seminarus.

13. Atitinkamų **PAŠTO ŽENKLŲ** išleidimas Lietuvai drauginguose laisvojo pasaulio kraštuose (Elta).

*) Čia autorius, atrodo, daro klaidą: skyriaus vardas turėtų būti „Kalbėkime taisyklingai”.

AŠARŲ IR VAINIKŲ PILIAKALNIS

DIDŽIAJAM LIETUVOS PIRMŲJŲ VAINIKŲ POETUI

Vietoje eulogijos Vincui Mykolaičiui-Putinui

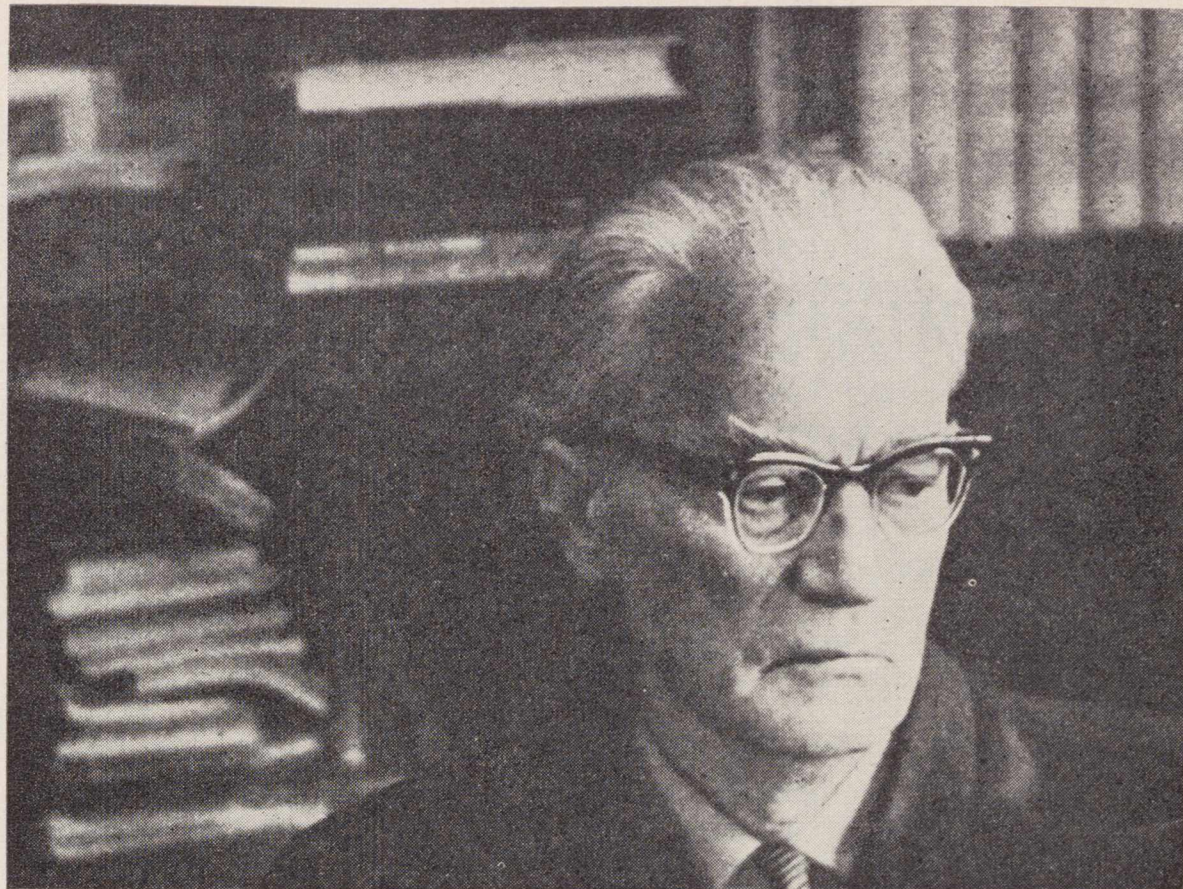
Lenkiame galvas ties didžiojo kūrėjo kapu ir suspausta širdimi klausomės iš tolo gautų žinių apie paskutiniąsias jo žemiškos būties valandas.

Štai žodžiai iš laiško Putino seseriai, gyvenančiai Australijoje:

“... gal palengvins Jūsų liūdesį tai, jei aš aprašyčiau paskutines Jo gyvenimo dienas, jei Jums pasakyčiau, kad jis mirė lengvai, nesikankinęs. Užgeso, ramiai, ramiai, be mirties baimės, be priešmirtinių skausmų. Tai buvo 1967 birželio 7 d. 19 val. ramiai Kačergynės pušyne, netoli Nemuno kranto. Ten jis į savo poilsinę buvo atvažiavęs prieš porą savaitių visai vasarai.

Jautėsi Putinas pastaruoju metu gana silpnai. Ypač ši žiema buvo sunki, — menkai tebuvo sveikatos, nors vis dar po truputį dirbdavo. Visą žiemą laukė pavasario, vasaros, tikėjosi Kačergynėje atgausiąs jėgas. Ir iš tiesų, jei Vilniuje į lauką pavaikšioti labai retai teiseidavo, tai Kačergynėje nors labai netoli, tačiau išeidavo pasivaikščioti, pasėdėti pušyne. Birželio 5 d. vakare jis ėmė skustis, kad jam kažkaip krūtinę skauda. Ypač kairėje pusėje viršuje (žymiai aukščiau širdies ribų), priėmė vaistų, atsigulė. Po vaistų pagėrėjo, tačiau miegojo mažai, vis skundėsi, kad maudžia krūtinę. Ryte (VI.6), vėl suleidus visą eilę vaistų, savijauta pagėrėjo. Atsikėlė, valgė, vaikščiojo. Žodžiu, diena praėjo kaip paprastai. Vakare abu su žmona klausėsi per radiją transliuojamą H. Berlioza “Requiem”. Prieš tai vis sekė laikrodį, kad tik nepamirštų laiku įjungti radijo aparatą. Prieš baigiant pasijuto pavargęs ir nuėjo prigulti. Tuo pat vėl pradėjo skustis tais pačiais vakarykšiais skausmais. Ši vakarą jie reikėsi stipriau. Vėl vaistai, vaistai... Naktis praėjo neramiai. Čia nuolat skundėsi skausmu, čia savotišku dusinimu. Prašėsi žemai paguldomas, čia reikalavo pasodinti. Ryte (VI.7) vėl suleidus įvairius vaistus, jis aprimo, tačiau jau nesikėlė, jautėsi silpnai... Pagaliau atvažiavo širdies specialistas (iš Kauno klinikų) su med. seserimi ir įvairia aparatūra. Ėmė daryti kardiogramą, nors jiems apžiūrėjus ligonį jau buvo aišku, kad neišvengiama baigtis atėjusi. Ir kardiograma jiems tik parodė paskutinius širdies dūžius. ... Baigus procedūrą, Dėdė paklausė: “Ar viskas?” — “Viskas”, — atsakė gydytojas. “Kaip Jūs, profesoriau, jaučiatės?” — savo ruožtu paklausė gydytojas. “Man labai silpna” — vos ištarė lūpos, ir jo jau nebebuvo. Tyliai užgeso.

...Žinia apskriejo momentaliai. (VI.7 per TV, o VI.8 laikraščiai pranešė). Ir jau birželio 8 nuo pat ryto į Kačergynę ėmė plaukti žmonės su gėlėmis, vainikais. O jis gulėjo gėlių apsuptas nebylus ir labai, labai gražus, ramus su lūpose sustingusia atlaidžia šypsena. O jau vakare (21 valandą) karstas buvo įneštas į gražiąją Universiteto Aktų salę Vilniuje. Žinoma, čia jo

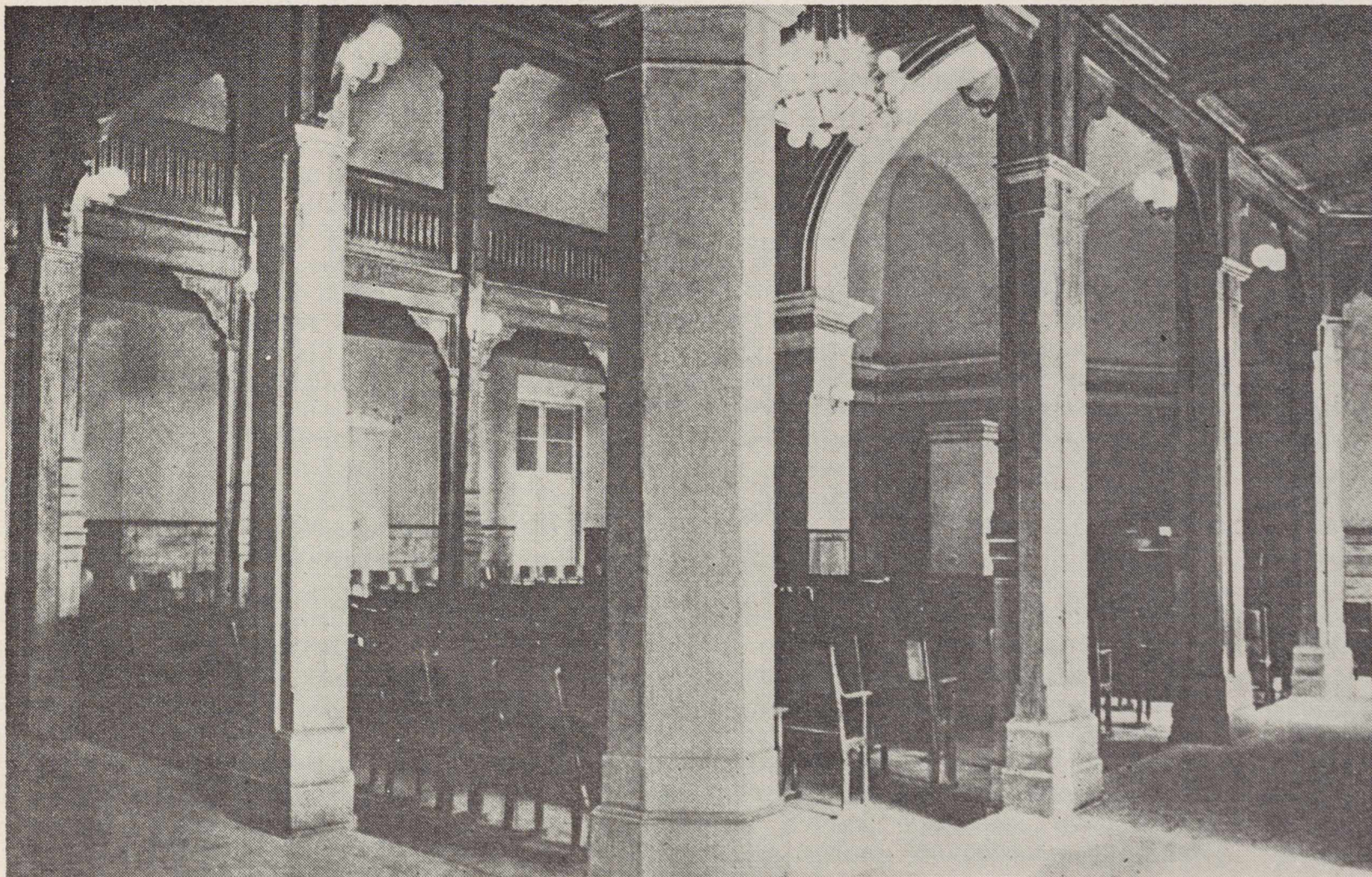
Vincas Mykolaitis-Putinas

laukė didelis būrys žmonių: rašytojų, menininkų, studentų, aktorių, mokslininkų ir šiaip Putino gerbėjų, jo mokinių. ...Po kelionės veidas buvo vis toks pat gražus. Tik jau birželio 9 ėmė greitai keistis. ...Todėl, kas atėjo Putino lankyti birželio 10 ryte, veido pamatyti negalėjo: karstas buvo uždengtas (uždengė birželio 9 d. 24 val.).

O lankytojų visas dienas buvo nepaprastai daug. Tūkstančiai su ašarom akyse ir meile širdy praėjo per tas porą dienų. Ir ne tik vilniečių Todėl, rodos, čia suplaukė visos Lietuvos gėlės vainikuose ir puokštėse. Su gėlėmis ir muzika buvo atsisveikinama su Putinu. Aktų salėje (ir vėliau kapuose) filharmonijos orkestras, styginis orkestras, valstybinis choras, solistai vieni kitus keisdami atliko jo mėgiamiausius Bacho, Mocarto, Bethoveno, Šuberto, Čiurlionio ir kit. kūrinius. Ir palydėti jį, paskutinę poilsio vietą — senuosius Rasų kapus suplaukė minios. Retas atėjo be gėlių puokštės. Todėl kapas skęste paskendo gėlių kalne. Čia marios bijūnų — baltų, raudonų (jų dabar pats žydėjimas). Net stebies, iš kur tiek rožių, tų puikių jo mėgiamų žiedų šiuo ankstyvuojų vasaros metu. Didžiulę salę nuklotum jų žiedais. Lelijos, gvazdikai, gladioliai (iš kur jie taip anksti!), hortenzijos ir daugelis, daugelis kitų, baigiant laukų gėlėmis: ramunėmis, varpeliais, rugiagėlėmis ir net kačpėdėlėmis. Žmonės nuo šių gėlių piliakalnio, kuris pridengė didelę asmenybę, ilgai nesiskirstė, o į kapus vis dar ėjo ir ėjo nauji būreliai.

...Jo amžino poilsio vietelė labai graži, prie pat tako, netoli Basanavičiaus kapo. Šiuose kapuose palaidota daug mūsų kultūros milžinų. Čia ir Čiurlionio, ir Vaičiūno, Sruogos... Tallat Kelpšos ir eilės Kitų kapų.”

Daugiau — 8-14 ir 22 psl.

Vilniaus universiteto Aktų salės fragmentas. Čia pro Putino karstą praėjo tūkstantinės minios, atiduodamos didžiajam kūrėjui paskutinę pagarbą.

Vilnius University hall. Here, thousands of mourners passed by to pay tribute to this great Lithuanian writer.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI GIMTINĖJE

Fragmentai iš atsiminimų knygos

Visi mes branginame jaunystės atsiminimus. Ir juo tie atsiminimai ankstyvesni, juo jie mums malonesni. Net ir iš esmės nemalonus tolimesnės praeities įvykių bruožus laikas sušvelnina, nutrina, ir mes mielai juos prisimename, jais gėrimės.

Apie anksyviausias savo kūdikystės dienas aš žinau tik iš tėvų, daugiausia motinos žodžių. Aš esąs gimęs menkutis, silpnutis, tačiau nuostabiai greitai sustiprėjęs. Dešimties mėnesių jau vaikščiojęs ir kalbėjęs. Net keista būdavo matyti mane tokį mažą — „kaip šaukštą“ — jau einantį savomis kojomis. Sako, kad tai jaunos tetos, su manimi žaisdamos, vedžiodamos, išmokę taip anksti mane vaikščioti. Neatsimenu, kaip motina ištraukė mane iš „sodželkos“ — kūdros, kur ji ant lentos skalbė, o aš žaisdamas įkritau į vandenį. Ji sustvėrė mane už užkulnio ir ištraukė. Mano atmintis siekia vieną giedrą vasaros dieną laukuose. Aš guliu aukštiekninkas ir žiūriu į plaukiančius baltus debesėlius. Staiga mane apima baimė. Aš pašoku ir šaukdamas: „Mama, dangus bėga“, puolu prie motinos. Dar atsimenu, kaip vaikščiodamas už kluono takeliu, pievos pakraščiu, įsižiūrėjau kyšantį iš žolės samanotą akmenį, nuostabiai panašų į žmogaus galvą, su akimis, nosimi, burna. Nors žinojau, kad tai akmuo, ir ne kartą buvau jį iš arti matęs, vis dėlto iš tolo panašumas į žmogaus galvą keldavo many neryškios, prietaringos baimės jausmą. Ir po šiai dienai many yra užsilikęs polinkis ieškoti žmogaus veido bruožų debesyse, medžių šakų painiuose šešėliuose, vakaro prieblandos siluetuose. Žmogus, matyt, yra linkęs pralaužti savo uždarumą, ribotumą, skiriančią jį nuo visatos vienišumą ir ieškoti gamtoje te gu ir efemerinių, iliuzorinių giminystės tapatybės bruožų. O gal tai elementarus pasireiškimas animistinės-panteistinės pasaulėžiūros, į kurią iš pat jaunystės turiu palinkimą?

Mano pažįstami ir bičiuliai kartais paspėlioja, kokias savo būdo savybes aš esu paveldėjęs iš tėvo, kokias iš motinos. Paveldėjimo klausimas yra sudėtingas ir vargu ar gali būti neginčijamai išspręstas. Tų pačių tėvų vaikai dažnai esti taip į save nepanašūs, nė veido bruožais, nė psichinėmis savybėmis! O vis dėlto tos pačios šeimos narius jungia daug kas bendra. Be to, vieni vaikai esti daugiau panašūs į tėvą, kiti į motiną. Taigi, kaip aš? Pirmiausia rūpi gabumų, talento klausimas. Jeigu aš turiu rašytojo ir poeto talentą, tai iš kur jis? Iš tėvo ar iš motinos? Apie savo tėvą ką aš galėčiau pasakyti? Pirmiausia, tai buvo praktinio proto ir

darbo žmogus. Grožis ir nauda jam ėjo lygiagrečiai, nauda grožį dažniausiai stelbdama. „Dar tau kad būtų gražu? Žiūrėk, kad būtų padaryta gerai, stipriai!“ — atsikirsdavo jis motinai. Gyvenimas jį vertė žiūrėti pirmiausia naudos. Jaunas paveldėjęs ūkį su išmokėtinomis daliomis, paskui ėmęs leisti mane į mokslą, be to, dar norėjęs padidinti ūkį — prisipirkti miško, turėjo suktis kaip įmanydamas, negailėdamas savęs. Iš prigimtųjų stiprios sveikatos, galįs stipriai pavalgyti, jis spaudė save į darbą kaip ponas baudžiauninką. Iš baudžiauninkų, berods, jis ir buvo kilęs. Ponams tėvas visą gyvenimą lenkėsi, bet jų nemėgo, o širdyje gal ir niekino, kaip veltėdžius, tinginius. Savo aplinkoj jis vengė ir šešėlio poniškumo. Rengėsi kuo paprasčiausiai. Niekas nebūtų prikalbinęs jį pasikabinti šlipsą. Jis mėgo gerus arklius, laikydavo „stoninį“ eržilą. Sekmadieniais užkinkęs gražią porą į senovišką, dar iš tėvo paveldėtą bričkelę, veždavo mus į bažnyčią. Būdavo piktas, kad vienas turi triūstis prie tvartų, pasikinkyti, privažiuoti prie vartų, o mes kaip ponai susėsdavom ir, drebėdami iš baimės, kad arkliai nenustygdami nepradėtų nešti, leisdavomės į pakalnę. Padėti tėvui nė nebuvo kam. Aš jau ėjau į mokslus, buvau „poniškas“, jauniausieji broliai dar per mažai. Tėvas samdinių nemėgo. „Berniuką“ retai kada imdavo, tik tarnaitę — „mergą“ ir piemenuką: be jo ūkyje niekaip nebuvo galima išsiversti. Rugiapiūtės ir šiaip skubiųjų lauko darbų metu samdydavosi padienius darbininkus. Visa kita atlikdavo pats vienas. Visą lauką apardavo, užsėdavo ir užakėdavo. Kai reikėdavo prasikulti sėklos arba duonos, kol dar neturėjo kuliarnosios, nuo vidurnakčio pats vienas papsėdavo spragilu. Net kaimynai apkalbėdavo. O kur visi kiti smulkieji ūkio darbai — gyvulių priežiūra, padargų taisymas, virvių sukimas! Šiam darbui buvo skirti ilgi rudens ir žiemos vakarai. Tėvas meistriškai sukdavo virves, vadeles, rišdavo kūlius ir stogams kūlelius paprastus ir varpinius. Nežinančiam nemačiusiam sunku ir įsivaizduoti, kiek sugebėjimo ir jėgos reikalauja toks paprastas, kaip atrodo, darbas — kūlių rišimas. Spragilu iškultų rugių šiaudus po pluoštą suimti rankomis, aukštyt virš galvos kilnojant ir nuleidžiant, iškrėsti, pagaliuku išsukuoti, sudėti į vieną vos apkabinamą krūvą, susisukti iš tų pačių šiaudų stiprų ryšį, kuli drūtgalyje juo surišti ir su pagalba tam tikro pagalio taip suveržti kad nė piršto už ryšio neužkiši! Tokių kūlių būdavo pristatyta visas peludės galas. Iš jų rišdavo kūlelius stogams dengti, imdavo šiaudus lovoms iškloti ir kitokiems namų reikalingams.

Toki ir kitoki darbai atimdavo visą tėvo laiką ir visas jėgas. Kur jam svajoti apie grožį bei gyvenimo malonumus! Vasarų popietėmis jis tenkindavosi nuvirtęs kur sodo pavėsyje ir kokią valandą užsnūdęs, kad vėl stotų į darbą ligi nakties su trumpa pavakarių užkandžio pertrauka.

Nenuostabu tad, kad tėvas dažniausiai būdavo paniuręs, rūstus, reiklus ir piktas. Visi jo reikalavimai turėdavo būti pildomi be jokio atsikalbinėjimo bei niurnėjimo. Darbštumą ir klusnumą jis laikė šventomis dorybėmis. Nekentė vakaruškų, degtinės, o ypačiai kortų. Buvo religingas ligi fanatizmo. Vargas tam, kas jam girdint, prasitars prieš bažnyčią, tikėjimą! Visi namiškiai rytas vakaras turėdavo atsiklaupę kalbėti poterius, prieš valgį persižegnoti griežtai pildyti vi-

sus bažnyčios įsakymus ir religinius įpročius. Nusivedęs mane į bažnyčią, reikalaudavo, kad aš, kalbėdamas rožančių, neikiščiau jo į kišenę, o nesidėdyčiau jį laikyti rankoje. Sunkus darbas vargino tėvą fiziškai, o savotiška religinė askezė neleido į dvasią įspindėti skaistesniam džiaugsmo, grožio, poezijos spinduliui.

Visa tai, ką aš čia parašiau apie savo tėvą, dabar kelia man baimę, — ar aš teisingai parašiau? Ar aš jo nesumenkinau, ar neaptemdžiau jo atminimo ir sūnui deramos pagarbos mirusio tėvo atžvilgiu, — tėvo, kuris aukodamasis gal daugiausia dėl manęs, tapo tokiu, kokį mano gal perdėtas kriticismas čia pavaizdavo. Ir štai matau, kad aš čia iš tiesų parodžiau tik vieną, iš paviršiaus lengviau pastebimą jo charakterio, asmenybės aspektą. Džiaugiuosi, kad man teko pastebėti ir antras, gilesnis, tik retais momentais pro buitįs družles iškylęs aikštėn jo sielos, jo išgyvenimų atžvilgis. Žmogus yra labai sudėtingas įvairių komponentų padarinys. Sudėtingas ir nepastovus. Žmogaus sielos gelmėse esama ir prieštarų jo kasdieniui būčiai pradų, kurie kitokiomis sąlygomis būtų galėję jo gyvenimą nušviesti kitokiomis spalvomis. Tačiau retkarčiais atsiranda progų aniems pradams iškilti į viršų ir kasdienėje žmogaus buityje. Man teko matyti tėvą kitokiomis progomis.

Jau vaikščiojau į Gudelių mokyklą, o gal jau buvau Marijampolės gimnazistas, kai vieną kartą tėvas, nežinau kokia proga, gal naktigonės arklių pasiganyti, pasėmė mane į mišką. Susikūrėme laužą. Nieko daugiau neatsimenu, tik tą laužą, tamsoje nusikorusias, liepsnų nušviestas eglių šakas ir paslaptinę, truputį šurpią nakties tylą. Ir štai stovi į kamieną atsirėmęs tėvas. Tas paveiklas visam gyvenimui įstrigo į mano sąmonę. Stovi tėvas ir žiūri į liepsną. Tačiau jis ne liepsną stebi, o skendėja kažkokioj vidinėj, jo dvasioj išnirusioj vizijoje. Jo veido išraiška rodo, kad jis visai atitrūkęs nuo savo varginos, skurdžios buities, nuo savo kasdieninių darbų rūpesčių, o savo pagilėjusiu vidaus žvilgsniu siekiasi su kažkokia jam nesuvokiama, bet jaudinančia, prasmingesne realybe. Kas žino, ar ne tėvo tos nakties, to momento išgyvenimas apvaisino ir mano paties sielos emocijas, vaizduotę ir ar ne jis kaip tolimas aidas atsiliepė manajame realybės suvokime, kai po 20 metų sakiau: „Tarp dviejų aušrų pasaulis kaip pasaka“.

Panašių nusiteikimų tėvo veido išraiškoje pastebėjau ir vėliau — kai paryčiais giedodavo šventas giesmes arba vėlai vakare, jau sutemus, baigęs visus darbus, grįždamas per kiemą, stabteldavo ir pakeldavo veidą į žvaigždėtą aukštį. Vėliau ir aš pats, ar ne panašaus jausmo pagautas, sušukau:

*Dievuli mano, kas per šviesios naktys,
Ir kas šviesių padangių per aukštumas!
O žvaigždės, žvaigždės, didelės ir mažos,
Taip spindi, net graudu, Dievuli mano!
Ir dar vieną neįprastą išraišką mačiau tė-*

vo veide, jis, paprastai niūrus, rūstus, paėmęs ant rankų sūpavo ir glamonėjo vieną iš mažesniųjų mano broliukų. Ne, mano tėvas nebuvo toks, kokį įpratome matyti kasdieninėje buityje darbų rūpesčių prislėgtą. Teisingai pasakė mano sesuo Magdutė, tada jau studentė, po tėvo mirties: „Mes jo nesu-
pratome“.

Nukelta į 11 psl.

Poeto agonija

Mano rankose nedidelis 80 puslapių eilėraščių rinkinėlis, vardu "Rūsčios dienos". Autorius — Vincas Mykolaitis-Putinas; leidėjas — "Sakalo" knygų leidykla Kaune. Išleidimo data — nepažymėta. Asmeninė autoriaus dedikacija — 1943 metų, IV. 12 d.

Knyga duota spausdinti 1941 metų pabaigoje, bet vokiečių okupantų cenzorių nepraleista ir išbuvusi iki 1944 metų, kada Sakalo vedėjas, rizikuodas, slapta atspaudė keletą cenzūros nepraleistų knygų, tarp jų ir 1942 metų "Literatūros Metraštį", spaudai atiduota 1941 metų gale.

Knyga neminima jokiam V. M.-P. raštų sąrašui. Gal tik vienas kitas "Rūsčiųjų dienų" egzempliorius bus patekęs į laisvąjį pasaulį, bet, reikia manyti, kad ir Lietuvoje nedaug jis tebus palitęs. Viso tiražo likimas nežinomas, bet galima spėti, kad jis, panašiai kaip ir pirmaisiais komunistų okupacijos metais, kartu su kitomis nepašaukiamomis knygomis, bus išvežtas į Petrašiūnus ir sunaikintas. Pas vieną kitą asmenį išlikęs egzempliorius, leidėjo ar paties autoriaus dovanotas, galėjo būti laikomas tik labai saugiai paslėptas ir su rizika už tai patekti į kalėjimą ar būti ištremtam į Sibirą. Kad tai ne tuščias spėjimas, skaitytojas gali įsitikinti, paskaitęs šiuose puslapiuose (9 ir 10) spausdinamų iš ten paimtų eilėraščių ciklą "Raudonspalvėj aušroj". Ciklas ištisai paimtas iš to rinkinio ir rodo labai retą mūsų poezijoje išpuolį (vartojant tą komunistinį terminą gerąja prasme) prieš komunistinę vergiją, išreikštą nevaržomai, neliepiamai, laisvai, lyg ugniakalniui išsiveržus iš žmogaus širdies gilumos, kur tik per vienerius komunistinio košmaro metus spėjo susirinkti tiek baisaus skausmo, tiek šiurpios baimės, tiek klastingų šūkių nugairinto jausmo, tiek keršto dvasios dvoko ir merdinčių bevilčių aimanų, kruvinų ašarų, ir šmėkliško siaubo... Tiek net Dantės pragare nepavaizduota purvo ir baisenybių, kad toks didelis estetas, toks individualistinės poezijos kūrėjas ir simbolikas, kaip Putinas, nebeištvėrė neišsakyti tos likiminės Golgotos kančių paprastais realistiniais, beveik kasdieniniais žodžiais, birželio išsilaisvinimo sukilimui bevykstant ir jau praėjus, (Mūs dienos kaip tankios kalėjimų grotos...), "Jau išgamų knibžda šešėliuos niekšingų gauja...", "Toli pasiliko tėvynės dirvonai... Kur 'Stalino saulei' pašvietus raudonai, Lietuvis neteko taikos ir gerovės...").

Nežinia, kiek jie paplito pačioje Lietuvoje, bet Vokietijoje ne kartą teko girdėti prof. V. Būčišką deklamuojant "Liaudies dainą": Nuo Baltijos jūros lig Vilniaus kalnelių / Dejuoja lietuviai maskolių naguos...

Ciklą sudaro 11 eilėraščių, rašytų nuo birželio 10 iki tų pat metų rugpjūčio 15.

Antrą rinkinio ciklą "Sutemų nuotaikos" sudarė 13 eilėraščių (plius vertimas iš Lermontovo: "Žiūriu į ateitį su baime), rašytų 1939 metų gale, (čia matome ir eil. "Kelias atgal", dėl kurio nacių cenzoriai užsirūstinę knygos nepraleido...).

Nenorint dar labiau erzinti komunistinių būdelių, teko su gailesčiu paleisti ne vieną progą, nepaskelbiant laisvoje spaudoje Putino "Raudonspalvės aušros" eilėraščių — Baisiojo birželio įvykius minint, sukilimo 10, 20 metų sukakties progomis, Stalinui mirus ir pan.

Šiandieną, autoriui mirus, kai jau atvira burna galima prabilti, deja, matome, kad be reikalo neparodėme gyvojo rezistentų poeto, nesustiprinukelta į 12 psl.

Raudonspalvėj liepsnoj

Vidudienio saulė, ir vėjas, ir karštis,
Ir pragaras rūkstančiais dulkėm keliais.
Laisvėjančiais polėkiais kilti ir veržtis
Išgašdinti paukščiai sparnų neišskeis.

Vėlyvo pavasario dygstančią sėją
Nudegino kaitros, nurinko varnai.
Sausi rytų vėjai dirvonus akėja,
Apnuoginti liūdi laukų akmenai.

Ir tu, mano gimtas žaliuojantis kaime,
Skambėjęs dainų šimtastygiais aidais,
Keliesi su rūpesčiu, guodies su baime,
Kaip įnamis tėviškės kloniais bastais.

Žiauri ir pikta raudonspalvė liepsna
Išdegino tavo laukus ir gėlynus,
Ir moteris vaško žvake nešina
Nelauktai aplanko gentis ir kaimynus.

Mūs dienos kaip tankios kalėjimų grotos —
Ir laisvės aušra jom negreitai nušvis.
Nebylios kalėjimų sienos rasotos...
O, Viešpatie, kokia klaidi ta buitį!

1941. VI. 10.

Saulėtekis

Su neviltim žiūrau į tekančią saulę raudoną:
Ji klaidų darbymečių mano dienom pranašauja.
Jau eina piovejų su žvilgančiais dalgiais kolona,
Ir virpa kietai rankavėtą suspaudusi sauja.

Bet niūrūs ir vieniši tekančios saulės piovejai.
Jų dalgų šešėliai pro galvas užlanko juodai.
Ne dainos juos lydi, tik užauja dulkėmis vėjai,
Ir širdį baugina siaubu pranašingi vaizdai.

Bus žemėje audros, bus užtvankas griauinančios
liūtytys,
Gaisrų ugniaspalviai liežuviai padangę laižys.
Pavirs pelenais mūsų dirvų ir sėjos ir piūtys,
Ir siela prekiauti mus gundys gudrusis žaltys.

Ateis ta diena, kuomet broly pajusime judą.
Jau išgamų knibžta šešėliuos niekšinga gauja.
Jau sūnų ir dukrą prieš tėvą ir motiną piudo
Ir pagiežą kursto klusniųjų vergų minioje.

Bijūnų ir rūtų šalie, mano žeme gimtoji!
Paplušė tu ašarom, karštu sruvensi krauju.
Bet šiandien, kol tekančia saule raudonai
dienoji,
Linkiu tau atgimt su rytojaus pasauliu nauju.

1941. VI. 11.

Paniurę akys ir veidai vagoti,
Ir keršto smūgiui kumščiai sugniaužti,
Bastykis gatvėm, išguitas beproti,
Ir niekam nesakyk, ką širdyje kenti.
Žygiuoja minios, dunda pilkos gatvės,
Laukiniai šūksniai girdėt dainose.
O mūs paniekintos, baisios vienvėsi
Raudom neišraudos suvargusi dvasia.

Atplaukia karstas — džiugesiai sustingo. —
Be gedulo vainiko, be varpų,
Ir be litanių gaudžiai maldingų
Jis nuplaukė ir dingo tarp tylių kapų.

Kažkur prie kryžiaus verkė dvi našlaitės,
Kažkur gegutė tolyje kukavo.
Mūs skausmo metų nieks nebuvo skaitęs
Ir niekas tokios laimės mums nepranašavo.

Mes grįžtume dabar į vakar-dieną,
Pabarstę galvas eglių pelenais.
Mes kaltum savo buitį — kietą plieną,
Mes skristume padangėm sakalų sparnais.

Bet gatvėmis jau vėl žygiuoja minios
Tolyn, platyn į tėviškės laukus.
Ir šliaužia, kaip gyvatės, piktos žinios,
Ir kažkur sublizgėjo žvilgesys baugus.

1941. VI. 11.

Birželio 15

Prisiseki, lietuvi, gedulo spalvą.
Šiandien liūdnos švinta tau sukaktuvės:
Prieš metus vergovėn tau pajungė galvą
Atėjūnų tankai, kardai ir durtuvai.

Meni, kaip dundėjo tėvynės keliai
Ir svetimo krašto plienas žvangėjo, —
Ir merkėsi saulės karšti spinduliai
Nuo juodo gimtinės šalies pavergėjo.

Tylūs, paniurę pulkai alkani,
Žvairiausiai veidai ir spalvota oda...
Nuo to laiko visvien, kur esi, kur eini,
Jie, kaip šiurpūs šešėliai, su tavim visada.

Nuo to laiko tau kažkas į širdį įsmigo,
Įsiėdė į kraują, kaip nuodinga rakštis.
Nei šviesos, nei ramybės tavų nebeliko,
Tik rūpestis, baimė, klaiduma ir naktis.

Paniekintas glūdi veidmainystės klane,
Pasotintas šmeižto, apgaulės ir melo.
Gyvenimas kybo ties juoda bedugne,
Toks menkas, trapus ir sunykęs be galo.

Praėjo tie metai aikščių, gatvių triukšme,
Nebeteko žavumo nei žygiai, nei aukos.
Žengia šiurpūs vaiduokliai tolyn savaime,
Tik prieblandoje kaukės su pašaipa raukos.

1941. VI. 15.

Liaudies daina

Nuo Baltijos jūros lig Vilniaus kalnelių
Dejuoja lietuviai maskolių naguos.
Su ašarom gula, su ašarom kelia,
Tik vėjai, tik audros jų širdis paguos.

Nukelta į sekantį puslapį

Budėkit, Žemaičiai,
Budekit, Aukštaičiai,
Budėki, Dzūkija, budėk, Sūduva!
Pakils audros, vėjai,
Ir žus mūs skriaudėjai —
Atgims dar gražesnė laisva Lietuva!

Iš bočių sodybų išvarė mūs brolius,
Išniekino brangius senolių kapus.
Pavergęs mūs žemę raudonas maskolius
Mūs amžinas priešas ir buvo ir bus.
Budėkit, Žemaičiai ir t. t.

Dejuoja vergijoje visi darbo žmonės,
Paskendę skurde ir nelaimėj karčioj.
Lygybės, brolybės ir laisvės svajonės
Išnyko žiaurioj bolševikų valdžioj.
Budėkit, Žemaičiai ir t. t.

Į tolimus rytus plataus Kazachstano
Jie grūda mūs brolius, Tėvynės vaikus.
O ten, kur iš seno lietuviai gyveno,
Atvarė kolchozninkų juodus pulkus.
Budėkit, Žemaičiai ir t. t.

Bet jau nebeilgos vergijos mūs dienos,
Jau artinas keršto rūsti valanda.
Pavirs tuoj griuvėsiais kalėjimų sienos,
Kovoj žengs į laisvę lietuvių tauta.
Budėkit, Žemaičiai,
Budėkit, Aukštaičiai,
Budėki, Dzūkija, budėk, Sūduva!
Pakils audros, vėjai,
Ir žus mūs skriaudėjai —
Atgims dar gražesnė laisva Lietuva!

1941. VI. 17.

Tremtiniai

Paliko toli savo tėviškės stotį,
Gimtinių laukų nematyti seniai.
Ne turtų, ne laimės keliauja ieškoti
Lietuviškos žemės liūdni tremtiniai.

Išdžiuvusios burnos ir užverktos akys,
Ir kūdikių alkano klyksmo kančia...
Ir motinų širdys kraujuodamos plakės,
Ir geso gyvybės kovoj su mirčia.

Toli pasiliko tėvynės dirvonai,
Sugriautų sodybų apleistus vietovės,
Kur, "Stalino saulei" pašvietus raudonai,
Lietuvis neteko taikos ir gerovės.
Plombuotų vagonų grotuoti langeliai,
Ir bado ir troškulio kupinos dienos...
Prašvito juk saulė ir tremtinio daliai
Pro šaltas, rasotas kalėjimo sienas...

Toli siaudžia tėviškės girios ir lankos —
Ir laimė ir džiaugsmas toli pasiliko.
Tik tvankūs vagonai riedėdami trankos
Į "placią tėvynę" raudono grobiko.
Kada bus kelionės kentėjimų galas,
Nuvargusios akys išvelgt neįmano:
Ledinis Altajus, laukinis Uralas
Ar nusiaubtos stepės rūstaus Kazachstano.

Aptemo jų žvilgsnis nuo tvaiko ir ūko,
Aplink tuštuma ir beribė naktis.
Susidrumstė siela, ir mintys nutrūko,
Ir šaltą dvelkimą pajuto širdis.

1941. VI. 20.

Prakeikimas

Mūs gimtinės rūmui suliepsnojus,
Skundo, ašarų, verksmų gana!
Tegul griaua nedarnius sienojus
Bombų smūgiai ir ugnių liepsna.

Tegul žūva pelenuos ir dūmuos
Mūsų gėda, neviltis, kančia,
Ir juodos nakties tamsus klaikumas,
Ir visa jo slėgianti valdžia.
Ak, gana apgaulės tos ir melo!
Žūkit, alkanų gaujų vadai!
Laisvės nebetekusio vasalo
Veide šypsniš, o širdy nuodai.

Vargo vieškeliu mūs dienos ėjo:
Būti tremtiniu savam krašte,
Garbint vardą savo pavergėjo,
Džiaugtis jojo pergalės švente.

Toks dar vakar tu buvai, lietuvi,
Tokią praeitį dar vis mini.
Bet, išgirdęs pirmą mūšio šūvį,
Tu ryžtingai aikštėn išeini.

Laisvės gandą gaisro dūmuos gaudai,
Žygių draugo ieškai ugnyje.
Prakeikimas prievartai ir skriaudai,
Tegyvuoja laisvės brolija!

1941. VI. 25.

Žuvusiems partizanams

Su bombom, su gaisrais, su gaudžiančiais
lėktuvais
Suskambo Lietuva ir gedulo varpais.
Gaudi minia, calūnai, karstai ir neštuvai,
Kaip juodas debesis, pakibo ties kapais.

Gili, plati duobė, kokios nebuvo niekad,
Ir graudūs Requiem, ir aitrūs smilkalai.
Pradėję laisvės žygį, greitai mus paliekat,
Žalių Tėvynės sodų šaunūs sakalai!

Iš prievartos, apgaulės, melo to ir smurto
Pakėlėte į saulę žvilgančius sparnus
Parnešti mūsų žemei didžio laisvės turto,
Narsa uždegti jaunos ir paguost senus.

Jūs kritot nuo klastingo pikto priešo kulkos,
Savu krauju atpirkę svetimas kaltes.
Ir, štai, sudaužęs pančius, drąsiasparnių pulkas
Tėvynės laisvės žygį iki galo tęs.

Gili, plati duobė tarp antkapių ir kryžių,
O esat jūs verti milžinkapio prie kelio,
Kad tiems, kurie Tėvynę ginti pasiryžę,
Per amžius žadintut kovos narsingą galią.

1941. VI. 29.

Nepamiršt niekados

Nepamiršti man tos valandos
Niekados, niekados, niekados...
Ta pakibusi žemėj kančia,
Ir tie vieniši žingsniai nakčia,
Ir mėnulio pakrypus delčia, —
Ir visa ta klastinga naktis,
Ir šurpi nežinios paslaptis.

Kažkas buvo čia pat netoli,
Ko pasiekti ranka negali,
Ką vien širdžia žinai ir tiki,
Ką tik kartą buity sutinki.
Kažkas tartum praėjo šalia,
Kieno veido išvyst nevalia.
Su tavim žengė žingsnį greta —
Ir klaikumo širdis nusiaubta.

Ir ūmai tartum griausmas staigus
O viršų tik žvaigždėtas dangus.
Ir lyg klyksmas nuklydo lauku,
O aplink taip nyku ir klaiku,
Tartum išmirė žmonės visi,
Ir tu pats kapinyne esi.

Ir žinau, kad praeis ta naktis,
Nuskaidrės nauja saule buitį,
Bet to siaubo šurprios valandos
Nepamiršt niekados, niekados!

1941. VII. 12.

Golgota

Atsimenu tą valandą —
Tokių nedaugel esti.
Norėčiau visą buitį joj
Vienu žodžiu išspręsti.

Lauke tirštėjo sutemos,
Padangėj rūkas sklaidės,
Ir žvaigždžių raštais žiebesi
Likimo rūščios raidės.

Ir glaustašakiai topoliai
Gūdžiai prie kelio švokštė,
O širdyje toks rūpestis —
Nei ko belaukt, nei trokšti.

Ir danguje ir žemėje
Tokia klaiki nykybė:
Skausme paskendus merdėjo
Nupiginta gyvybė.

Visais keliais ir kryžkeliais
Žmogus prie kryžiaus kentė.
Kas valandą kartojosi
Golgotos skausmo šventė.

Ir šiltas kraujas sunkėsi
Į sutremptus dirvonus. —
Didžios buities rūsti prasmė:
Kentėt už milijonus.

1941. VIII. 5.

Ereliai ties rugių lauku

Su auštančio ryto raudona aušra
Pakilo į dangų ryžtingi ereliai.
Žydriojoj erdvė jokių kliūčių nėra
Taurių drąsiasparnių stiprėjančiai galiai.

Nuo didelio vėjo siūbuoja beržai,
Banguoja rugiagėlėm kvepiantis laukas.
Padangių erdvėj, kaip sidabro lašai,
Ereliai, žvilgėdami saulėje, plauko.

Žiūriu aš į laisvus padangių paukščius,
Aš glostau žiedais papūkavusias varpas, —
Ir žingsnis po žingsnio mažėja, jaučiu,
Mane ir tas žydrumas skiriantis tarpas.

Krūtinėje laisva, pasauly erdvy,
Banguojanti jūra artėja ir plečias.
Iš mėlynų tolių sidabro laivu
Atplaukia su dovana laukiamas svečias.

1941. VI. 24.

Ar pati mama turėjo „poetinę gyslelę“, neapsiimu spręsti. Ji buvo gera audėja, labai geros širdies ir jautrios sielos, tyli, nuolanki, nusižeminusi, visam kam resignuojanti, giliai pamaldi moteris. Ir labai teisinga. Atsimenu, man esant Marijampolės pradžios mokykloje, tai galėjo būti apie 1903–1904 metus, fotokrafas Skrinskas suruošė ligi tol nematytą negirdėtą naujieną — kinematografo seansą — kažkokioj pasiūrėj ar palapinėj. Subruzdavo visa Marijampolė pamatyti tų „dyvų“ — gyvų, krutančių paveikslų. Mudu su vienu draugu įlindome į tą „salę“ nepastebėti. Ant ištempto užpakalinėje sienoje balto audklo mirgančios virpančios šviesos ruožuose bėgiojo striukai apsirengusi pana. Pasišokinėdama ji siekdavo lubų, kūliais vertėsi per galvą, mirgėdama krito žemyn, ir čia pat ant rankų ją pagaudavo jaunas, kaip mums atrodė, bekelnis vyriškis. Kai aš, parvažiavęs namo, visa tai papasakojau mamai, ji mane rūsčiai subarė, kam aš be bilieto įlindau tų „komedijų“ žiūrėti.

— Matai, vaikelai, tu padarei skriaudą Skrinskui. Jam reikia uždirbti, jis iš to gyvena.

Ir sukrapščiusi ji padavė man 10 kapeikų, kad aš atsilyginčiau Skrinskui. Deja, aš neatsilyginau ir po šiai dienai jaučiuosi nusikaltęs savo gerajai mamai.

Kiek pamenu, ji visados būdavo silpnos sveikatos, paliegusi, ypačiai sulaukus vyresnio amžiaus, pagimdžiusi 9 vaikus. Vis dėlto sulaukė 70 metų.

Atlankiau ją, jau mirties patalė begulinčią. O netrukus, tą pačią vasarą, 1938 m. rugpjūčio 11 d., lydėjau į Gudelių kapus. Šitos laidotuovės tapo vienu iš sunkiausių viso mano amžiaus išgyvenimų. Bet apie tai vėliau.

Mano atmintyje motinos paveikslas susidarė ankstyvesniais metais, kai ji dar buvo sveikesnė ir stipresnė. Vidutinio ūgio liesa kaimo moterėlė, truputį linktelėjusi per pe-

čius, įdubusia krūtine, pailgo į smakrą siaurėjančio veido, pilkšvai mėlynų akių, tamsiai gelsvų į dvi kasas pinamų plaukų, ne visai proporcingų veido bruožų, — ji nebuvo tikrai graži, tačiau simpatinga, maloni. Visados nešiodavo po smakru surišamą skarelę, dėvėdavo tamsių spalvų, ilgomis rankovėmis švarkelį. Ištekėdama mano motina atsigabeno didelį kraitį — plonų drobių, vikių daugenyčių audinių, staltiesių, rankšluosčių, uždangalų ir pirkinių šilkinių skarelių. Drobės ir audinius ji sunaudavo namų reikálams, bet šilkinės skarelės taip ir liko dūlėti skrynioje. Motina, kaip ir tėvas, nemėgo poniškumo. Ji drovėjosi nešioti šilkinę skarelę. Kai sykį mano sesuo užsimanė nupirkti, atvažiavusi į Kauną, mamai dovanėlę — šilkinę skarelę, mama griežtai atsisakė. Kur ji ją dėd, kaip ji ją nešios? Jai pakanka ir paprastų skarelių. Ištekėdama, atsisveikindama su jaunyste, ji, matyt, atsisveikino ir su visais, tegu ir nekalčiausiais gyvenimo malonumais. Laisvanoriškai pajungė save rūsčiai askezei. Senatvėie įsirašė į tretininkes.

Vaikščiodavo ji saikingai, per daug ne skubėdama. Mus, vaikus, už nusikaltimus ne tiek bardavo, kiek mokydavo, pati sielodamasi dėl nusikaltimo daugiau, negu nusikaltėlis.

Jaunystėje, mergautiniais metais, mama, sako, buvusi gera šokėja, jausdavusi ritmą, taktą, tačiau, ar ji buvo muzikali, ar turėjo gerą klausą, negalėčiau pasakyti. Niekad nesu girdėjęs jos dainuojančios nė giedančios. Tiesa, vieną dainą ji mėgo niūniuoti, bet tai buvo ne tiek melodija, kiek savotiškas recitatyvas. O niūniuodavo dainą dėl savotiško jos turinio. Išmokė ją kadaise siuvęs pas mus „kriaučius“, mamos pažįstamas, berods, kilęs kažkur nuo Daukšių, iš jų krašto. Daina prasideda tokiu posmu:

*Šitai išrožijimas,
Mergelėms patarimas,
Kurios į stoną eina,
Sudėjau šitą dainą.*

Keistas žodis „išrožijimas“ — sutrumpintas barbarizmas „išvirožijimas“, reiškia — išaiškinimas, nes visos dainos turinys tai ir buvo aiškinimas tų visų vargų, tos sunkios buities, į kurią patenka mergelė, eidama į „stoną“ moterystės. Kad ta buitis buvo sunki, geriausiai patyrė pati mano motina, silpnasveikatė, tačiau darbšti, uoli ir sąžininga, dirbusi ne tik namų apyvokos, bet ir kai kuriuos sunkius lauko darbus. Iš „kriaučiaus“ išmoktoje dainoje tų visų vargų bėdų išskaičiavimas, nupasakotas naiviai, užuojauta, vietomis su humoru, tarsi netekdavo savo sunkumo, buitinio konkretumo, tarsi pakildavo viršum kasdienybės, ramindavo ir guosdavo. Daina guodžia dar ir dėl to, kad joje apdainuojami vargai, sielvartai išreiškiami kaip ir kolektyvo sudėtinės asmenybės vardu, o išreikšti pasiskaido daugelyje širdžių: štai ne aš vienas kenčiu, sielvartauju — yra ir daugiau tokių. Ir sielvartas tampa lengviau pakeliamas. Ar ne tokia pagaliau yra ir visos liaudies kūrybos moralinė prasmė bei reikšmė?

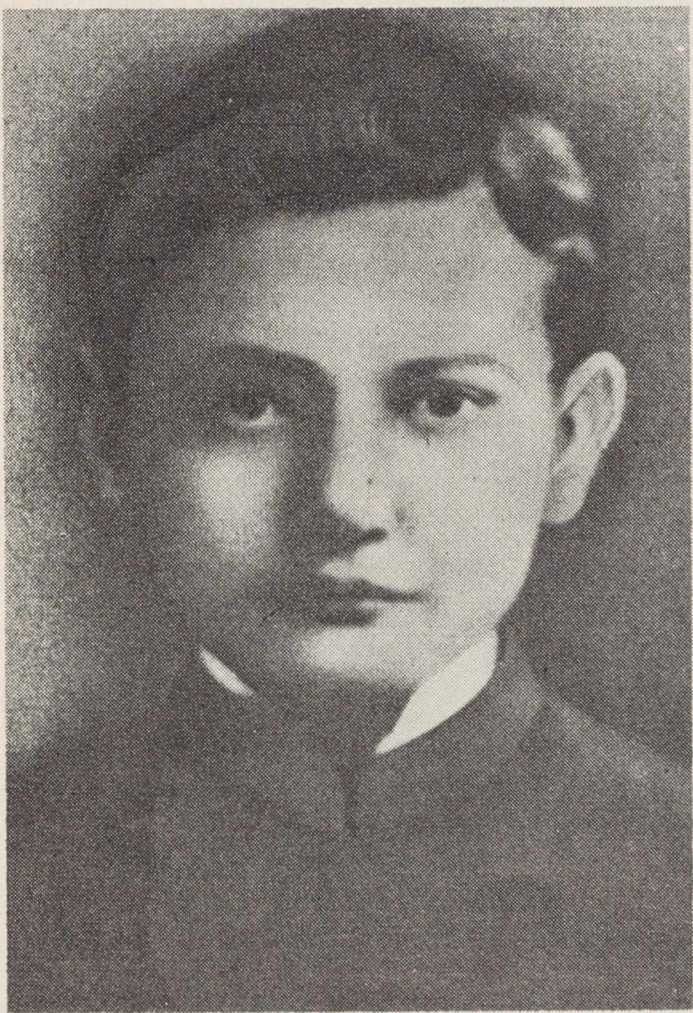
Tačiau mano motiną labiausiai guosdavo ramindavo malda. Maldinga nuotaika ją lydėdavo visur — namie ir kelyje. Ties kiekvienu pakelės kryžiumi ji šnibždėdavo maldelę. Vakaraus, po visų darbų, vėliau už kitus eidama gulti, ji priešseklyčyje, atsiklausei prie suolo, dar ilgai meldavosi ir narstydamo rožančių. Ji priklausė „gyvojo ro-

žančiaus“ brolijai. Atostogų metu aš miegodavau seklyčioje. Atsigulęs, pro praviras duris girdėdavau, kaip mama meldžiasi. Iš jos atodūsių ir šnabždesių suprasdavau, kad tai būdavo ne kančios, ne nusiminimo, bet nusiramimo ir susitaikymo maldos, lengvinančios širdį, keliančios dvasią. Aš žinojau, kad ir už mane ji meldžiasi. Tarsi koks mistinis fluidas iš motinos širdies pasiekdavo ir mano širdį. Aš pats, niekad nepatyręs religinės maldos ekstazės, štai patirdavau motinos maldos gaivinančią šilumą. Pagaliau mama baigdavo ir tylutėliai atsiguldavo. Netrukus ir aš užmigdavau ramiu miegu.

Gudelių pradžios mokyklą aš pradėjau lankyti, tur būt, 1900 metais. Atsimenu, bažnyčioje, tuoj įėjus, prie pirmojo pilioriaus, kur kabėjo kryžius ir švęsto vandens rėkelė, buvo pritvirtinta apskrita metalinė lenta su įrašais atžymėti besibaigiančio šimtmečio jubiliejui. Žmonės šlakstydavosi, pamirkę pirštus į vandenį, žegnodavosi, bučiuodavo kryžių ir tą lentą. Jubiliejaus proga tikintieji, atlikę išpažintį ir priėmę švenčiausiąjį, buvo apdovanojami visuotiniais atlaisdais.

Tėvai turėjo ilgai mane prikalbinėti ir drąsinti, kad eičiau į mokyklą. Aš bijojau kiekvieno svetimo žmogaus. Į mūsų viensėdiją maža kas užklysdavo, ir aš prie svetimų nebuvau pratęs. Pamatęs pro langus ką ateinant, dumdavau ant krosnies. Pasakoja, kad sykį pas mus užklydo policininkas ar žandaras. Pamatęs baisų, saguotą, barzdotą žmogų, aš, kiek įkabindamas pasileidau ant krosnies. Žandaras tai pastebėjo, ir jam kilo įtarimas, kas čia būtų... Tėvas vos įtikino, kad jis nelįstų ant krosnies ir negąsdintų vaiko. Gudelių mokyklos mokytoją aš vaizdavausi baisesnį, negu tas žandaras. Pasirodė, kad mano neklysta.

Gudelių mokyklą, kaip ir visos tais laikais parapijų mokyklos, buvo nedidelė. Prie rinkos parapijos namų visas galas buvo skirtas mokytojo butui ir greta vienas kambarys mokyklai. Tame kambaryje tilpo visi trys skyriai, gal apie 30 vaikų. Mokslas tais laikais, žinoma, nebuvo privalomas. Mokiniai susirinkdavo rudenį gana vėlai, kai pasibaigėdavo ganiavos, bulviakasis. Anksti pavasarį vėl turėdavo grįžti prie bandos ir ūkio darbų. Dėl to ir mokslo laiką skaičiuodavo žiemomis. Maža buvo tokių laimingų, kurie galėdavo mokytis ištisus mokslo metus. Mokytojui sunkiai sekėdavo suderinti savo mokinius vienus su kitais ir suskirstyti juos skyriais — klasėmis. Visos pamokos eidavo rusų kalba. Lietuviškai vaikai išmokdavo iš savo motinų. Per visą mokslo laiką gabesnieji išmokdavo grabalioti rusiškai, daugybės lentelę ir keturis elementarius aritmetikos veiksmus. Daug Daug laiko ir pastangų mokytojui kainuodavo, kol išmokydavo rusiškai pasveikinti ir atsisveikinti kartą per metus lankančią mokyklą inspektorių. Įėjus į mokyklą, inspektorius sakydavo: „Zdravstvujte, rebiata“. Mokiniai turėdavo sustoti ir chorą kartoti: „Zdravja želaem, Vaše Prevoschoditelsvo!“ Atsisveikindamas inspektorius sakydavo: „Prošcaite, rebiata!“ Ir dar dar atsimenu, kaip mes pašokdavome iš vietų ir vėl chorą, tęsdami šaukdavome nesuprantamus žodžius: „Časliva putiva, vaše pre-pre-pre!“ Tai turėjo reikšti: „Sčastlivogo puty vam, Vaše Prevoschoditelstvo“. Po to inspektorių, ką-ne-ką mokinius paklau-

Vincas Mykolaitis — Marijampolės gimnazijos IV klasės mokiniys (1908 metais).

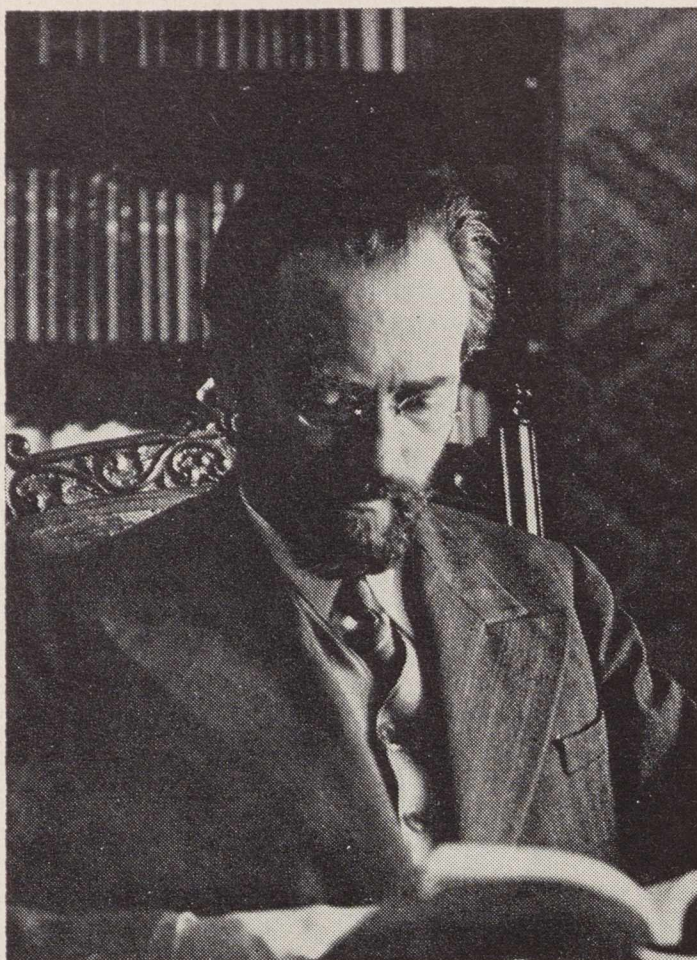
V. Mykolaitis-Putinas 4th class student at Marijampolė Gymnasium, 1908.

sinėjusi, mokytojas veddavosi vaišinti, o mes linksmi bėgdavome namo. Tą dieną nė vienas nebūdavo plakamas liniuote per delną, už ausų tąsomas, klupdomas, nykščiuojamas.

Mano pirmasis mokytojas atminty liko kaip nuožmus žiauruolis ir vaikų kankintojas. Staigus ir piktas jis bausdavo vaikus be jokio pasigailėjimo. Mėgiamiausia jo bausmė būdavo smūgiai liniuote per delną. Suklydus mokiniui atsakinėjant ar kuo kitu nusi Kaltus, mokytojas šaukdavo: "derži lapul!" ir imdavo mušti liniuote ištiestą delną. Nuo smūgių nelaimingojo delnas ištindavo kaip paduškėlė. Vaikas verkdamas, klykdavo, maldaudavo, visa mokykla sustingdavo iš baimės. Vieną sykį plakamasis neiškentęs trūktelėjo ranką, ir liniuotė, atsitrenkusi į suolą, subyrėjo į šipulius. Kol dailidė padirbo kitą, mes kvėptelėjome. Jokia bausmė nebuvo tokia skaudi, kaip šita "derži lapu". Man, laimei, neteko jos patirti. Ne mano pažangumas moksle apgynė mane nuo baisios liniuotės, bet mamos sviestas, sūriai ir viščiukai, aukojami ponui mokytojui. Atsimenu, mokytojas ypačiai nekėsdavo vieno mano draugo iš Kalnynų kaimo, greta manęs sėdėjusio viename suole. Mušdavo jį kasdien čia į dešinią delną, čia į kairią, žiūrint katras mažiau ištinęs. Aš sėdėdavau greta kaip amirės iš gailėsčio ir pasibaisėjimo.

Aš tai rašau dabar, praėjus šešiasdešimčiai metų. Pirmojo mano mokytojo, gal būt, jau ir kaulai supuvę. Kur jisai dingo iš Gudelių, nežinau. Jam nė į galvą nebuvo atėję, kad po tiek metų kas nors aprašys jo "pedagogines" priemones Gudelių mokykloje. Ir kad tai padarys štai šitas mizernas, liesutis, atsikišusiom ausim Mykolaitukas iš Piliotiškių kaimo. Ak, kad mes sugebėtume atspėti, kas ir kaip mus teis, pusei šimtmečio praslinkus! Kitaip mes vertintume mus apsupančius žmones ir tur būt, kitaip su jais elgtumės.

Ponas mokytojau! Pirmasis mano mokytojau! Jums buvo lemta man ir mano draugams, Gudelių parapijos tokiems pat menkučiams vaikams, įdiegti pirmuosius mokslo daigus, nušviesti pirmuosius gyvenimo žingsnius, kad tas gyvenimas pasidarytų šviesesnis, lengvesnis. O Jūs tą gyvenimą apkartinot piktumu — savo tulžimi ir tu vaikų ašaromis. Tačiau šiandien, nors iškeliu viešumon Jūsų darbo blobybes, aš stengiuosi Jus ir suprasti. Aš nežinau, kokios priežastys padarė Jus tokį žiaurų. Ar Jūsų širdis iš prigimties buvo tokia kieta, ar gyvenimo smūgiai, it kalvio kūjis geležį, ją taip apdaužė ir sukietino. Jūs, iš pradžių gal ir jautrios širdies, bet staigaus būdo žmogus, patekdavote į tokius užkampius, kaip Gudeliai, kur, be seno klebono, nebuvo nė vieno apsišvietusio žmogaus. Mokytojavimas carinio Rusijos režimo mokyklose, skirtose ne mokslą skleisti, o rusinti ir pravoslavinti, Jums nedavė jokio pasitenkinimo. Ko Jūs mus išmokėte? Žodžiu ir raštu pakeverzoti nesuprantamų žodžių, šlovinti carą ir jo giminę, išvažiuojant inspektoriui šaukti: "časliva putiva..." Nenuostabu, kad Jūs nebetekote meilės nė savo pašaukimui, nė vaikams, pavestiems Jūsų globai. Pamažu jie tapo Jums sunkia nebepakečiama našta, Jūsų savęs prievartavimo priežastimi ir proga. Ir šitai meilės vietoje neapykanta ir žiaurumas ėmė kerotis Jūsų sie-loje. Ir visa tai išsiliejo šauksmu: "derži lapu" ir liniuotės smūgiais į nelaimingojo delną. Jei taip, tai atsisveikindamas su Jūsų atminimu, pirmasis mokytojau, galiu vien Jums

Vincas Mykolaitis-Putinas "Altorių šešėly" romano rašymo metu Nicoje (1931 m.).

V. Mykolaitis-Putinas while writing his novel IN THE SHADOW OF THE ALTARS, 1931.

palinkėti ramybės man nežinomame Jūsų kape.

●

Ankstyvasis mano gyvenimo laikotarpis nėra turtingas nė įvykių, nė išgyvenimų. Mano to laikotarpio charakteristika, išreikšta iš šalies, galėjo būti labai trumpa: nedrąsus vaikas,... Tačiau aš pats, prisimindamas ano meto savo buitį ir gyvenimą, turiu padaryti kai kurių išvadų. Taip, ta buitis buvo viena, pilka, skurdi, tačiau ir joje aš imu užčiuopti tarsi du klotus. Žemasis — kasdieninis, kuriame aš jaučiausi ir menkas, ir silpnas, ir baramas, ir baudžiamas. Jame aš nenujaučiau savy jokio ryžto, jokio noro kam nors priešintis, ko nors siekti, kam nors pasiryžti.

Tačiau ėmė reikštis ir antrasis klotas — ne tiek sąmoningai, kiek instinktyviai, gaivališkai. Jame, kaip žuvis vandenyje, aš godžiai stvorsčiau gryo oro burbuliukus, grožio krislus, kurie maitino ir turtino mano vaikiška sielą naujais įspūdžiais, būsimų naujų išgyvenimų daigais. Greitai skrendą vasaros mėlynų dangum debesėliai ir čia pat pievoje iš žolės kyša paslaptingi akmenys, ir medžių šešėlių siluetai, ir nematomo danguje vyturio čirviravimas, ir didingos saulėlydžių žaros, ir bažnyčių giesmės bei maldos, ir mišparų vargonai, ir devintinių būgnas — ir daug dar kas protu nesuvokiama, tačiau realaus, giliau prasiskleidžiančios širdies, sielos gyvenimu ėmė krautis mano vaikystės, pirmųjų mokslo metų buityje.

Daugiau kaip pusei amžiaus praslinkus, aš parašiau eilėraščių ciklą "Septynios dienos". Minimojo laikotarpio būseną aš taip poetizavau:

*Ėjau kaip apsvaigęs
I ryto žaroj spinduliuojantį toli
Ir tekančią saulę
Pasveikinau alkstančių lūpų šypsniu.*

*Ta dieną buvau kaip garuojanti žemė,
Kurį patekėjusi saulė*

POETO AGONIJA

Atkelta iš 9 psl.

nome jo rezistencinės kovos balso, paskelbdami eilėraščius tada, kai jis pats okupacijoje išdrįso parašyti ir paskelbti "Prometėją", "Kobrą" ir kitus, nekalbant apie ištisus rinkinius, kaip Buities valanda arba paskutinytis — Langas. Tiesa, jie pridengti čia metaforos šydu, čia klaidinančiu gestu ar adresu, bet atvirai selbią tironų prakeikimą ir šlovina laisvę.

Tarybinėje spaudoje paskelbtas Putino žodis 1946 metų rašytojų susirinkime skaudžiai rodo, kokią kainą Putinas yra sumokėjęs už tų eilėraščių ciklą, kad būtų paliktas gyvas ar neišvežtas į Sibirą. Nors ir pačiais tamsiaisiais priešų sunaikinimo metais partija vis dėlto suprato, kad iš palikto gyvo, bet prievartaujamo, tokio didelio poeto, kaip Putinas jie turės daug daugiau naudų partinei propagandai, negu jį amžiams nutildę. Komunistinės partijos egzekutoriai velniškai gudrūs, turi ilgametį patyrimą ir nevengia net angelais pasiversti, jeigu mato, kad šita rolė jiems apsimokės šimteriopai.

Taigi, kai II-sios okupacijos pirmaisiais metais vyko generalinis visų lietuviško gyvenimo sričių valymas, kai buvo suimti, nubausti ir ištremti, palyginus su Putino "nuodėmėmis" tokie nekalti kūdikiai, kaip jaunas poetas Paulius Drevinis, arba saviškis V. Drazdauskas ("padaręs nedovanotinų klaidų"), Putinui buvo "leista" atlikti viešą išpažintį, save ir savo kūrybą sudergti, vergiškai save degraduoti ir pasižadėti persiorientuoti, tą patį patariant ir kitiems padaryti. Štai keletas jo tos išprievartautos išpažinties ištraukų:

"1940-1941 metais atrodė, kažkas tarsi nušvito, tarsi paaiškėjo. Bet štai karo pradžioje ar tai dėl menko politinio susiorientavimo, ar tai dėl klaidinančių sugestijų ir nuotaikų įvyko taip, kad parašiau, prisipažįstu čionai atvirai, reakcinių eilėraščių. Nedaugiausia jų buvo, ne daugiau kaip 10, gal ir tiek nėra buvę. Jie yra paskelbti, tamstoms tai ne paslaptis. Laimė, okupaciniame gyvenime greit prasiblaiviau ir susiorientavau. Toliau okupacijos metais, tiesa, esu rašęs ir skelbęs tai, ką rašiau, bet dėl šito aš labai nesielvartauju. Tai buvo dalykai, kuriais stengiausi prašmugeliuoti arba pratempti, kaip dabar sakoma, tokias nuotaikas, kurios vis dėlto kėlė pasipriešinimą mūsų tautos vokiškiesiems okupantams. Žinoma, jie nieko bendra neturi su tarybine literatūra, bet jie ir nepataikavo okupantams, kas būtų buvę verta didžiausios gėdos ir pasmerkimo."

Toliau sekančiame psl.

*Pažadino sėklą priimti
Į derlių velėną.
Ir štai prasidėjo stebuklų sėja.
Ir krito į mano išalkusią sielą
Ir rytmečio paukščių daina,
Ir pievų drėgni margaspalviai žiedai,
Ir bręstančio javo maistingasai grūdai, —
Ir visa, ką žemė brandina
Nuo pirmojo rytmečio spindulio
Lig sutemų meto žaros..*

Jei aš dabar, vienu žvilgsniu apėmęs visa savo gyvenimo istoriją, norėčiau vienu žodžiu aptarti mano pirmųjų mokslo metų Gudeliuose laikotarpį, aš jį pavadinčiau anks-tyvuuoju viduramžiu. Ten būta ir religine mistika liepsnojančių procesijų, ir giesmių, ir vargonų, ir smilkalo dūmų, ir būgno garsų, ir piligrimų eisenų, askezes nuniokotų širdžių — ir gyvenimo pilnybės bei džiaugsmo pasiilgusių. Tokia buvo ir mano vaikiškame lūkesy bundanti siela.

Tačiau manasis renesansas tuo metu buvo dar toli.

POETO AGONIJA...

Atkelta iš 12 psl.

„Iėjus Tarybinei armijai į Lietuvą, nutariau pasilikti savo krašte. Kaip tada maniau, aš tai dariau, rizikuodamas savo laisve, o gal ir gyvybe. Jei, maniau, manęs nepačius, tai jau tikrai į kalėjimą pasodins. Tačiau nei manęs piovē, nei į kalėjimą sodino, bet paliko tose pačiose aukštose ir garbingose pareigose, kurias ligi šiol, kaip galiu, taip ir einu. Gal kai kam tai sukėlė nusistebėjimo, kai kam gal ir pavydo“.

Kazys Inčiūra buvo ilgam nutildytas; Kazys Jakubėnas buvo nuteistas 12 metų; Kazys Boruta — 8 metams; o H. Lukauskaitė, kuri, rodos, vokiečių okupacijos metais tylėjo kaip pelė po šluota: nei bolševikų nekeikė, nei vokiečių okupantų negarbino — buvo nuteista 18-kai metų! Ilgesnių atostogų išsiųstas Miškinis, pirmaisiais okupacijos metais taip sklandžiai giedojęs apie „Tarybinę Lietuvą“ — „seserų respublikų būry...“, o išsivadavimo dainos teksto konkurse laimėjęs II vietą... *)

K. Jakubėnas, senas revoliucionierius, už socialistinės laisvės dainas Nepriklausomybės laikais ne metus ne savo noru sėdėjęs už gro-

*) Bausmės metų skaičiuose gali būti ir netikslumų, nes patys komunistai to nemini ne tik atkalėjusių gyvų asmenų biografijose, bet ir nė mirusių (Jakubėno, Borutos) nekrologuose. Trumpoji T. Enciklopedija taip pat šias vietas mandagiai apeina, tik labai retais atvejais įterpdama miglotą „asmenybės kulto“ posakį, bet ir vėl tuoj susičiaupdama, nes gi ta pati partija tą „kultą“ iškėlė ir ta pati griovė...

tų, savam socialistiniam kalėjime per drąsiai pasijutęs, buvo nužudytas; K. Boruta, amžinas politinis emigrantas, eseras maištininkas visą gyvenimą, iš kurio stalinininkai pasiskolino Stalino saulės parnešimo posakį, po trejų metų paleistas, sunykęs, į šepetį pavirtęs, vaikams pasakėles sekti užsimojęs... Tik Lukauskaitei ir Dreviniui ilgiausiai bus tekę komunistiškai auklėtis...

Nevienodas žmonių likimas! Tuo tarpu Teofilis (Dievo sūnus!) Tilvytis, vokiečių okupacijos metais ramiai sau po buroklapiais išsėdėjęs (kai jo kolegos — Korsakas, Venclova, Cvirka... — tarybinės armijos daliniuose gal net savo galvelėm rizikavo), su gerų draugų pagalba net iš „tėvo Stalino“ pasišaipė (spaudoje paskelbta, kad „Artojų“ poemą pabaigoje rašydamas „auksinė Stalino galva“, jis tuo būdu šį diktatorių pašiepęs, sulygindamas su daiktu, liaudyje vadinamu auksu...) Bet auksas, kaip sakoma, ir pečiuose žiba: taip buvo ir su Tilvyčiu, kuris ne tik išnešė sveiką galvą, nebuvo niekur ištremtas, neturėjo atlikti išpažinties, nei savęs žaginti, o netrukus dargi tos pat „auksinės“ Stalino galvos buvo stalinine premija apdovanotas.

Galimas daiktas, kad partijos įsakai net ir saviesiems galėjo atrodyti kaip „apinasrio movimas“ kūrėjams. Nebuvo pratę prie to, jų terminu tariant, ne „smetoninės diktatūros“ laikais. V. Mykolaitis-Putinas prieš partinio aktyvo tribunolą buvo pastatytas kaip biblinis Izaokas. Jehova, šiaip jau gana rūstus ir nusidėjėliams negailestingas, nekaltos aukos pasigailėjo... Ne tokie buvo bolševikiniai stabai: jie isteriškai geidė nekaltojo kraujo, dėl to su pasitenkinimu priėmė jo ap-

Vincas Mykolaitis - Putinas skaito literatūros vakare 1947 metais.
V. Mykolaitis-Putinas reads his literary works, 1947.

sinuoginimą ir nusiaplakimą:

„...skeptiški nuogastavimai dėl literatūrai maunamo apispinio reikšia ne tiek literatūros suaktualinimo bei suaktyvinimo baimę, kiek būtent tarybinio socialistinio suaktualinimo bei suaktyvinimo nenorą.

Aiškūs dalykas, kad mums, o pirmiausia man pačiam, reikia persiorientuoti (Mūsų pabr. LD) taip, kad dabar tarybinės komunistinės santvarkos atrama ir jos aktualieji reikalai mūsų nevaržytų, kaip lig šiol nevaržė buržuazinės kapitalistinės santvarkos reikalai... Reikia nuoširdaus ir gilaus įsitikinimo, kad čia, o ne kitur yra tiesa, kad tokia, o ne kitokia linkme eina visatos ir žmonijos raida.“

Ir toliau, pastebėjęs, kad tai busią nelengva padaryti, „ypač tiems, kurie senąją pasaulėžiūrą susikūrėm vidaus kovomis ir sielvartais“, kryžiuojamasis dainius apatiškai taria, kas jam, kaip ir kitiems tokiems darytina: **„Smerkti, kas smerktina, daryti, kas darytina šiuo momentu“** (Mūsų pabr. LD).

Laisvajame pasaulyje, kur nėra moralinės prievartos, ypač Amerikoje, diktatūrinius žiaurumus supranta labai primityviai: jeigu žudoma, turi būt nužudyta tūkstančiai, jeigu žiauriai elgiamasi, turi būtinai būti vartojamos fizinės tortūros; dvasinės, moralinės prievartos, nei žmogaus sielos išprievartavimo ir jos agonijoje padarytų prisipažinimų ar pažadų jie nesupranta. Neabejojame, kad sadistinis dvasios enkavedistas nė pirštu neprisiilietė prie Putino, ištraukdamas iš jo burnos šiuos žodžius, kurie galėjo būti ištarti tik žmogui dvasiškai merdint, siekiant dar vieno gyvybės lašo:

„Norėčiau dar porą žodžių pasakyti apie save. Tamstos mano kūry-

bą, mano raštus, tikiuosi, šiek tiek pažįstate, ir nėra man reikalo apie juos kalbėti. Tik pasakysiu tiek, kad man pačiam ta visa mano kūryba davė daugiau rūpesčio ir sielvarto, negu pasitenkinimo ir džiaugsmo. Aš, štai, kone baigdamas savo gyvenimą, (nors iš tikrųjų buvo dar tik 52 metų! LD) **jaučiuosi nieko iš tiesų vertingo, nieko tikrai gero mūsų literatūrai ir mūsų tautai nedavęs.**“ (Pabraukta mūsų — LD).

Štai kaina, sumokėta už tuos 10 iš širdies išsiveržusių patriotinių eilėraščių, štai auka, kurią poetas turėjo atiduoti už sekančius 20 gyvenimo metų. (Kas laimėjo — poetas ar egzekutoriai, tai yra kitas klausimas, ir jo panagrinėjimui reiktų atskiro komentaro).

Po tokios desperacinės resignacijos ir savęs bei savo viso gyvenimo kūrybos suniekinimo, nebesunku, manau, buvo nė „stalininės kantos“ rašyti, nė tautų brolybę šlovinti, nė Lenino idėjas paliaupsinti... kai žinai, kad niekas tam netiki, net patys literatūros enkavedistai...

Toks yra V. Mykolaičio-Putino vienas — Raudonosios aušros — kūrybinės agonijos — epizodas.

Gyventi reikėjo. Laikui bėgant, keitėsi diktatoriai, keitėsi diktatūros priemonės; atsirado plyšių ne tik geležinės uždangos sienose, supusiose Sovietų tautų kalėjimą, bet ir pačiose satrapų dvasiose. Atėjo ir mūsų dainiui „atpirkimo“ metas. Ne lengvai, ne be kovos, ne be skausmų ir sielvartų, bet giliai supratus laiko dvasią ir pažinus gyvenimo ir savisaugos aplinkybes.

Tačiau apie tai — kada nors kitą kartą

V. Mykolaitis-Putinas literatūros ir meno darbuotojų („aktyvo“) susirinkime Vilniuje 1958 metais. Pranešimą padarė vadinamas „LTSR Kultūros ministras J. Banaitis (miręs pusmečiu anksčiau prieš V. Mykolaitį), tardamas, kad „daugelis vyresniosios kartos kūrėjų pokario metais sukūrė pačius reikšmingiausius, idėjiniu atžvilgiu brandžiausius savo kūrinius...“, o tuos kūrėjus išskaičiuojant, Putiną tepaminėdamas trečioje vietoje...“

V. Mykolaitis-Putinas attends a meeting for writers and artists, Vilnius, 1958.

Bern. Brazdžionis

GELMIŲ IR VIRŠŪNIŲ POETAS

V. Mykolaičio-Putino gyvenimo ir kūrybos bruožai prabėgomis

Vysta ir nyksta gražieji Lietuvos poezijos pomaironiniai vainikai. Šį pavasarį Lietuvoje mirus V. Mykolaičiui-Putinui, iš „Vainikų“ antologijos ten beliko, berods, viena Bronė Buivydaite-Tyrų Duktė, o čia, laisvajame pasaulyje, — Putino vienmetis J. Mikuckis ir apie 10 metų vyresnis Mykolas Vaitkus.

Per maždaug 50 kūrybinio darbo metų V. Mykolaitis-Putinas išaugo į neturintį sau lygaus mūsų literatūroje kūrėją, davusį milžinišką poezijos, prozos ir dramos veiklą lobyną.

Didžiausių laimėjimų pasiekęs poezijoje, Putinas apdainavo žmogaus sielos sielvartus ir džiaugsmus, laimę ir skausmą, didybę ir menkystę, vergiškumą ir karališką laisvę. Dėl to jam ir tinka „gelmių ir viršūnių“ poeto vardas.

Gimė Vincas Mykolaitis 1893 m. sausio 6 d. Piliotiškių km., Gudelių par., Marijampolės apskrityje.

V. Mykolaičio tėvai buvo ūkininkai. 1905 m. Vincas įstojo į Marijampolės gimnaziją; mokytojų tarpe buvo romantikas V. Kriaučiūnas, poetas M. Gustaitis. Be gimnazijos, V. M. dalyvavo Marijampolės lietuvių chore, kurį vedė aušrininkas T. Žičkus-Linkis. Lietuviška daina buvo didelė tautinės dvasios auklėja jaunųjų sielose. Linkdamas į meną, gimnazijos II-je ir III-je klasėse V. M. parašė pirmuosius literatūrinius dalykėlius lietuviškai (eilėraščių ir prozos vaizdelių), bet didžiausio pasisekimo susilaukė mene, išpiaustęs iš medžio Gedimino paveikslą kopiją.

Baigęs 4 gimnazijos klases, įstojo į Seinų Dvasinę Seminariją, kurią baigė 1915 m., jai su karo pabėgėliais persikėlus į Minską.

Seminarijoje „gimė“ poetas Putinas, kaip prel. M. Krupavičius savo atsiminimuose rašo, parašęs eilėraščių apie putiną, kuris niekur nebuvęs išspausdintas. Pirmosios išspausdintos eilės buvo „Vai, eičiau, eičiau“, pasirodžiusios 1911 „Šaltinyje“, pasirašytos Putino slapyvardžiu. Tada jaunas poetas jau buvo gerai susipažinęs su Maironio poezija, net ir patį Maironį matęs ir girdėjęs sakant pamokslą. Patiko simbolistinė J. Baltrušaičio poezija rusiškai. Su rusais simbolikais daugiau susipažino studijuodamas 1915 — 1917 m. Petrapilio Dvasinėje Akademijoje, kurią baigęs ir gavęs stipendiją, studijų plėsti vyko į Šveicariją, glaudusią nemažai idealingosios mokslus einančios jaunomenės. Dėl kelionės formalumų su tvarkymo, apie 4 mėnesius V. Mykolaičiui teko pagyventi Švedijoje, kur taip pat buvo karo pabėgėlių ir kur gyveno ir tuo metu kūrė savo „Pragiedrulių“ Vaidžantą. Pats Putinas jau Petrapilyje buvo išleidęs pirmą eilėraščių rinkinį (daugiausia karo temomis) „Raudoni žiedai“, ir poemą „Kunigaikštis Žvainys“.

Friburge studijavo filosofiją, literatūrą, meno istoriją. Parašė disertaciją apie Solovjovo estetiką ir gavo daktaro laipsnį. Po to dar studijas gilino Vokietijoje, Miunchene.

Šiame laikotarpyje ir susiformavo Putino estetinės pažiūros, ryškesnės savas formas įgavo jo simbolinis poezijos pobūdis.

Dar jam užsienyje tebesant, tik įsikūrusi „Švyturio“ bendrovė išleido Putino du poezijos, prozos bei dramos tomus, pavadindama bendru „Raštų“ vardu. Tais pat, 1921, metais dalyvavo K. Binkio suredaguotoje pomaironinės poezijos „Vainikų“ antologijoje.

Baigęs studijas, 1923 metais V. Mykolaitis buvo pakviestas dėstyti Lietuvos universitete (Teol. Filosofijos fak.) literatūrą. Buvo lyg ir neįprastas dalykas, kai pristatant jauną profesorį, un-to vadovybė minėjo ne jo mokslinius literatūros darbus, bet du grožinės literatūros tomus. Jauniems, priaugantiems rašytojams buvo džiugu girdėti, kad, štai, profesorium gali būti ir poetas!

1929 metais V. Mykolaitis perėina dėstyti į Humanitarinį fakultetą. Jo paskaitų klauso jauni antrųjų „Vainikų“ poetai: Tulauskaitė, J. Aistis, A. Miškinis, Bern. Brazdžionis ir kiti.

1940 m. V. M. persikelia į Vilnių; 1954 m. išeina į pensiją, likdamas Liet. Mokslo Akademijos nariu.

Mūsų kultūros istorijoje pažymėtinas V. Mykolaičio įnašas yra jo redaguotas (1924—1932) kultūros žurnalas „Židinys“, kuriame galėjo bendradarbiauti įvairių ideologijų žmonės, nors pats žurnalas buvo krikščioniškosios krypties, leidžiamas ateitininkų. Jame rado vietos jaunieji poezijos talentai; čia pats Putinas išspausdino brandžiausius savo poezijos kūrinius, čia 1925 m. pasirodė jo simbolinė dramatižuota poema „Žiedas ir moteris“, čia išėjo poetas ir dramaturgas Stasys Santvaras (ciklas Devynios naktys ant Reino, drama Minių Mylimoji).

1927 metais išeina Putino poezijos rinkinys „Tarp dviejų aušrų“, kurį kritika pripažino pirmuoju lietuvių poezijos europinio masto vertės rinkiniu.

Tais pat metais išspausdinta misterija „Nuvainikuota vaidilutė“, kurią savo konferencijos metu suvaidino ateitininkai Palangoje.

1928 m. „Židinyje“ pasirodė romano „Svetimos nuodėmės“ fragmentai. 1930 m. išspausdino dramą „Valdovas“ (perdirbtą iš Valdo sūnų).

1931 metais V. M. pradeda rašyti romaną „Altorių šešėly“; gavęs iš universiteto atostogų, išvyksta į Europos pietus, kur gyvendamas (Nicoje) per trejetą mėnesių parašo I tomą ir pradeda antrą. Visi trys romano tomai išeina 1933 metais. Su šiuo veikalu mūsų literatūroje lyg ir prasideda nauja era. Veiklas susilaukia iki tol negirdėto pasisekimo. Joks romanas nei prieš tai, nei po to nebuvo tiek nagrinėjamas, giriamas bei puolamas, kaip „Altorių šešėly“. Keliamas kūrėjo kunigo pašaukimo ir kūrybinės laisvės klausimas, siejamas su autoriaus karjera, ne kartą išėjo net iš ribų,

o komunistai, jo pasigavę ėmė naudoti antiklerikalinei, antireliginei propagandai. (1935 metais pats autorius dar toliau nueina negu jo herojus Vasaris — jis pasitraukia iš kunigų luomo ir civiliai veda, tuo užsitraukdamas ekskomuniką).

1936 m. Putinas sudaro ir išleidžia savo poezijos rinktinę, pridėdamas nedidelį skyrelį naujų dalykų. 1937 m. išleidžia naują romaną „Križę“, kuris nepasiekia A. š. literatūrinio meninio lygio, bet kaip laiko dokumentas yra ir bus įdomus ir vertingas.

Šalia grožinės literatūros veikalų, minėtini literatūros mokslo veikalai, susidarę iš paskaitų universitete ar straipsnių spaudoje: Naujoji Lietuvių Literatūra, I; Literatūros etudai; Vidūno dramaturgija ir kt.

Okupacijos, karas kuriam laikui nutraukė visą kultūrinę Lietuvos kūrybą. Po 1940 m. daugelio rašytojų kūrybinės biografijos trūksta, keičiasi, nueina visai nauja kryptimi. V. Mykolaitis buvo vienas tų, kuriam teko Prometėjaus dalia. Po pirmos okupacijos košmaro, 1941 m. V. M.-P. bandė išleisti poezijos rinkinį „Rūsčios dienos“, tačiau nedideliu tiražu slapta jis teatspaustas 1943 metais, beveik prieš naująją komunistų okupaciją. Šios okupacijos pradžią arba vadinami pokario metai buvo nepaprastai sunkūs visai Lietuvai — jos liaudžiai ir inteligentijai, kūrėjams ir menininkams, kurie paliko nepasitraukę į Vakarus. Partizanų žudymas, žmonių trėmimai ir prievartinis komunistinis išveda iš pusiausvyros net stipriausius. Po dvasinės tortūros bando „persiorientuoti“ ir Putinas; bet jo poetinė kūryba, kaip ir jo paties gyvenimas, visą laiką lieka už dvasinio kalėjimo grotų.

1950 m. išeina jo rinkinys „Sveikinimu žemei“, kurį tuojau užpuola uolitiniai literatūros politrukai, o partiniai činauninkai nurodo kas, kur ir kodėl nesiderina su partine ilnija. Stalininėm premijom pasipuošę Venclovos, Tilvyčiai, Guzevičiai, Putiną iškiša tik ten, kur reikia liaudžiai akis apdumti. Šiaip gi Putinas imasi vertimų, dėl kurių turinio nereikia nei galvoti, nei bijoti. 1956 m. P. sudaro naują savo poezijos rinktinę. 1957 m. išleidžia istorinio romano „Sukilėliai“ I-mąjį tomą, pavadintą „Gana to jungo“. Didžioji lietuvių dalis džiaugėsi vien tuo iš jų krūtininių ištrauktų šūkiu: gana to jungo! Oficialieji sluogsniai veikalą priėmė už gera, premijavo. Bet kai buvo sumanyta iš jo turinio sukurti operą, entuziazmas atslūgo: užkliuvo už partinės cenzūros — kam lietuvių sukilėlių vadas ne rusas, o lietuvis, be to, dar ir kunigas. Operos mintis buvo palaidota. Bet daug vargo buvo ir su II-ja romano dalimi. Visi jos laukė. O autorius vis rinko medžiagą, vis negalavo, vis skundėsi nesveikata, ir sunku dabar pasakyti, kur čia sirgta diplomatiškai, kur buvo tikroji „liga“, neleidusi veikalo baigti. Vienos žinios skelbia, kad esąs visas II tomo tekstas baigtas, trūksta tik epilogo; kitos — kad tesąs tik palaidos medžiagos ir fragmentų rinkinys. Vargdamas su „Sukilėliais“, autorius panūdo grįžti poezijon, kurios paskutiniu metu išėjo net du

rinkiniai: „Būties valanda“ (1963) ir „Langas“ (1966), kurie parodė tikrąją poeto ir žmogaus dalį komunistinėje vergijoje. Jie drąsiau ir stipriau negu Pasternako žvėris už grotų pavaizduoja prometėjišką kūrėjo likimą sovietų tautų kalėjime.

1958 metų pasisakyme V. M.-P. rašo, kad nežinaš, ar Sukilėlių medžiaga sutilps į II tomą, ar prireiks ir III-čio. „Jei jėgos leistų, rašyčiau ir toliau. Sekantieji tomai apimtų lietuvių visuomenės raidą ligi 1905 m. revoliucijos išvakarių.“ Bet įdomiausia pasisakyme užuomina yra ši: „Be to, tolimoje perspektyvoje vaidenasi man ir romano „Altorių šešėly“ IV dalis. Skaitytojas jaučia, kad šis romanas dar nėra baigtas.“

IV-tą A. š. tomą siūlė rašyti dar A. Jakštas, kritikuodamas jo tris pirmuosius tomus. Buvo sudaręs ir paskelbęs net planą. Putinas tada tokiu Jakšto pasiūlymu pasipiktino.

Bet vėliau patsai gyvenimas planavo ir „rašė“. II-jo Vatikano susirinkimo pasėkoje kunigų vedybų klausimas gerokai sušvelnėjo (Vokietijoje jau prieš tai eilei senyvų kunigų, perėjusių iš liuteronų į katalikų tikėjimą, tarp jų ir J. W. Goethes proanukui, buvo leista gyventi santuokoje). 1966 metų rudenį prel. X. Y. suteikė V. Mykolaičiui su E. Kvedaraite, su kuria jis civiliai susituokęs gyveno nuo 1935 metų, moterystės sakramentą. Apaštališkasis Sostas suteikė galia vysk. N. N. nuimti V. Mykolaičiui ekskomuniką. Visa atlikta slapta. Abu šie įvykiai pergyveno džiugiai. Šis žmogaus ir Dievo grįžimo į Bažnyčią puikiai pavaizduotas jo Bažcho fūgoje.

...Sugrojo pilorių kamienuos
Garsai ne šios žemės preliudo,
Prasiplėtė akmenio sienos,
Ir gotikos skliautas sujudo.

Ir fugų melodijų srautai
Vyniojosi vienas po kito, —
Pravirko sustingę piloriai
Iš kieto ir šalto granito.

Pravirko ir mano krūtinė,
Širdies gilumoj neramu,
Ir sunkios blakstienos sudrėko
Ne skausmo, — paguodos verksmu.

Jau Kyrie chorai pragydo,
Jau Gloria gaudžia trimitai,
Ir Credo jau skliautuose skamba
Su pergalės saulėtu rytu...

Ir veiziu nurimęs į aukštį,
Ir rūpestis veide atlyžo.
Į gotikos rūščią šventovę
Dievas grįžo!

Taip IV-tas „A. š.“ tomas buvo baigtas rašyti gyvenime. Jis parašytas kančiomis, kurios pagimdė eilę naujų poezijos perlų, apie kuriuos dar teks daug, labai daug kalbėti (J. B.)

IS DAILĖS PARODŲ

M. Ivanauskas, liepsnos menininkas, prie savo kūrinio "Džiunglės".

Cicero "Life-Scope" š. m. vasario 17 d. išspausdino Judy Thompson rašinį apie M. Ivanausko liepsnos kūrybą ir įdėjo 3 nuotraukas, vaizduojančias menininką dirbantį, J. Kennedy portretą ir čia matomą kūrinį "Džiunglės".

Artist M. Ivanauskas discusses texture of wooden wall mural "The Jungle".

Regina Matuzonytė - Ingelevičienė
UŽ LAISVĘ / For Freedom

Iš sukilimo parodos Chicagoje (1933).

1883 metų sukilimo reminiscencijomis nemažai paveikslų bei skulptūrų dailininkai sukūrė 1941 metų sukilimo ir po 1964 metų partizanų temomis.

KNYGOS IR AUTORIAI

BALTĄJĮ STUMBRĄ PASKAIČIUS

Negausioj jaunimui skirtų knygų rinkoj kiekvieno naujo leidinio pasirodymas yra sveikintinas. Neseniai atspausdinta istorinė apysaka "Baltasis stumbras" yra vertingas įnašas į jaunimo biblioteką. Turinys liečia senuosius laikus, kada gyveno karalius Mindaugas. Apysakoj pavaizduotas lietuvis Avaras, pasidavėlis kalavijuočiams, grobėjas sričių valdovų vaikus, kuriuos perduodavęs įkaitais kalavijuočiams.

Medžioklės metu paklydęs rikio Skomanto sūnus Audrys gyvena girioje, prisijaukina vilkiuką. Po ilgo klaidžiojimo netikėtai užtinka Avaro slaptą būstinę ir iš požemio išvaduoja ten laikomus pagrobtus jaunuolius. Bėgdami susitinka Vaivorų šventovės sargybų vyrus, kurie juos parsigabena į pilį. Bet čia juos atseka išdavikas Avaras su kalavijuočiais. Po kietų kautynių Vaivoros gynėjai žūsta. Bet kaip tik tuo metu iš kaimyninių pilių atskuba kariai, ir priešo likučiai pasitraukia. Kaimyninių pilių kariai, palaidoję žuvusius Vaivoros gynėjus, paseka plėšikus ir, suradę juos barukų urvuose, paima gyvus nelaisvėn. Į apysaką įvestas baltasis stumbras, kuris retkarčiais pasirodydavęs ir vėliau sekęs Vaišvilką, Mindaugo sūnų, ir jo karius į pilį. Suglaustai apysakos turinį galima būtų pavadinti paklydusio berniuko

gerokai susipažins su Lietuvos senove, ir tai gražiai papildys jo negausias istorijos pamokų žinias.

Knyga išleista gražiai — stambiomis raidėmis, korektūros klaidų labai nedaug; įrišta kietais viršeliais. Parašyta gyvu stilium — lengva skaityti. Savo turiniu gal labiausiai tinka 10-15 metų jaunuoliams; bet su įdomumu gali būti skaitoma ir vyresnių, net gi ir suaugusių; pradėjus skaityti, taip ir nesinori padėti į šalį, knygos nepabaigus. Autorės vartojamas žodynas yra platus, ir sutinkami žodžiai ne visi jaunajam skaitytojui, kad ir lankančiam ar lankiusiam liuanistinę mokyklą, bus suprantami — reikės vyresniųjų arba žodyno pagalbos. Bet skaityba juk ir turtiname savo žodyną. Apysaka parašyta įdomiai ir vaizdingai, tik psichologiniu požiūriu, kažin, ar visur įtikinama. Pvz., 68 psl. Audrio ir Gendručio per ilgas dialogas apie prietaisus akmenims svaidyti tokiu pavojingu momentu, kada priešas iš visų pusių apsupęs Vaivorą ir kiekvienu momentu gresia sunaikinimas ir mirtis.

Knyga iliustruota gražiai ir skoningai senovinių papuošalų kompoziciniais motyvais.

Reikia tikėtis, kad šis autorės vykęs bandymas sukurti istorinę apysaką jaunimui bus tik įvadas tolimesnei jos kūrybai.

Rita Bureikienė

Gintarė Banaitytė-Ivaškienė, **Baltasis stumbras**. Premijuota istorinė apysaka jaunimui. Išleido JAV LB Kultūros Fondas. Iliustravo Janina Marks. Tiražas 1100 egz. 1966. 136 psl. Įrišta kietais viršeliais.

NAUJOS KNYGOS

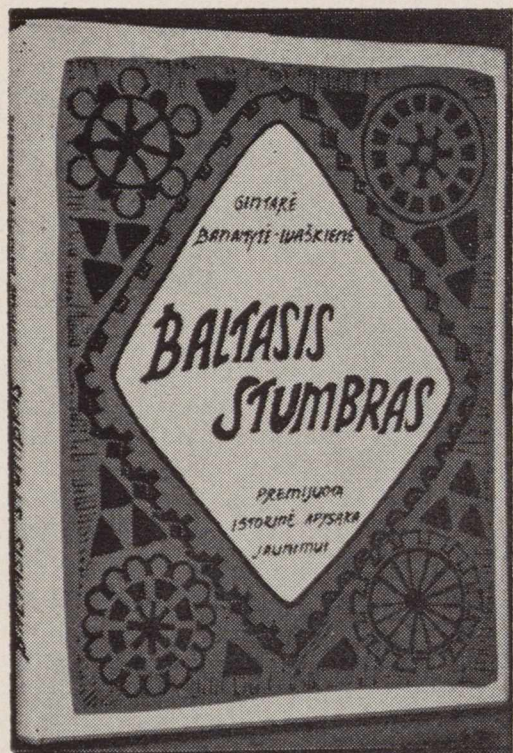
Atsiųsta paminėti

Emile Guerry, **Pilnutinis Kristus** (Dans le Christ total). Vertė T. K. M. Butkus, OFM. 328 psl., įrišta kietais viršeliais. Kaina \$5.00. Išleido Agota Mikulienienė. Platina: Lietuvių Enciklopedija, 361 W. Broadway, So. Boston, Mass. 02127.

II Vatikano Susirinkimo Dokumentai. I dalis. Konstitucijos. "Krikščionis Gyvenime" knygos serijos knyga. Vertė prel. V. Balčiūnas ir A. Tamošaitis, SJ. Kalbą tikrino V. Kulbokas. Iliustravo T. Valius. 280 psl. Įrišta kietais viršeliais. Kaina \$3.50. Knygos išleidimo mecenatas prel. Pr. M. Juras. Leidžia JAV ir Kanados Lietuvių Kunigų Vienybė. Spausdina ir platina LE leidėjas J. Kapočius Bostone.

Antanas Vadopalas, **Vardai dumblynams ir durpynams**. Išleido Lietuvių Miškininkų Sąjunga Išeivijoje, 1966. 89 psl. brošiūra. Kaina \$1.00.

Lietuvių Rymo Katalikų Labdarių Sąjunga 1914—1965. Chicago, 1965. Parašė ir išleido Zigmantas L. Gedvilas, buvęs ilgametis tos sąjungos darbuotojas. 72 psl. Kietais viršeliais. Tiražas 300 egz.

Viršelis ir iliustracijos — J. Marks.

nuotykiškai neįžengiamose senosios Lietuvos giriose; o baltasis stumbras — tai vilties simbolis kritiškoj būklėj.

Apysakoje gyvai pavaizduota šimtmetė giria su jos augmenija ir gyvūnija. Medžioklės vaizdai — parūpinimas maisto kasdieniniam gyvenimui ir karo žygiams. Supažindinama su kariavimo ir apsigynimo būdais; aprašoma žuvusių didvyrių (Vaivoros gynėjų) palydėjimas į aną pasaulį. Žodžiu, skaitytojas čia

LIETUVIŲ PREKYBA T E R R A

Viskas namams —

gražiausias kristalas — porcelanas — stalo ir dekoratyvusis sidabras — tautodailė medų ir odoj — meniškos figūros — keramika — lino audiniai — visos lietuviškos knygos — muzikos plokštelės — paveikslai ir kt.

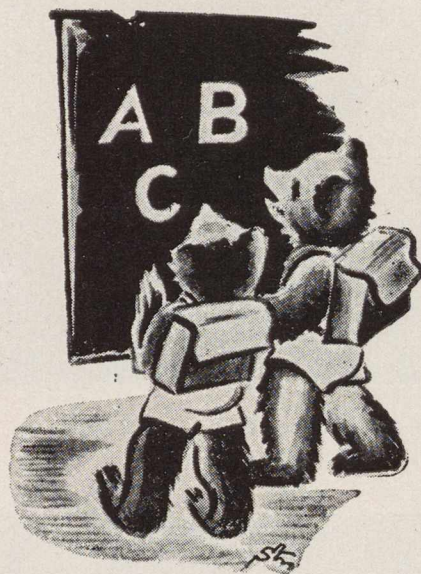
ir papuošimui —

šveicariški laikrodžiai — gintaro žiedai ir kt. gintariniai papuošalai — aukso apyrankės — medalionai — sagės — auskarai — kryželiai — grandinėlės — žiedai su visais brangiaisiais akmenimis — kultūriniai perlai — karoliai.

Prekės suvežtos iš Vokietijos, Švedijos, Belgijos, Prancūzijos, Italijos, Šveicarijos ir kt. Europos kraštų. Didelis visų prekių pasirinkimas. Neaukštos kainos.

Mūsų adresas:

TERRA, 3237 West 63rd St., Chicago, Ill. 60629

Meškiukai mokosi skaityti, kad galėtų patys pasiskaityti

VYTĖS NEMUNĖLIO MEŠKIUKAS RUDNOSIUKAS

dailiai spalvotais piešiniais
V. Stančikaitės iliustruotą
Gaunama LD leidykloje ir pas
visus platintojus.

Kaina \$3.00

Ignas Šeinius

VYSKUPAS IR VELNIAS

Apysakos
Viršelį piešė A. Korsakaitė

Vincas Ramonas

CROSSES (KRYŽIAI)

Romanas

Angliškai išvertė Milton Stark

Kaina \$4.00

"L. DIENŲ" LEIDYKLOS KNYGOS

Bernardo Brazdžionio
poezijos rinkinys

VIDUDIENIO SODAI

Dail. T. Valiaus pieštas viršelis.

Už šį rinkinį paskirta "Aidų"
literatūros premija.
Kaina 4 dol.

Daumanto Čibo pasaka

ŽAIŽARAS

Iliustravo A. Korsakaitė-Sutkuvienė

Gaunama pas platintojus ir leidykloje. Kaina \$150.

"Lietuvių Dienų" Leidykla
4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif.

BRAZDŽIONIO POEZIJOS RINKTINEI LEISTI KOMITETAS

Komitečą sudaro: J. Andrius, pirmininkas, kun. dr. P. Celiešius, Br. Raila — vicepirmininkai, Pr. Lemberantas — išdininkas, Ign. Medziukas, Algis Raulinaitis, Antanas Skirius — išdo globėjai; ir nariai — Rūta Kulikauskienė, J. Balčiūnas-Švaistas, Alė Rūta, Jozas Tininis ir dr. Elena Tumienė.

Komitetas siuntinėja tokio turinio laiškus:

BRANGUS KULTŪRININKE,

Ne eiliniu reikalu kreipiamės į Jus: malonėkite atidžiai perskaityti šį mūsų raštą ir nuoširdžiai reaguoti. Ačiū už dėmesį.

“Man baisias kalėjimo dienas lengvino poeto Bernardo Brazdžionio eiliuotais žodis. Jis skatino viltį, padėjo ištverti.” — Taip sako vienas buvęs politinis nacių kalinys. Poeto sukurtus patriotinius posmus kartojo ir Sibiro tremtiniai. Tie posmai ir šiuo metu gaudomi ir leidžiami per rankas okupuotoje Lietuvoje ne tik senimo, bet taip pat ir jaunųjų. Kartais pro visus rusų draudimus prasiiveržia prašymas į laisvąjį pasaulį: atsiųskite nors vieną posmelį Brazdžionio poezijos! Taip poetas yra mūsų pavergtų brolių mylimas ir gerbiamas, tik, deja, jie to negali viešai parodyti. Okupantai gi, negalėdami jo sunaikinti, stengiasi bent suniekinėti. Pokario patriotinius partizanus vienas partinis poetas pavadino “žudikais brazdžioniško rūbo”. Kitas partinis lenininis poetas E. M. išniekino Brazdžionio gražųjį eilėraštį “Per pasaulį keliauja žmogus”, parašydamas parodiją “Per pasaulį keliauja šuva...”, tuo, žinoma, žemindamas tik save, o ne mūsų garbingąjį poetą.

Šiomet mūsų žymusis poetas Bernardas Brazdžionis švenčia dvigubą sukaktį: 60 metų amžiaus ir 40 metų kūrybos. Iki šiol okupuotos Lietuvos spauda nė žodeliu neprisiminė Brazdžionio sukakties. Žinoma, ir neprisimins, nes jiems geriau, kad Brazdžionio ir jo poezijos visiškai nebūtų. Užtat mes, lietuviai laisvajame pasaulyje, bendra talka privalome padaryti tai, kas neleidžiama mūsų pavergtiems broliams tėvynėje.

Pagerbkime poetą ne banketais, gražiomis kalbomis, smilkalais ir laurais, — jam jie nereikalingi. Paskleiskime kuo plačiausiai jo poezijos žodį — jo raštus. Dalis jo raštų liko okupuotoje Lietuvoje ir okupantų sunaikinta. Nei Sakalo premijuotų “Ženklių ir stebuklių”, nei valstybine premija atžymėto “Kunigaikščių miesto” niekur nebegalima gauti. Taip pat išsibaigusi ir jo nepilna rinktinė “Per pasaulį keliauja žmogus”, išleista skurdžiomis sąlygomis Vokietijoje. Mes manome, kad raštų rinktinę reikšmingiau išleisti autoriui dar gyvam esant, negu jam mirus. Nesant pajėgių leidyklų, sunku tikėtis, kad kas rizikuotų įdėti keletą tūkstančių dolerių. Tinkamiausias kiekvieno poeto pagerbimas yra jo raštų išleidimas į žmones. Tam tikslui ir yra susidaręs Los Angeles lietuvių kolonijoje komitetas, užsimojęs dar šiais Brazdžionio sukaktuviniais metais mėcenatų lėšomis išleisti didelę — 6-700 puslapių, gražiai įrištą Brazdžionio poezijos rinktinę. Ji bus sudaryta iš daugiau kaip 10 jo knygų; suredaguoti sutiko pats autorius.

Labai nuoširdžiai prašome Jus savo įnašu prisidėti prie šio patriotinio lietuviškos kultūros žygio — kviečiame Jus būti Brazdžionio poezijos rinktinės Garbės Mecenatu ar Mecenatu.

Kas į Komiteto kasą įmokės 100 ar daugiau dolerių, tas bus laikomas Garbės mecenatu ir gaus nuo kiekvienų 25 dol. po vieną egzempliorių, iš kurių pirmasis bus su autoriaus įrašu; įmokėjęs 25 dol., bus laikomas Mecenatu ir gaus vieną autografuotą egzempliorių. Be to, mecenatų ir garbės mecenatų pavardės bus atžymėtos knygos gale.

Išspausdinta rinktinė nebus pardavinėjama per knygų platintojus.

Garb. Mecenatų ir Mecenatų įnašus prašome siųsti Komiteto išdininkui, čekius išrašant “Brazdžionio Rinktinės” vardu, adresu: Mr. Pranas Lemberantas, 927 Third Street, Santa Monica, Calif. 90403.

Iš anksto nuoširdžiai dėkojame Jums už palankumą šiam kultūriniam reikalui ir skubų, dosnų atsiliepimą.

Su gilia pagarba

Brazdžionio Poezijos Rinktinei Leisti
Komitetas

Savo įnašus komitetui jau įteikė:

Po \$100.00 — J. ir O. Andriai; P. ir M. Lemberantai, A. Skirius.

Po \$50.00 — A. Lukšienė.

Po \$25.00 — Adolfas ir Jadvyga Damušiai, Rev. V. Damušis, Jonas Butkus, Donaldas Buračas, P. Baltakis, dr. Justinas Pikūnas, Br. Raila, Alė ir Edm. Arbai, Elena ir dr. A. Razmai, Viktorija Skrupskelytė, Jonas Rimša.

KNYGOS LAUKIA SKAITYTOJO

KNYGOS LIETUVIŲ KALBA

- ☐ **Vidudienio sodai** — Midday Gardens, prize winning poems by Bernardas Brazdžionis. Price: \$4.00
- ☐ **Vyskupas ir velnias** — The Bishop and the Devil, short stories by the late Ignas Šeinius. Price: \$3.00
- ☐ **Paukščių Takas** — Milky Way, poems by A. Radžius. Price: \$1.50
- ☐ **Pažadinti sfinksai** — Awakened Sphinxes, poems by Alfonsas Gričius. Price: \$1.50
- ☐ **Varpai Skamba** — The Bells Toll, a novel Price: \$2.50
- ☐ **Karaliai ir šventieji** — Kings and Saints, poems by Elena Tumienė. Price: \$2.50
- ☐ **Dažytas vualis** — The Painted Veil, a novel by S. Maugham, transl. by S. Zobarskas. Price: \$3.00
- ☐ **Amerikos lietuvių vardynas** — Lithuanian Who's Who in the U. S. Price: \$7.00
- ☐ **Kovose dėl Lietuvos** — In The Wars For Lithuania, 2 volumes, memoirs of General Stasys Raštikis, a Lithuanian bestseller. The first volume is sold out. Price: \$7.00
- ☐ **Lietuvių tautos kelias** — The Course of the Lithuanian Nation, 2 volumes, by Prof. M. Biržiška. The first volume is sold out. Price: \$3.00

“LIETUVIŲ DIENŲ” LEIDYKLA

4364 Suncet Boulevard
Hollywood 29, California

KAS PASIRAŠE PO PUTINO NEKROLOGU?

Poetui Vincui Mykolaičiui-Putinui mirus, tuojau okup. Lietuvos spaudoje buvo paskelbtas mirties pranešimas ir jo asmens bei jo nuveiktų darbų aprašymas. To pranešimo gale išsiriškiavo krūva parašų. Tarp kitų, štai kas “gedi” poeto:

A. Gudaitis-Guzevičius, 1928 m. išvartas iš Uikmergės gimnazijos už komunistinį chuliganizmą; 1940-41 m. statytinės sovietų vyriausybės vidaus reikų komisaras; karo metu NKVD generolas majoras; apdovanojamas stalinine premija.

M. Gedvilas, 1940 m. statytinės vyriausybės vidaus reikalų komisaras, o vėliau kom. taryb. pirm.

J. Paleckis, Lietuvos laisvės laidotuvių rengėjas (žiūr. jo atsiminimus š. m. Pergalės nr. 2), ilgametis prezidentas-kvislingas.

A. Sniečkus, bemokslis, 1933 atiduotas Sovietams mainais už kaninius kunigus; 1940-41 m. valst. depart. direktorius; partietis komunistas, nuo kurio bausių darbų tikra motina pabėgo į Vakarus.

A. Venclova, 1940-41 m. švietimo komisaras; Cvirkos svainis; komunistinis buržuas; stalininės premijos “laureatas”; sovietinės Lietuvos “himno” autorius.

Jie — diktatorių Stalino-Hitlerio garbintojai; jų parašai prisidėjo prie Lietuvos pardavimo Maskvai; jie aktyviai rėmė komunistų kovą prieš lietuvių partizanus. Venclovai pirmininkaujant rašytojų draugijai, Putinas buvo priverstas atlikti “išpažintį”, atsižadėti visos savo praėties, paklusti vergauti komunizmui.

Širdingai ir gaudžiai velionies gedėjo Putino mokiniai ir kolegos K. Inčiūra, E. Matuzevičius A. Miškinis... bet kažkas neleido jiems po gedulo pareiškimu pasirašyti. Užtat savo parašus ten padėjo tokie nieko bendra su literatūra neturį, greičiau putiniškos poezijos draugai: Leokadija Diržinskaitė-Piliušenko, V. Niunka, G. Zimanas, A. Barkauskas, F. Bieliauskas, V. Jakelaitis ir panašūs — komunistai partiečiai, komisarai, deputatai, politiniai žandarai, spaudos politrukai ir pn. (R. M.).

VEIDAI IR VAIZDAI

Lietuviškas kryžius Kalifornijoje. Šis kryžius šią vasarą pastatytas ir pašventintas V. ir D. Čibų sodyboje į pietus nuo Los Angeles (Prie jo stovi pranciškonų klierikas Saulius Vincentas Gumauskas ir kryžiaus autorius bei statytojas Daumantas Čibas).

Lietuvoje ūkininkai statydavo kryžius prie savo namų, laukuose, kryžkelėse (nekalbant jau apie kapus). Ši sena ir plati lietuvių tradicija Amerikoje jau plinta: kryžius stato klebonijos, organizacijos ir, nors retai, privatūs asmenys; keletą esame anksčiau parodę LD skaitytojams, gi šio nr. 26 puslapyje dedame reportažą iš lietuviško kryžiaus rededikacijos New Yorke). Pacifiko pakrantėje, Kalifornijoje, šis D. Čibo kryžius greičiausia, yra pirmasis. Kas daugiau paseks jo pavyzdžiu? (D. Čibas, LD redakcijos narys, yra pasižymėjęs puikiais tautodailės darbais, kurių nemaža lietuviai pas jį yra užsake sukaktuvių, minėjimų dovanoms ir pan.

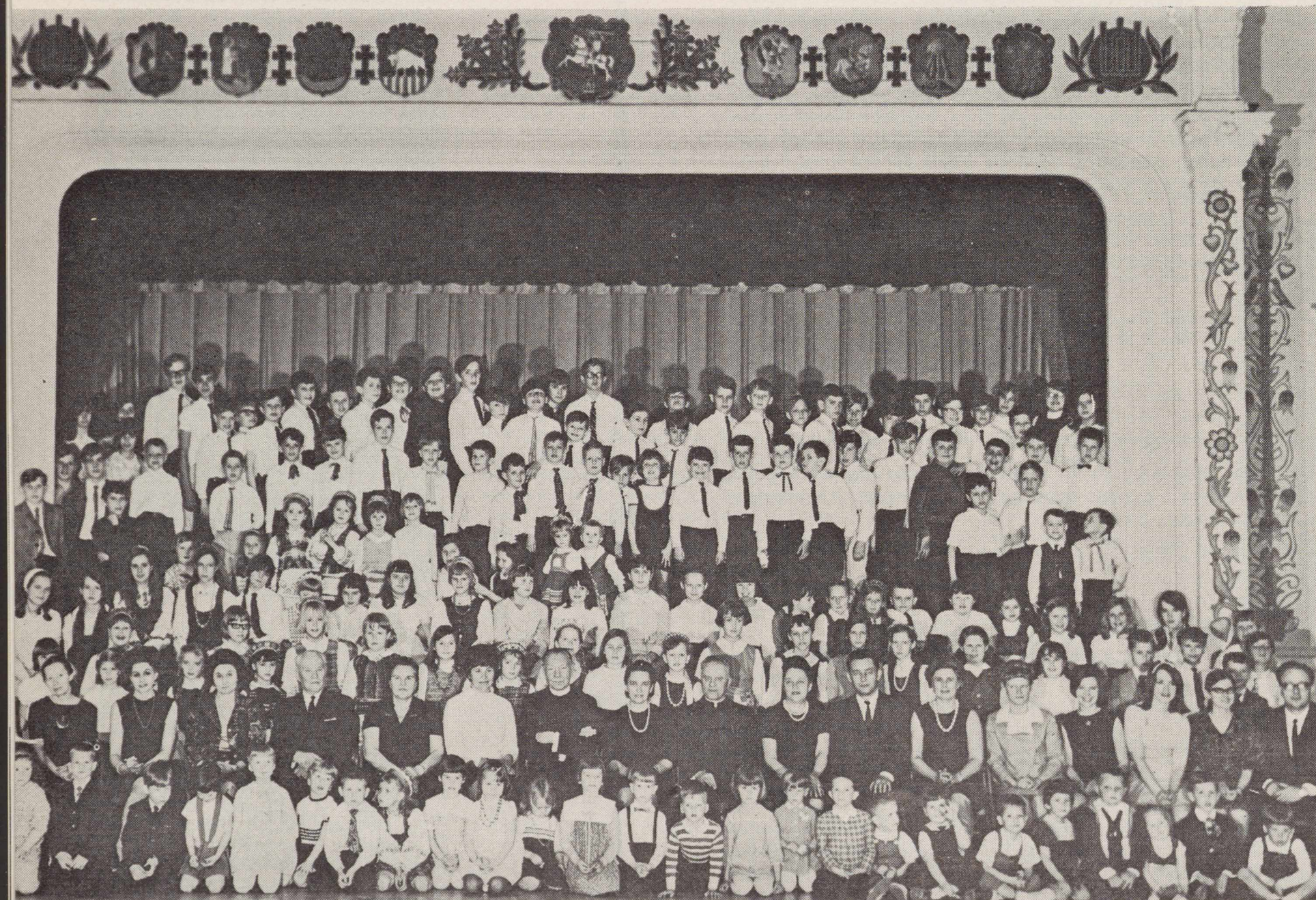
Lithuanian wooden cross built near the residence of Mr. & Mrs. D. Čibas, Vista, Calif. Standing: right — D. Čibas, builder of the cross.

Brooklyno Maironio Lituanistinės šeštadieninės mokyklos 1967 mokslo metų abiturientai su mokyklos vedėja E. Ruzgiene ir klasės auklėtoja Kregždienė.

Sėdi (iš k.): Daina Gražiūnaitė, Ramunė Stonytė, ved. E. Ruzgienė, aukl. J. Kregždienė, Jūratė Balsytė, Aldona Kodolytė; stovi: Jonas Vainius, Ligija Erciūtė, Dalia Bagdžiūnaitė, Vytautas Mikalauskas, Lina Čerkeliūnaitė, Algis Norvila, Rasa Sodaitytė, Rūta Noreikaitė, Jolanta Jonynaitė ir Vytautas Rauba.

Graduates of Maironis Lithuanian Saturday School with the school principal, Mrs. E. Ruzgienė, and their teacher, Mrs. Kregždienė, Brooklyn, N.Y.

Brooklyno Maironio šeštadieninė Lituanistinė mokykla 1967 mokslo metus baigiant.

Maironis Lithuanian Saturday School, Brooklyn, N. Y.

Foto R. Kisielius

Baltimorės tautinių šokių grupė "Kalvelis" š. m. birželio 18 d. atlikusi programą Baltimorės Radijo Valandėlės gegužinėje, kurioje dalyvavo apie 800 svečių.

Foto Baltimorės Radijo val.

Folk dance group "Kalvelis" during Baltimore's Radio Hour's annual picnic, June 18, 1967.

Chicagos Lietuvių Moterų Klubas septintą "Gintaro balių" įvyko birželio 17 d. South Shore Country Club patalpose. Dalyvavo per 500 svečių. Baliaus metu buvo pristatytos 10 lietuvių debiutančių - gintarėlių. Pristatymo programoje vartojama tik lietuviška muzika — liaudies melodijos maršo tempu, tautiniai šokiai — Sadutė, Suktinis bei V. Kudirkos "Nemuno vilnys". Debiutančių puošmenos: gintaro lašeliai ant auksinių grandinėlių ir tautinių spalvų — geltonų, žalių, raudonų — gėlių puokštės. Debiutantes pristatė Lietuvos gen. konsulas Chicagoje dr. Daužvardžio žmona klubo pirmininkė Juzė Daužvardienė.

Baliaus pelnas skiriamas stipendijų fondui — kasmet skiriama stipendija vienai lietuvaitei baigti aukštąjį mokslą.

Gintaro baliaus debiutantės-gintarėlės su tėvais bei giminėmis, atėjusiais jų pristatyti.

I eilėje iš kairės: Elena Razminaitė, Ieva Sobutaitė, J. Ona šulmistratė, Marija Vaidilutė Prunskytė, Longina L. Kučinskaitė;

II eilėje: G. Sharko (Šarkauskas) ir Barbara Šarkaitė, A. Kašuba ir Viktorija Birutė Kašubaitė, Pauletė M. Petrošiūtė ir jos krikšto tėvas Rm. Ambrozus, Br. J. Razminas, W. D. Sobutas, Vl. Baužys (Prunskytės dėdė), L. L. Kučinskas, Eileen Gribauskaitė ir J. Gribauskas, Viktorija C. Hofer ir H. M. Hofer.

Foto V. Noreika

Debutantes of the Chicago Lithuanian Women's Club's seventh annual Amber Ball, and their fathers or uncles who presented them during the Ball.

Dr. Antanas Razma ir Teodoras Blinstrubas tariausi fondo reikalais praėjusio Kultūros Kongreso metu Chicagoje.

Foto V. Noreika

T. Blinstrubas šį pavasarį L. Tautinės Sąjungos suvažiavime išrinktas naujuoju sąjungos pirmininku. Dr. A. Razma yra Lietuvių Fondo pirm.

Dr. A. Razma, president of the Lithuanian Foundation, confers with T. Blinstrubas, newly elected president of the Lith. National Movement.

ŽMONĖS, DATOS IR DARBAI

LIETUVIŲ DIENOS

Birželis

1967

— JAV LB V Tarybos narių posėdis įvyks viename iš paskutiniųjų rugsėjo savaitgalių New Yorke ar Clevelande (Dėl tikslaus laiko ir vietos nariai pasisako korespondenciniu būdu). LD vyr. redaktorius **Bern. Brazdžionis**, šį pavasarį išrinktas į V Tarybą, pasinaudodamas atostomis, dalyvaus posėdyje ir susitiks su LD bendradarbiais.

— LD literatūros redaktorius **J. Tininis** atostogų išvyksta rugpjūčio pradžioje — lankysis vidurio ir rytų valstybėse ir grįždamas užsuks į Kanadą, apžiūrėti Expo 67 ir aplankyti bičiulių Montrealyje, Otavoje ir Toronte.

— Prof. dr. **P. V. Raulinaitis**, Los Angeles, Calif. birželio mėnesyje buvo išvykęs į rytų valstybes, lankėsi Chicagoje, New Yorke, Washington, Montrealyje, kur apžiūrėjo pasaulinę parodą.

— **H. Didžiulytė - Mošinskienė** iš Brazilijos atvyko į Los Angeles paviešėti ir dalyvauti savo sūnaus vestuvėse su Angele Šulaityte rugp. 5 d.

H. Mošinskienė bendradarbiauja P. Amerikos spaudoje, be to, yra jaunimui išleidusi vaidinimą "Baltosios lelijos riteris".

— Dainavos stovykloje liepos 30 — rugp. 6 dienomis vyksta JAV LB mokytojų studijų savaitė, kurią rengia švietimo Taryba. Sudaryta plati prityrusių specialistų programa. Iš Los Angeles į studijų savaitę vyksta 3 lituanistikos mokytojos — **A. Balsienė**, **O. Razutienė** ir **D. Razutytė**.

— Nuo rudens Kalifornijos Universitete vėl dėstomas lietuvių kalbos kursas. Dėsto **Juozas Tininis**, LD žurnalo redakcijos narys.

Studentai lietuviai, ypač naujai įstojusieji į Universitetą, kviečiami šia proga pasinaudoti ir pagerinti savo gimtosios kalbos mokėjimą. Rudens ketvirtį bus dėstomas pradinis kursas, žiemos ketv. — vidurinis ir pavasario ketv. — aukštesnis kursas ir lietuvių literatūra. Tiek iš kalbos, tiek iš literatūros studentai gaus keturių vienetų užskaitas (kreditus).

Los Angeles ir apylinkių studentus kviečiame nepamiršti pasinaudoti šia reta Universiteto teikiama privilegija.

LIETUVIŲ DIENŲ METINIS PIKNIKAS

įvyksta rugsėjo 17 d., sekmadienį, McCambridge Parke, Burbank, Ca.

Tuo metu bus dovanų paskirstymas LD žurnalo rėmėjams.

Neužmirškite bilietėlius grąžinti administracijai dar prieš atostogas.

NAUJOS BUDRIŪNO KANTATOS

Pagerbti Lietuvos mokytoją, nešusį šviesą rusų nelaisvės, nepriklausomybės metais ir dabartinėje okupacijoje, yra užsakyta muzikinis veikalas solo ir chorui, kurį rašo **komp. Br. Budriūnas**. Veikalas jau įpusėtas. (Tekstas Bazdžionio).

Komp. Budriūnas, kurdamas, panaudoja charakteringų liaudies dainų bruožų bei sąskambių, todėl jo kantata įgauna tautinį skambėjimą.

Kitas muzikinis kūrinys užsakytas **K. Galiūno** iniciatyva ir bus skiriamas Lietuvos 50 metų sukakčiai, numatytas atlikti birželio 19 šv. Kazimiero dienos programoje. (Dėl žodžių kompozitorius tariasi su **E. Tumiene**).

— **Gajutė Valterytė**, solistės B. ir med. dr. **K. Valterių** duktė, prieš metus baigusi universitetą, paskirta Anglijos skaučių vadeive.

Valterių šeima po karo iš Vokietijos emigravo į Angliją ir dabar gyvena Hereford mieste. B. Valterienė prieš porą metų yra įdainavusi plokštelę, kurios jau antroji laida baigiama išparduoti.

IN MEMORIAM

Liepos 15 mirė **Vytautas Stašinskas**, Lietuvos generalinis konsulas New Yorke.

Pašarvotą New Yorke, liepos 17 d. vakare velionį pagerbė ir su juo atsisveikino gausus New Yorko lietuvių būrys. Atsisveikinimo žodžius tarė: prel. **J. Balkūnas**, Lietuvos Atstovas Washington, **J. Kajeckas**, Vliko pirm. dr. **K. Valiūnas**, Estijos dipl. atst. **Jaaksonas**, PET seimo gen. sekr. **Gadomskis**, Lietuvos Laisvės kom. pirm. **V. Sidzikauskas**, kons. **A. Simutis** ir eilė kitų organizacijų atstovų. Laidotu vėse dalyvavo Washingtono pas. patarėjas dr. **A. S. Bačkis**. Liepos 18 iš N. Y. Aušros Vartų bažnyčios velionis palaidotas New Yorko Kalvarijos kapuose.

V. Stašinskas buvo gimęs 1906 m. lapkr. 18 d. Kaune. Iki 1919 m. su tėvais gyveno ir mokytis pradėjo Vilniuje. Vid. ir aukštąjį mokslą baigė Kaune.

Lietuvos užsienių reikalų ministerijoje tarnybą pradėjo 1932 m. Nuo 1935 m. pareigas ėjo užsieniuose: pirma Belgijoje, o paskui nuo 1939 m. gen. konsulate New Yorke. Gen. konsulu paskirtas 1964 m. po gen. konsulo **J. Budrio** mirties.

V. Stašinskui mirus, Lietuvos gen. konsulato personalo beliko kons. **A. Simutis** ir **R. Budrienė**, faktiškai einanti sekretorės pareigas (E.).

ANTANAS F. SKIRIUS

REAL ESTATE — TAX SERVICE
INSURANCE

Jei reikia apdrausti
namus, automobilį, gyvybę ir pn.,
pirkti ar parduoti nuosavybę,
Telefonuokite NO 4-2919

arba apsilankykite įstaigoje
4366 Sunset Blvd., Los Angeles,
California 90029.

Patogiausia vieta sustoti, lankantis Los Angeles mieste ir Hollywoode.

Bon Air Motelis

1727 No. Western Ave.
Hollywood, Calif. 90027

Telef. HO 4-4154

Savininkai:

Ignas ir Viktorija Gurčiniai

Vėsinami kambariai; kiekv. kambary nemokamai TV ir telefonas; yra kambarių su virtuvėmis; kieme šildomas maudymosi baseinas. Patogus susisiekimas autobusais ir automobiliais.

— **Birutė M. Galdikaitė**, baigusi Kalif. un-tą bakalauro laipsniu psichologijos srityje su aukščiausiu pagyrimu, gavo 4 metams stipendiją magistro ir dr. laipsniams antropologijos srityje. (to paties universiteto Chancellers fellowship).

Vasaros metu ji atliko praktiką Arizonos universitete, gavusi National Science stipendiją, darydama senovės indėnų ir gyvenviečių ir kapų tyrinėjimus.

Universitete priklausė prie Phi-Beta-Kapa, nuo pat mokyklos laikų yra ateitininkų org. narė. UCLA lankė ir baigė lietuvių kalbos kursą.

ZENITH COLOR T.V.
ALL MODELS

FRANK'S T.V. & RADIO
Frank Keršis, savininkas.

5239 Hollywood Blvd., Hollywood, Calif.

Telef. HO 9-8500

Pardavimas didelėmis nuolaidomis lietuviams.

Taisydas sąžiningas, pigus ir skubus.

Sutaupysite daug pinigų, mainydami seną televizorių į naują spalvotą. Zenith Color T.V. & Radio— Stereo, Hi-Fi.

LOOK WHO'S TALKING!

This political cartoon by Karl Huberthal was published by the Los Angeles Herald-Examiner, June 29, 1967.

More about Soviet enslaved nations in the U.S. press, mentioned in relation to the Israeli-Arab conflict, on page 5.

“Žiūrėkit, kas kalba!” — tokią politinę karikatūrą išidėjo Los Angeles Herald-Examiner birželio 29 dienos editoriale puslapyje.

Captive Nations Week Manifesto

Dedicated to the restoration of freedom, self-determination and basic human rights to the captive peoples of East-Central Europe, the undersigned organizations call attention to Public Law 86-90, unanimously adopted in 1959 by the Congress of the United States, by which the third week of July is annually designated as Captive Nations Week. This year Captive Nations Week runs from July 16 to 22. It reminds us of the fate of one hundred million East-Central Europeans who are victims of Soviet aggression and imperialism.

One of the requisites for achieving lasting world peace is a Europe united in freedom, with each and every nation able to exercise its inalienable right to self-determination. An analysis of recent pronouncements by Soviet leaders reveals that the USSR is interested in “normalizing” the situation in Europe only on Soviet terms. Any normalization in Europe must not overlook the rightful aspirations of millions of East-Central Europeans to chart their own future. Acceptance of measures that could be construed as recognition of the status quo in East-Central Europe should be refused. It would immeasurably strengthen the Communist regimes, without benefiting the people.

In the past few years, a certain easing of Communist pressure in some East-Central European countries has been a welcome develop-

ment for the captive peoples. Police terror has slackened, and the standard of living has shown modest improvements. In spite of these ameliorations, however, there has been no meaningful change in fostering the fundamental rights of the individual. The one-party system remains in power. It represents a small minority. The methods of coercion and intimidation have been modified, but the average citizen — who is not a member of the privileged ruling Party of bureaucracy — is as much at the mercy of the Party and government organs as ever.

Political rights are severely restricted or non-existent. The case of Hungary and Poland where voters have multiple choices of candidates in election does not detract from the fact that all candidates are selected and nominated by the Communist Party or front organizations. Free speech and freedom of the press are incompatible with the vested interests of the Communist regimes.

Freedom of conscience and religion is either denied or severely restricted. The entire Rumanian Catholic Church of the Byzantine Rite (Uniate) remains suppressed. The Hungarian regime has repeatedly conducted anti-clerical campaigns, designed to discredit the Catholic Church. The refusal to allow Pope Paul VI to

/ Continued next page

visit Poland during the Millennium celebrations illustrates the regime's determination to weaken the influences of the Church on Poland's predominantly Catholic population. The systematic persecution of religion in Albania brings into sharp focus the regime's determination to maintain communism as the country's sole authorized creed. A somewhat more subtle anti-religious campaign is being waged by the Czechoslovak regime, with youth the prime target.

Forced labor is still applied in Bulgaria as punishment for opponents of the regime. "Voluntary resettlements" of Baltic States nationals in the USSR are little more than forced labor measures under a new name.

According to a law of December 25, 1958, flight abroad or refusal to return from abroad to Estonia is punishable by 15 years imprisonment or even the death penalty.

The principle cause of the denial of political and human rights in East-Central Europe — Communist dictatorship and totalitarian rule — remains. Limited concessions by the Communist regimes are not a substitute for the legitimate rights of the captive people — the restoration of their freedom and right to self-determination. It is therefore of special importance that the free world continue to exert its political and moral influence on behalf of the oppressed peoples of East-Central Europe.

In commemoration of this year's Captive Nations Week:

WE ACCUSE the Soviet Union of violating its solemn promises to honor the sovereignty and freedom of the East-Central European nations made captive during and after the Second World War;

WE ACCUSE the Soviet Government of colonial exploitation of these captive nations;

WE ALSO ACCUSE the Communist regimes of East-Central Europe of betraying the interests of their subjugated peoples by adhering to the dictates of the Soviet Union;

WE APPEAL to the governments of the United States and its allies:

1. To exert influence in the United Nations to insure respect for the Universal Declaration of Human Rights and to endow it with proper machinery for its application to the captive nations of East-Central Europe;

2. To affirm the right of the peoples of East-Central Europe to elect freely governments of their own choosing and to decide for themselves the social-economic system under which they desire to live;

3. To recognize that only when

MIDNIGHT

(Vidurnaktis)

*There is but one and only hour —
The midnight gay,
When to the distant stars above
You stop and pray.*

*Forever glowing silent skies
Such joy impart,
It seems that all the stars descend
Into your heart.*

*Entire existence blends 'to one —
The azure blue,
Which like a calmly rolling sea
Submerges you.*

*There is no sky, there is no prayer,
There is no sin;
Whatever word your heart may say —
Heaven will win.*

Translated by N. RASTENIS

THE SMILE

(Š y p s n y s)

*I was walking witchcraft's way
One pale golden autumn day,
When I saw the sunbeams play.*

*For the smile of one clear beam,
Healing like a healing stream,
Changes grief into a dream.*

*I am filled with new delight:
Songs which were engulfed in night
Come back with this gentle light.*

*As the beams caress my face,
Deep within, my joy can trace
Blossom shapes of perfumed grace.*

*Joy, a clearing in the gloom,
Spun of light and song and bloom,
Stays the footless march of doom.*

TO A BUTTERFLY

(Plaštakai)

*Forget me, butterfly, with wings of morning!
The flowers wave their pennants in the sun.,
And you and they are fit for spring's adorning,
And light and happiness are not yet done.*

*Range freely through the brilliant blue-gold hours
Wherever plant and honey scent the air,
And let youth feel the freshness of its powers,
And let the earth seem magically fair.*

*But when at last your wings grow dull and heavy
And faintness steals on you with failing light,
And down the darkening shadows floats a bevy
Of bells that sound the coming of the night,*

*And when the sky unveils its constellations
Like golden bubbles in an upturned glass,
Then come to me with midnight's revelations
And whispers of the things that fade and pass.*

Translated by W. K. MATTHEWS

RENEW YOUR LITHUANIAN DAYS

MAGAZINE.

LITHUANIAN STUDENTS ARE STILL FAR FROM THE GOALS OF COMMUNIST MORALITY

The head of the University of Vilnius, Dr. A. Kubilius, writes in an article in the CP organ **Tiesa** (Vilnius, April 7, 1967):

"All kinds..."

"All kinds of people come to the university. Recent high school graduates who have gathered all their life experience from books... Few of them have experienced intense hardships... Some of them have been in better collectives, others in worse. But the worst thing is that the greater part of them have no idea what higher education is... During the first days they listen attentively to the explanations of deans and instructors about their future studies and show interest in the life of the upper-level students... Komsomol and trade union organizations and other collectives are being formed. The freshman finds out about the beautiful traditions of the Komsomol, becomes acquainted with the eager students..."

Study-time is fun-time

"But at the same time," Dr. Kubilius continues, "they meet individuals for whom the years of studies are nothing but a gay and careless fun-time. Often such elder friends provoke the freshman to 'celebrate' their settlement in the dormitorium with alcohol, explain to him that in the university one should not study but have student fun, and tell him that several weeks of work in a semester are quite enough."

Bohemianism and Lumpenproletarianism

"We must admit," Dr. Kubilius writes, "that the view inherited from the bourgeois times is far from dead — the view that a student's life must be Bohemian, that the proper thing is to drink away one's money and, until the next scholarship installment comes in, to act like a careless and frivolous lumpenproletar. That is why, when some freshmen see some upper level students do little studying and manage to get through, they take the risk of following their example..."

"Fertile soil for individualism"

The head of the University of Vilnius acknowledged that Communist indoctrination is not achieving its prescribed goals: "There are still youths who have not yet been convinced that their active involvement can remove evils. From that attitude flow petty compromises and total passivity. Also there are youths who live for the day only, and this creates a fertile soil for individualism, apathy and other negative phenomena."

"Frequently," Dr. Kubilius says, "we understand education combined with work in a very narrow way, merely as disciplining students to become used to physical work. While it is important to make

students understand the rigors of work, the most important task is not only to teach the students to create material goods, but also to inculcate into them the organic need for work, which will be the new man's distinctive moral feature, his new quality."

"True goals of Communist morality"

Dr. Kubilius goes on to say that "The moral education of students is directly linked with the fostering of the principles of internationalism (i. e., loyalty to Moscow. Ed.). This is a rather complicated question, because nationalism seeks to monopolize the feelings of love for one's fatherland and of loyalty for one's people, while communism is in reality the highest form of patriotism. (? Ed.) Instructors and social organizations have the responsibility to make it clear for each of our young men."

"Religious ideology," Dr. Kubilius maintains, "fosters passivity, apathy, submissiveness to life as it is. Church people like to accuse Communists that they are destroying morality. Our truly great task is to show the true goals of Communist morality."

Overgenerous references, lenience

Dr. Kubilius goes on to scold some Komsomol officers for issuing good references to dubious individuals. He maintains that some students 'deteriorate' because of lack of work. "That may sound strange, because we keep talking how big the work load is and how we must reduce the number of obligatory activities. This is true... but practice shows that this applies to the disciplined, active students, while a certain part of students manage to find quite a lot of free time. Of course, they face the danger of graduating as dilettanti, but as long as their dilettantish views are rewarded with satisfactory or good grades, it is difficult to force oneself to do serious work. The lenience of instructors results in twofold harm: preparing experts of poor qualifications and little creativity and, also, teaching individuals to be lazy and apathetic toward duty. Such men can hardly be expected to make a major contribution to the construction of communism..."

Editor's Note:

The **Christian Science Monitor**, (July 5, 1967 issue), published an article "Lithuanian schools expanded, educator asserts" written by Takashi Oka, staff correspondent in Moscow. Based on the report of Dr. A. Kubilius to visiting newspapermen, Takashi Oka paints a rosy picture of higher education in Communist occupied Lithuania. This "information" is pure Communist propaganda. It is surprising how a Christian newspaper, such

CRANE SAVINGS & LOAN ASS'N

B. R. PIETKIEWICH,
President

2555 W. 47 th St., Chicago 32, Ill.

Atvykus į Kaliforniją, kviečiame į BEACON MOTOR HOTEL

Arti prie
Beach, Westwood, Beverly Hills
& Hollywood
3020 Wilshire Blvd. Santa Monica,
California
EXbruck 4-9144
Mrs. A. Lukšis — Owner and Mgr.

CLEM'S POLSKIE DELI

★ Specializing in home made
fresh and Smoked Polish Sausage,
fancy groceries and choice meats.
★ Featuring Imported Polish
hams, beer, wine and groceries.

NOW

Daily from our own new
BAKERY-KITCHEN
a variety of Polish pastries and
other home made delicacies.

IT's CLEM'S
3002 W. Florence Ave., Los Angeles
759-5058

as The **Christian Science Monitor**, can so readily and uncritically accept the views of T. Oka, who supplies information based not upon his personal observation and experience but on the reports of Communist propaganda institutions. "Information" of this kind is not only misleading to the readers but it is also a grave injustice to the people of Lithuania, who by all means possible try to extricate themselves from Communist imposed "well-being and enlightenment".

Here we are reprinting an article by Dr. A. Kubilius published in the Lithuanian Communist Party organ **Tiesa**. The views of Dr. Kubilius on higher education, as presented in this article, are in complete opposition to the statements made to the foreign press. It seems that it would be worthwhile for Takashi Oka to learn the Lithuanian language so that he could objectively inform the readers about the life in Lithuania as well as about life in other Communist occupied countries. Then it would be unnecessary for him to rely upon official Communist statistics which the Communists find it almost impossible to impose upon the ob-

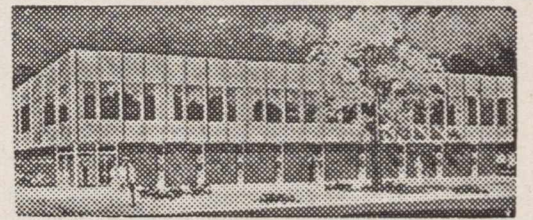
DIVIDENDAI MOKAMI KAS 90 DIENŲ ANT VISŲ TAUPYMO SĄSKAITŲ TAIP

TAUPYDAMI PAS MUS, JŪS GALITE PASIRINKTI TAUPYMO RŪŠĮ, KURI JUMS PATOGIAUSIA... TAI NEDELSDAMI PASIŪSKITE ČEKĮ DABAR.

DIVIDENDAI
PASIUNČIAM
KAS 1/4 METŲ
UŽ
INVESTMENTUS

5% ant bonų sąskaitų

TAUPYMO SĄSKAITOS IKI
\$15,000 APDRAUSTOS F.S.L.I.
ĮSTAIGOSE.

ST. ANTHONY SAVINGS & LOAN ASSN.

1447 So. 49th Court

Cicero, Illinois 60650

JUOZAS F. GRIBAUŠKAS
sekretorius

Tel.: 656-6330 ir 242-4395

jective press of the free world.

But, if Takashi Oka receives a fee not only from The **Christian Science Monitor** but also from U.S.S.R.'s propaganda institutions, skinning the rabbit twice, so to speak — then, of course, it is a different matter altogether!

● Vilnius is overrun with tourists from all parts of the USSR, even from distant Novosibirsk. In the month of May, 20 special tourist trains arrived, bringing on the average 500 passengers each. In June, 19 such trains arrived. To meet this tourist influx, many guides were trained during special courses that lasted for several months.

1. One of the early Lithuanian Air Mail stamps, issued in 1922, showing German-made plane Junkers F13. — Vienas ankstyvųjų Lietuvos oro pašto ženklų, rodąs Junkers F13 tipo lėktuvą.
2. An airplane over Nemunas landscape, 1932. — Lėktuvas virš Nemuno.
3. The rebuilt central railroad station of Kaunas (after World War I). — Po I-jo pas. karo atstatyta Kauno geležinkelių stotis.

LITHUANIAN HISTORY IN STAMPS

By A. Bernotas

Part LCVIII

The new republic of Lithuania not only prepared scores of specialists in all fields, social workers and educators, but also produced many young and talented writers, dramatists, and poets. Many new books, magazines, and newspapers were published. During the period of 1919 to 1939, 17,000 books were published. This was twice the number of books published than during the preceding 400 years, that is, 1547 to 1919. Authors were of various ideologies.

There were several well-known publishing companies, such as "Spaudos Fondas", "Sakalas", St. Casimir's Publishing Company, "Dirva", and others. The most modern printing shop "Spindulys" was built in Kaunas. Several daily papers and many weekly and monthly magazines appeared in Kaunas. The smaller towns, such as Šiauliai, Telšiai, Panevėžys, Biržai, had their local newspapers. In Klaipėda flourished dailies, "Vakarai" and "Keleivis", intended for the countryside. The German population of Klaipėda Territory had their own dailies: "Memeler Dampfboot" in Klaipėda and "Heydekruger Tageblatt" in Šilutė.

Lithuanian minorities published their own books and periodicals. Newspapers and magazines were also imported from the neighboring countries, mostly from Germany and Latvia (publications in the Russian language), because many Lithuanians knew several foreign languages, such as German, Russian, French, and English.

In the fields of the former estate of Aukštoji Freda, near Kaunas, operated an army airfield, to which soon was added an enlarged and modernized airfield for civilian aviation. As early as 1921, flights between Kaunas and Königsberg, Germany, were started which carried mail at first, but later passengers as well. In later years the German transport company Lufthansa began regular flights between Berlin and Kaunas, extending its flights in 1933 to Riga, Latvia, and to Moscow, Russia. To encourage civilian aviation, a club ("Lietuvos Aero Klubas") was founded in Kaunas. It had several planes and an aviation school at the nearby airport of Kaunas. It also maintained a glider school in the dunes of Neringa of Kuršiai, near Nida, on the Baltic Sea.

The Lithuanian air force not only maintained an airfield at Kaunas but also had there an army

aviation training school which had many well trained and experienced pilots and engineers. Among them was the well-known aeronautical engineer Gen. Antanas Gustaitis, who designed his own planes, named ANBO, which, because of good quality, in later years were constructed in series in the aviation's own workshops. Lithuanian aviation also had its airfields in Šiauliai, Klaipėda, and in other locations. The army's armored units operated near the airfield of Kaunas and the army's maneuver grounds (called "poligonas") were maintained near Varėna and in later years at Gaižūnai. A munition factory was built in the woods of Linkaičiai, near Radviliškis.

Lithuanians are known as a song-loving nation. Choirs existed in numerous villages, communities and towns. In 1924 the first great Song Festival was organized in Kaunas. A much greater and more imposing Song Festival took place in Kaunas in 1930, when the jubilee of Vytautas the Great was celebrated.

(To be continued)

LITHUANIA — LAND OF HEROES

Prepared and Edited by
Leonard Vallukas

THIS IS ONE OF THE BEST
BOOKS ON LITHUANIA IN
ENGLISH!

- * Country, people and language
- * Lithuania's fight for freedom
- * Soviet genocidal practices in Lithuania

LAVISHLY ILLUSTRATED

Price: \$4.75

Lithuanian Days Publishers
4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif.
90029

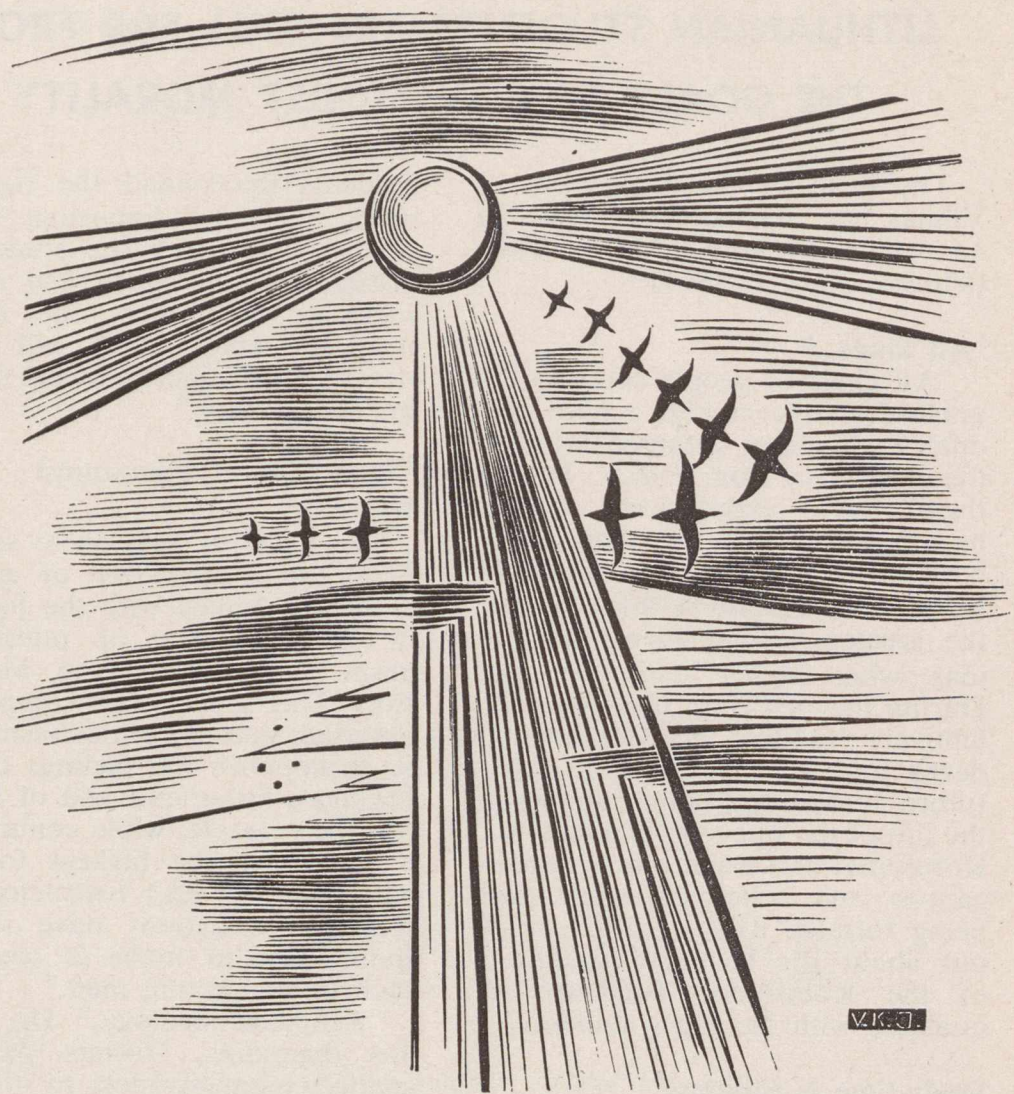

Illustration from "The Seasons".

Woodcut by
V. K. Jonynas

THE SEASONS by K. Donelaitis

This work (over 3,000 lines) has been rendered into English verse by Nadas Rastenis from Baltimore, Md., known for translations of Lithuanian poetry by A. Baranauskas, V. Kudirka, Maironis and others.

The editing is done and foreword is written by Dr. Elena Tumas, professor of English and Comparative Literature at California State College at Fullerton. Mrs. E. Tumas in her own right is a very well known Lithuanian poetess, author of a book of poems, "The Saints and the Kings".

The book is now off print.

The subscription accepted at the

LITHUANIAN DAYS PUBLISHERS
4364 Sunset Boulevard
Los Angeles, California 90029

Price: \$3.00 — soft cover; \$4.00 — hard cover.

Please send:

() copies of "The Seasons"

Enclosed \$.....

Name

Address

City State Z. C.

LITHUANIANS MAKE NEWS

● Dr. Elena Tumas, professor of English and Comparative Literature at California State College of Fullerton, gave a lecture "The Non-Hero in Nineteenth - Century Russian Fiction" during a Conference on Comparative Literature held at University of Southern California, Los Angeles, on July 6 and 7, 1967.

● On June 4, Romualdas Kriaučiūnas received a doctor's degree in psychology from Washington University, St. Louis, Mo., having successfully presented his dissertation "The Relationship of Age and Retention-Interval in Short-Term Memory". Dr. Kriaučiūnas is working at State Hospital in Kankakee, Ill., as a clinical psychologist.

● On June 9 Vytenis Vasiliūnas, well-known pianist, received a Ph.D. degree in physics from Massachusetts Institute of Technology.

VYTENIS VASILIŪNAS

His research project was "Observation of Earth's Energy Electrons from Satellite Ogos." V. Vasyliūnas is presently assistant professor at Massachusetts Institute of Technology.

● Mrs. Grunhilde Brakienė graduated cum laude from Augustana College, South Dakota, receiving a

B. A. in French and German. While residing in New York Mrs. Brakienė was active in the European Women in Exile organization and was at one time its president. Mr. Brakas is a professor of German at Augustana College.

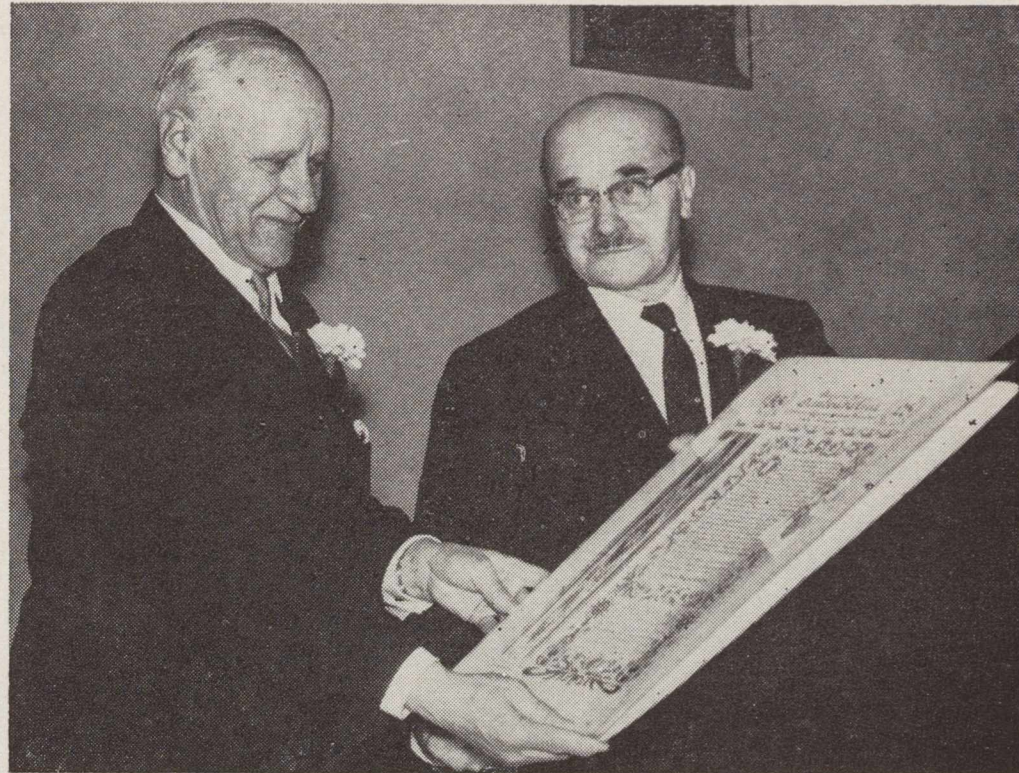
● Henrikas Šalkauskas, Lithuanian artist residing in Australia, won first prize at the Melbourne Australian Contemporary Art Society contest. Members of the jury and the Australian press agreed that Šalkauskas' water color composition was the best work of art at the exhibition.

● On May 20, Jonas Skirgaudas received the M. D. degree from Wayne State University, Detroit, Mich. In 1966, Skirgaudas was a medical exchange student at Heidelberg University, W. Germany. While studying medicine, Skirgaudas together with three other doctors did research in sudden lung paralysis and published their findings in the American Medical Association's Journal (1966, October 26 issue). The American Pathology Association awarded Skirgaudas the Bausch and Lomb medal in 1967. Skirgaudas is also the recipient of the Robert Rutzky award certificate for outstanding scholastic achievement in pathology.

Dr. Skirgaudas will serve a year as an intern at the Los Angeles County General Hospital, Los Angeles, California.

● On June 9, Ramūnas Motekaitis received a Ph.D. degree in Engineering from Connecticut University, Storrs, Conn., having successfully presented his dissertation: "An Analytical Evaluation of a Hypothetical Three-Phase Material." A. Matonis received his B.S. degree from Worcester's Polytechnic Institute, Mass.

● On June 9, Ramūnas Motekaitis received a Ph.D. degree in chemistry at the Illinois Institute of Technology. His dissertation was: "Halogenated Porphyrins, Dipyrromethene Chelates and Related Pyrroles". R. Motekaitis received the B.S. degree in chemistry from

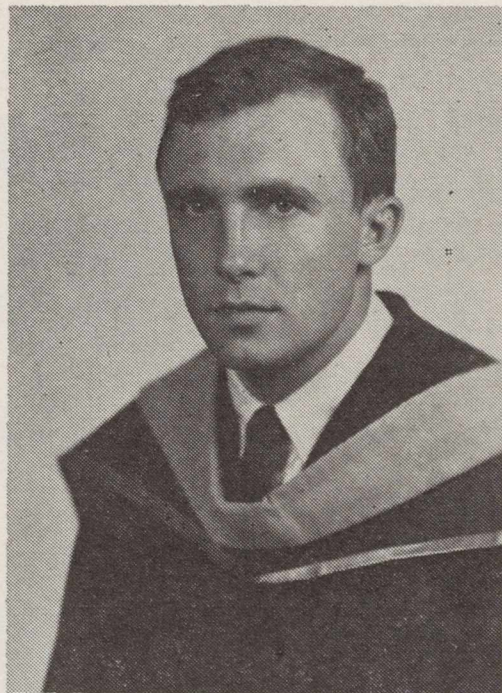

J. Kajeckas, Lithuanian Charges d'Affaires, and Dr. P. Daužvardis, Consul General of Lithuania.

J. Kajeckas is celebrating his 70th birthday anniversary this year. Congratulations!

De Paul University, Chicago, Ill. While studying at De Paul University he worked as an assistant to the National Science Foundation in organic phosphorus research. Later he received a scholarship from the Illinois Institute of Technology. During the past two years he also received the National Defense Education Act Title IV Fellowship and was an assistant during the second year of his graduate studies.

● On June 5, Jerome Anthony Covell received the D.D.S. degree

JEROME A. COVELL

from Georgetown University, Washington, D.C. Dr. J. A. Covell has an appointment and is currently on the faculty of Georgetown University. He will shortly report for active duty as a Navy Lieutenant at the Quantico Marine Base, Va.

Dr. J. A. Covell is the son of Mr. and Mrs. Wesley A. Covell, second and third generation Lithuanians, residing in Annandale, Va. Mr. Wesley Covell is an electrical and chemical engineer at the Department of Defense in Washington, D.C. Dr. Jerome Covell and his parents are members of the American-Lithuanian Society in Washington, D.C.

● Mrs. Margarita Kolom - Radzevičiūtė is the social secretary of Illinois Governor Otto Kerner and the director of his Springfield residence.

● Rev. Donald Petraitis, MIC, vice-principal of Marianapolis High School, Thompson, Conn., was honored at St. Bonaventure University, St. Bonaventure, N.Y., for his outstanding achievement in journalism, advising the young students of journalism who publish The Golden Knight newspaper.

● Juozas Vilimas is the director of the John F. Kennedy Family Service Center in Charlestowne, Mass. The agency provides professional help for a wide range of personal and family problems.

KAS TIK TURI GERĄ SKONI,
VISKĄ PERKA PAS LIEPONI.

LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI
Furniture Center, Inc.

Vietinių ir importuotų baldų prekyba.

Baldai siunčiami į visą Ameriką ir už jos ribų.

MARQUETTE PARKE

6211-6219 So. Western

PROspect 8-5875

CHICAGO, ILLINOIS

Edward Bros. Colonial Mortuary

1000 Venice Blvd.

Richmond 9-8281

Lietuvių Laidotuvių
Patarėjas
**ADOLPH
CASPER**

Namų Telefonas
284 - 6489

Dr. K. Valiūnas, president of the Supreme Committee for the Liberation of Lithuania, and Miss Vilija Butkus, featured soloist, stand on either side of the wreath which has been placed at the Lithuanian Wayside Shrine by the Knights of Lithuania, New York — New Jersey District. Mykolas Cibas (extreme right), musical program coordinator for the re-dedication ceremony, stands at the floral tribute from Moterų Vienybė, Lithuanian-American Women's Society.

Lietuviško Kryžiaus, pastatyto pasaulinės parodos proga, atnaujinimo iškilmės.

LITHUANIAN WAYSIDE SHRINE

AT CORONA PARK, NEW YORK

In 1964, a Lithuanian Wayside Shrine was erected on the grounds of the New York World's Fair. The shrine was blessed by Most Rev. J. P. Denning, Auxiliary Bishop of Brooklyn, and dedicated on the site on which it now stands in June, 1964. Due to the very successful Lithuanian Day, August 24, 1964, at the Singer Bowl and other outstanding events at the Fair, permission to erect a flagpole and display the Lithuanian flag in the area of the shrine was granted. This year, a second flagpole has been installed. The American flag, which was flown over the New York State Capitol at Albany, was presented during the re-dedication ceremonies by Hon. S. J. Pryor, member of the New York State Assembly.

When the tenure of the Lithuanian-American Committee for the New York World's Fair expired, the present Lithuanian-American Wayside Shrine Committee, headed by Peter C. Wytenus, was formed to continue projects relative to the shrine. Due to the efforts of this committee and to the overwhelming response from non-Lithuanian press, government officials and various civic groups, when the feasibility of retaining the shrine on the site was questioned, the City of New York and Parks Department has accepted the Lithuanian Wayside Shrine as a permanent feature in Flushing Meadows — Corona Park.

On June 17, 1967 the Lithuanian Wayside Shrine was re-dedicated during the commemoration of mass deportations from the Baltic states to Siberia by Communists.

The Wayside Shrine, which has reminded millions of Americans about Lithuania during New York World's Fair in 1964-1965, will continue to serve as a symbol of faith and freedom in the years to come.

J. P. Addabbo, member of the U. S. Congress, addresses audience at the re-dedication of the Lithuanian Wayside Shrine ceremonies.

JAV Kongreso narys, didelis lietuvių bičiulis ir Lietuvos laisvės bylos gynėjas, kalba kryžiaus pašventinimo ceremonijose.

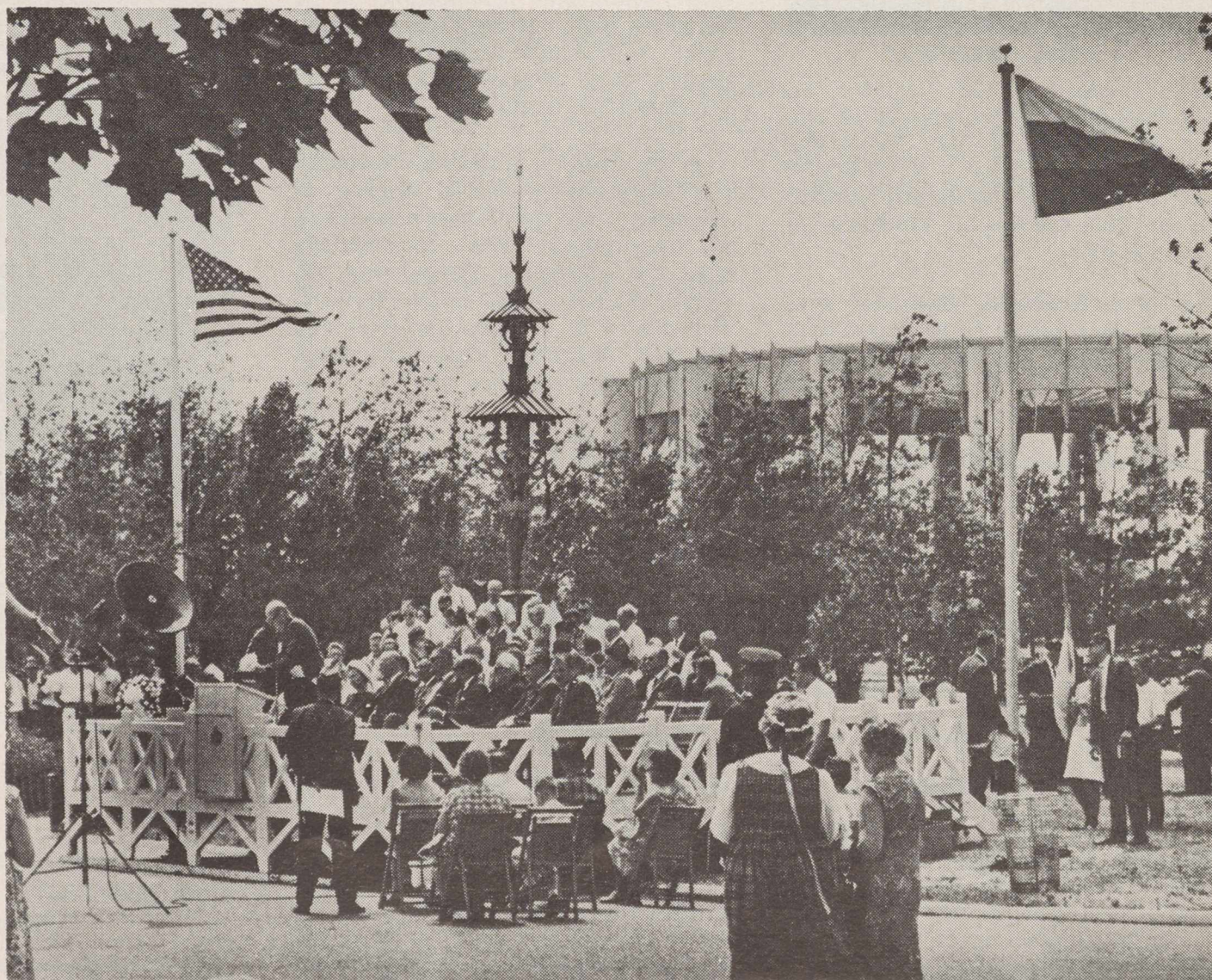

Scene from the Re-dedication of the Lithuanian Wayside Shrine and Commemoration of Mass Deportations from the Baltic States to Siberia by Communists, June 17, 1967, Flushing

Meadows, Corona Park, New York.

Baisiojo birželio įvykių minėjimas prie Lietuviško Kryžiaus, Corona Parke, N. Y.

Foto R. Kisielius

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS,

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

Los Angeles Calif.

LITHUANIAN MELODY HOUR

Transliuojama FM bangomis
šeštadien. nuo 9 val. iki 9 val. 45 m. ryto
iš KPCC — 106.7 FM kanalo.

Vedėjas **Bruno Gediminas**.
4023 W. 60th St., Los Angeles, Ca. 90043
Telefonas: AX 5-2260.

Baltimore, Md.

"RADIO PROGRAMA LIETUVIAMS"

Girdima Marylande ir Washington, D.C.
Girdima sekmadieniais 10 — 11 val. ryto
per FM radijo stotį WFMM 93,1 mgcl.

Programos vedėjai: **Albertas Juškus**,
4515 Wilmslow Rd., Baltimore 10, Md.,
Phone: Tuxedo 9-8693;
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave.,
Baltimore 27, Md. Phone: Circle 2-1779

So. Boston, Mass.

LAISVĖS VARPAS

Naujosios Anglijos Lietuvių kultūrinė
Radijo Programa
sekmadieniais — 8-9 val. rytą.
AM bangomis 1190 kilociklų; FM bango-
mis 105.7 megaciklų iš
WKOX, Framingham, Mass.
P. Viščinis, programos vedėjas,
173 Arthur Street, Brockton 18, Mass.
Tel. JUNiper 6-7209.

LIETUVIŲ RADIO KOP. PROGRAMA
Seniausia liet. Radijo programa Naujojoje
Anglijoje, veikianti nuo 1934 m. bal. m.
vedama **Stepono ir Valentino Minkų**, gir-
dima nauju laiku

Sekmadieniais nuo 1:00 iki 1:30.
Boston, Mass. — WLYN - 1360
Programoje: pasaul. žinių santrauka, mu-
zika, dainos ir Magdutės pasaka.
502 E. Broadway, So. Boston 27, Mass.
Tel.: AN 8-0489

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMA

Nuo sausio 22 d. programą perėmė
PETRAS VIŠČINIS
Sekmad. nuo 11 val. iki 12 val. dienos
AM 1430 klc., FM 107.9 megaciklų
WHIL, Boston, Mass. 02155
Petras Viščinis, vedėjas.
173 Arthur St., Brockton, Mass. 02402
Telefonas: 586-7209.

Chicago, Illinois

SOPHIE BARCUS

RADIO ŠEIMOS PROGRAMOS

Kas rytą nuo pirmadienio iki penktadienio
10:00 — 11:00.
Šeštadienį is sekmadienį 8:00—9:30.
"Vakaruškos" pirmadienio vak. 7:00-8:00.
Visos programos iš
WOPA Stoties 1490 klc. A. M. 102-7 F. M.
7159 S. Maplewood Ave., Chicago 29, Ill.
Tel.: HEMlock 4-2413.

MARGUTIS

Seniausia ir populiariausia radijo progra-
ma Chicagoje.

Stotis WXRT — radijo banga FM — 93,1
Kas dieną nuo 7 val. vakaro (išskyrus šeš-
tadienius ir sekmadienius)
Programos vedėjas **Henrikas Žemelis**.
Adresas: MARGUTIS, 6755 S. Western Ave,
Chicago, Ill. 60636. tel GRowehill 6-2242.

Cleveland, Ohio

Lietuvių Radijo programa

TĖVYNĖS GARSAI

penktadieniais 8—9 val. vakaro
per WXEN-FM stotį 106,5 mc
Vedėjas — **Juozas Stempužis**.
4249 Lambert Rd., Cleveland 21, Ohio
Tel. 382-9268

Detroit, Mich.

LITHUANIAN MELODIES Radijo valandėlė
girdima kiekv. šeštadienį 8:45—9:45 p.p.
iš Detroito stoties WJLB — 1400 kil.

Pranešėjai: **Patricia Brandza** ir
Algis Zaparackas
Vedėjas **Ralph Valatka**.
15756 Lesure Ave., Detroit 27, Mich.
Telephone: BRoadway 3-2224

LIETUVIŠKAS BALSAS-LITHUANIAN VOICE

WQRS-FM stotis. Banga 105.1 Mc.
Sekmadieniais 8:30 — 9 val. ryto.
Išlaiko radijo klubas.
Klubo pirm. — inž. Vacys Urbonas.
17175 Gaylord Ave., Detroit, Mich. 48240
Tel. KE 7-9642
Programos redaktoriai ir pranešėjai:
Jonas Kriščiūnas — 846-4245; Kazys Go-
gelis — 535-6683; Rožė Ražauskienė —
278-1353; Stasys Garliauskas—TA 6-1385;
Antanas Janušis — VE 5-8317.

Hartford, Conn.

"TĖVYNĖS GARSAI"

Connecticut valstybės kultūrinė valandėlė
WBMI — FM 95.7 mc.
Kiekvieną sekmadienį 12:00 — 1:00 p. p.
Programos vedėjas **A. Dragūnevičius**,
273 Victoria Rd., Hartford, Tel. CH 9-4502

New York - New Jersey

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ"

Radijo valanda girdima
kiekvieną šeštadienį 5:00—6:00 val. p.p.
iš New Yorko stoties WEVD — 1330 kilo.
ir 97.9 meg. (FM).
Direktorius **Jokubas J. Stukas**,
1016 Schleifer Rd., Hillside, N. J. 07205.
Tel: 289-6878 (Code 201)
Kultūrinė liet. radijo valanda anglų kalba
per SETON HALL Un-to stotį WSOU-FM
pirmadienio vakarais 8:05 89.5 meg.
Vedėjas **J. J. Stukas**.

"LAISVĖS ŽIBURYS"

Nauja radijo programa, pradėta bal.
24 d. girdima kiekvieną sekmadienį
nuo 9 val. iki 10 val. ryto.
WHBI stoties 105.9 FM banga.
Adreass: Romas Kezys, 62-15 69 Place,
Middle Village, N. Y. 11379.
Telefonas: TW 4-1288.

Philadelphia, Pa.

Lietuvių Bendruomenės Radijo Programa

BENDRUOMENĖS BALSAS
Stotis WTEN — 860 kilocycl.
Šeštadieniais nuo 1:30 iki 2:30 p.p.
Kultūrinės apžvalgos, žinios, vietos
kronika, muzika ir skelbimai.
Programas tvarko ir praveda redakcinis
kolektyvas.
Rašyti: "Bendruomenės Balsas",
1203 Green St., Phila., Pa. 19123
Telef. PO 5-0932

Pittsburgh, Pa.

The First Lithuanian Radio Program in Pittsburgh, Penn.

Pittsburgh, Penn. - WPIT 730 kilocycles.
Sekmadieniais 12:30—1:00 p. p.
Programos vedėjai:
Povilas ir Gertruda Dargiai.
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill Road, Pittsburgh 16, Pa.

Roma, Italia

ROMOS RADIJAS

Transliuojama kasdien nuo 20 val. 50 min.
iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku,
41,15 ir 50,34 metrų bangomis.
Vedėjas **Dr. J. Gailius**.
Circonvallazione NOMENTANA 162

Rochester, N. Y.

Kultūrinė lietuviška valandėlė

Sekmadienio rytą 9:35—10:00 per WHLC
1460 klc.

Išleiko Lietuvių Radijo Klubas

Klubo valdyba: Pr. Puidokas, pirm., 580
Wilkins St., (14521); A. Cieminis, vicep.;
R. Kirsteinas, sekr. 229 Nester St. (14521);
V. Žmuidzinas, išd.; E. Karklienė, nare.

Programas praveda valdybos nariai ir
šie vedėjai: O. Adomaitienė, A. Dziakonas,
St. Ilgūnas, Br. Krokys, B. Sedlickaitė ir
D. Šiurlienė.

Waterbury, Conn.

LIETUVIŲ RADIO PARTIJA

WBRY, Waterbury, 1590 Kilocycles
Kiekvieną šeštadienio vakarą
6:10 iki 7:00 p. m.
Programos vedėjas ir direktorius,
John D. Adams (Adomaitis)
5 Harriet Ave., Waterbury, Conn. 06708
Telefonas: 753-8898

Radijo valanda — Lietuvos atsiminimai
Stotis WWCO, banga 1240
Veikia sekmadieniais 9:35—10:30 A.M.
Vedėjas **Antanas Paliulis**.
Adresas: 65 Bank St., Waterbury, Conn.
Telef. 754-5141

Washington, D. C.

Nuo gegužės 1 pakeistas transiicijų
laikas ir bangos:
Kasdien 18 val. 30 min. ir 20 val.
Lietuvos laiku 16, 19, 25 ir 31 metr ban-
gomis.
Jos girdimos vasaros laiku:
Washington-New York — 11:30 AM ir
1:00 PM.
Chicago — 9:30 AM ir 11:00 AM.
Los Angeles — 8:30 AM ir 10:00 AM.
Vakary Europoj — 4 val. 30 min. vak. ir
6 val vakaro
Pietų Amerikoje — 12:30 p.p. ir 2 v. p.p.
Australijoje (Sidney, Belbourn) — 1:30 v.
ryto ir 3 val. ryto.

Adresas:
Voice of America, Washington, 25, D.C.

Wilkes-Barre, Pa.

Liet. Bendruomenės sk. Radijo programa
Sekmadieniais 3—3:30 val. p.p.
Stotis WPTS, 1.000 W. Ch.. 1540 Pittston,
Pa.
Radijo komisija: V. Paulauskas, kun. B.
Danis, dr. B. Kaslas, N. Bajorienė ir Vacł.
Romanas. Pranešėja N. Bajorienė.

Montrealis, Canada

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS

Kiekvieną šeštadienį 5 val. 30 min. pp.
CFMB stotis — Banga 1410.
Programos vedėjas **L. Stankevičius**.
1053 Cr. Albanel, Dūvernay, P. Q. Canada
Tel: 669-8834

Toronto, Ont, Canada

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI

Girdima du kartus savaitėje:
Šeštadieniais —
3:30—4:30 p.p. banga 1250
Stotis CHWO-Oakville, Ont, Canada
Sekmadieniais —
2:00—2:30 p.p. banga 1270
Stotis WHLD, Niagara Falls, N. Y., USA
Programos vedėjas **Jonas R. Simanavičius**.
111 Roncesvalles Ave., Toronto 3, Ont.
Canada. — Tel. 534-1274.

Tas pats adresas yra ir "Dainos" dovanų
ir plokštelių krautuvės.

LIETUVIŲ DIENŲ

žurnalo ir knygų

PLATINTOJAI

J. A. V-se

Brooklyn, N. Y. — "Darbininko" adm-ja.
So. Boston, Mass. — S. Minkus
Chicago, Illinois — Balyš Brazdžionis,
"Draugas", J. Karvelis, "Marginiai"
"Terra".

Cicero, Illinois — B. Štangenbergas.
Cleveland, Ohio — "Dirva", V. Rociūnas,
V. Taraska.
Detroit, Mich. — "Gaiva", "Neringa",
St. Anthony's Parish Library.
Grand Rapids, Mish. — J. Belinis.
Hartford, Conn. — V. Nenortas.
Kenosha, Wis. — B. Juška.
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas.
Omaha, Nebr. — Kun. L. Musteikis.
Putnam, Conn. — Immaculata Conception
Convent.
Rochester, N. Y. — A. Sabalis.
Waterbury, Conn. — "Spauda".
Woodhaven, N. Y. — "Aidas", "Romuva".
Woodmant, Conn. — Z. Šaulytė.
Worcester, Mass. — Pr. Pauliukonis.

Anglijoje

Kew, Surrey — "Dainora".
Bradford, Yorks — Kun. J. Kuzmickis.

Australijoje

Adelaide, Edwardstown — A. Kubilius.
W. Brunswick — A. Vingis.
St. Kilda — N. Butkūnas.
Murren — J. Rupinskas.
Sydney — Kun. P. Butkus.

Italijoje

Roma — Mnsgr. V. Mincevičius.

Kanadoje

Toronto, Ont. — V. Aušrotas, A. Kuolas,
P. Misevičius, Time Cigar Store.
Montreal, Que. — P. Rudinskas, (Parish
Library)
Sudbury, Ont. — Kun. A. Sabas.
Winnipeg, Man. — Br. Bujokienė.

Venecueloje

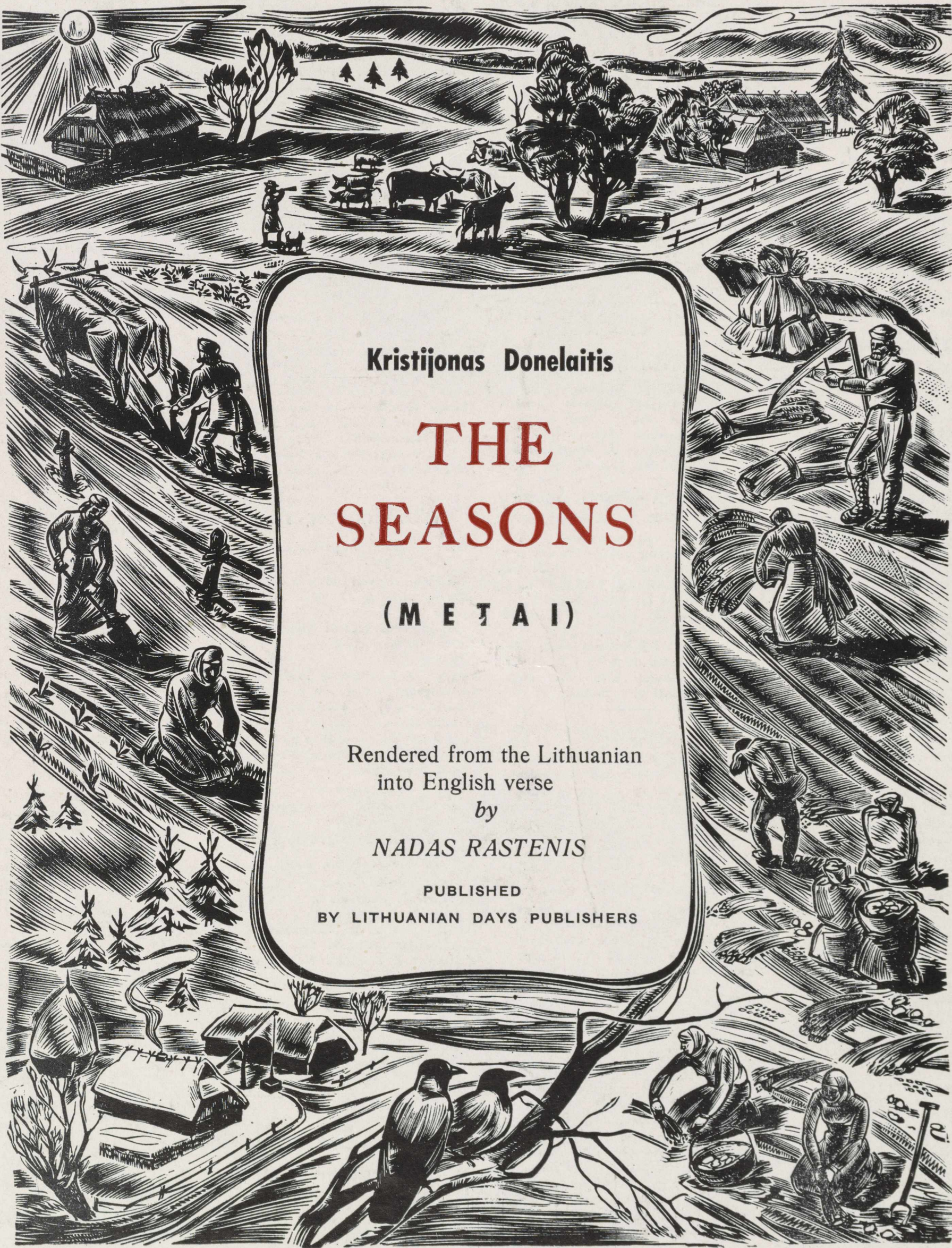
Caracas — Kun. A. Perkumas.

Vatikanas, Italia

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje
Sekmad. rytais 10:30-11:00 Lietuvos laiku
kiekviena vakarą 20:15-20:30 Liet. laiku.
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų.
Vedėjas **Kun. Dr. V. Kaziūnas**.
Adresas:
Sezione Lituana, Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO.

LD administracija dėkoja visiems,
kurie neraginami atsiuntė 1967 m.
prenumeratos mokestį; prašome ir
kitus nedelsiant atsilyginti; skolos
sunkina žurnalo leidimą.

Pakeitę adresą, tuojau praneškite,
kad nesusitrukdytų žurnalo
siuntimas.

Kristijonas Donelaitis

THE
SEASONS

(M E T A I)

Rendered from the Lithuanian
into English verse
by

NADAS RASTENIS

PUBLISHED
BY LITHUANIAN DAYS PUBLISHERS

Jacket design by V. K. Jonynas / Knygos aplankas — V. K. Jonyno